

Ulosottovelkojan oikeus peräyttää sopimusositus

OT00BD29 Tutkielma, Asianajajan perhe- ja perintöoikeus
OTM-tutkielma

Laatija:
Roni Reiman

1.4.2026

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

OTM-tutkielma

Oppiaine: Oikeustiede

Tekijä: Roni Reiman

Otsikko: Ulosottovelkojan oikeus peräyttää sopimusositus

Ohjaaja: Tuulikki Mikkola

Sivumäärä: XIII + 61 sivua

Päivämäärä: 1.4.2026

Tässä tutkielmassa tarkastellaan, miten avioerohakemukseen päätyneiden puolisoitten välillä pätevästi tehty sopimusositus voidaan myöhemmin peräyttää toisen puolison ulosottovelkojan toimesta. Erityisessä tarkastelussa tutkielmassa ovat avioliittolain 104 §, joka antaa perusteet osituksen peräyttämiseksi, sekä takaisinsaantilain 9 §, joka puolestaan määrittää sen ajan, jonka sisällä takaisinsaantia on mahdollista hakea.

Tutkielmassa pyritään lainopillisin menetelmin vastaamaan kysymyksiin, millainen vielä ositushetkellä toteutumaton velka on otettava huomioon ositusta tehtäessä sekä siihen onko puolisoitten tietoisuudella tästä velasta merkitystä. Lisäksi tarkastellaan, voidaanko ositus peräyttää ikuisesti. Pelkkien säännösten tarkastelun lisäksi tutkielmassa haetaan tulkintaohjeita niin lakien esitöistä, oikeuskirjallisuudesta kuin oikeuskäytännöstäkin. Etenkin korkeimman oikeuden ratkaisu KKO 2025:6, joka on ensimmäinen aiheesta annettu ennakkoratkaisu, on tutkielmassa keskeisessä osassa. Ajoittain tulkinta-apua haetaan myös ruotsalaisesta tutkimuksesta, sillä lakimme vastaavat tutkielman aiheen osalta hyvin pitkälti toisiaan.

Ositus voidaan peräyttää avioliittolain 104 §:n mukaan, mikäli toinen osapuoli on luovuttanut toiselle osituksen yhteydessä huomattavasti liikaa omaisuutta. Näin ollen keskeistä peräyttämismahdollisuutta pohdittaessa on, miten ositus olisi tullut tehdä avioliittolain säännösten mukaan. Tässä pohdinnassa tärkeässä osassa on omaisuuden arvon määrittäminen, johon kuuluu keskeisenä osana myös velkojen huomioiminen.

Ositushetkellä vielä realisoitumaton velka tulee ottaa osituksessa huomioon puolison velkana, mikäli se toiminta, johon velka perustuu, on tehty ennen ositusperusteen syntyhetkeä, eli avioerohakemuksen toimittamista käräjäoikeudelle. Kyseinen velka tulee ottaa huomioon kokonaisuudessaan, mikäli siihen johtanut toiminta on loppunut ennen ositusperusteen syntyhetkeä. Mikäli toiminta puolestaan jatkuu tuon hetken jälkeen, tulee laskea, mikä osuus velasta kohdistuu aikaan ennen avioeron hakemista. Puolisoiden tietoisuudelle ei anneta tarkastelussa painoarvoa, vaan ositusta tulee tarkastella objektiivisesti.

Ositus on tutkielman lopputulosten valossa periaatteessa mahdollista peräyttää ikuisesti, mikäli osituskirjaa ei ole rekisteröity Digi- ja väestötietovirastoon tai Ahvenanmaan valtionvirastoon. Kuitenkin käytännön tasolla peräyttämistä ei liene ainakaan kovin helposti mahdollista tehdä ikuisesti. Osituksen osapuolten edun kannalta järkevää olisikin rekisteröidä ositussopimus heti sen solmimisen jälkeen, jotta enintään kolme vuotta kestävä takaisinsaannin kriittinen aika alkaa kulumaan.

Avainsanat: osituksen peräyttäminen, piilevä verovelka, takaisinsaanti, ulosotto, avio-oikeus, ositus, tasinko

Sisällys

Ulosottovelkojan oikeus peräyttää sopimusositus	I
Lähteet.....	V
Lyhenteet.....	XIII
1 Johdanto.....	1
1.1 Ositussopimuksen sitovuus.....	1
1.2 Tutkimuskysymys ja aiheen rajaus.....	3
1.3 Tutkimusmetodi	7
2 Osituksesta.....	10
2.1 Avioliiton erilaiset omaisuuserät	10
2.2 Ositus aviovarallisuussuhteen purkajana	12
2.2.1 Yleistä	12
2.2.2 Ositusprosessista	16
2.2.3 Omaisuuden arvon määrittäminen	20
2.3 Velat osituksessa	22
2.3.1 Velkojen huomioiminen	22
2.3.2 Velan vanhentuminen	26
3 Maksukyvyttömyys ja takaisinsaanti	28
3.1 Yleistä	28
3.2 Ulosotosta	28
3.3 Takaisinsaannista	31
3.3.1 Yleistä	31
3.3.2 Takaisinsaannin määräajat.....	37
3.3.3 Peräyttäminen suorituksena	40
4 Osituksen peräyttäminen	43
4.1 Osituksen peräyttämisen problematiikasta.....	43
4.1.1 Yleistä	43
4.1.2 Vaihtoehtoiset takaisinsaantiperusteet.....	47
4.1.3 Osituksen sovittelu ja takaisinsaanti.....	48
4.1.4 Osituksen peräyttäminen suorituksena	50
4.2 KKO 2025:6.....	52
4.2.1 Tosiseikasto.....	52

4.2.2	Tapauksen arviointia.....	54
5	Yhteenveto.....	59

Lähteet

Kirjallisuus

- Aarnio, Aulis: Laintulkinnan teoria: Yleisen oikeustieteen oppikirja. WSOY 1989.
- Aarnio, Aulis: Luentoja lainopillisen tutkimuksen teoriasta. Helsingin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta 2011.
- Aarnio, Aulis – Saarenpää, Ahti: Mahdollisuudesta puuttua jo toimitettuun tai toimitetuksi ilmoitettuun ositukseen. s. 167–187 teoksessa Pöyhönen Juha (toim.) Puolisoiden omaisuuden ositus ja jako. Kustannusyhtiö Juridica Ky 1984.
- Aarnio, Aulis – Helin, Markku: Suomen avioliitto-oikeus. 3., uudistettu painos. Lakimiesliiton kustannus 1992.
- Aarnio, Auli – Kangas, Urpo – Rabinä, Timo: Perunkirjoitus ja perinnön veroseuraamukset. 10., uudistettu painos. Alma Talent 2024.
- Bogdan, Michael –Pertegás Sender, Marta: Concise Introduction to EU Private International Law. 4., uusittu painos. Europa Law Publishing 2019.
- Gottberg, Eva: Aviopuolisoiden välisen taloudellisen suhteen sääntelystä, s. 35–54 teoksessa Tuomisto Jarmo (toim.), Sopimus, vastuu, velvoite. Juhlajulkaisu Ari Saarnilehto 1947–21/11–2007. Turun yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta 2007.
- Gottberg, Eva: Perhesuhteet ja lainsäädäntö. 7. ajantasaistettu painos. Turun yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta 2013.
- Halila, Jouko: Konkurssioikeuden pääpiirteet. 3., uusittu painos. Helsingin yliopiston lainopillisen ylioppilastiedekunnan kustannustoimikunta 1975.
- Havansi, Erkki: Suomen konkurssioikeus. 3., uudistettu painos. Lakimiesliiton kustannus 1992.
- Hirvonen, Ari: Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Yleisen oikeustieteen julkaisuja 17 2011.
- Helin, Markku: Suomen kansainvälinen perhe- ja perintöoikeus. 2., uudistettu painos. Alma Talent 2020.
- Hemmo, Mika: Sopimusoikeuden oppikirja. 3. painos. Talentum 2009.
- Häyhä, Juha (toim.): Minun metodini. Werner Söderström lakitieto 1997.

- Kaisto, Janne: Oikeustoimen peräyttämistä konkurssitakaisinsaannissa:
Takaisinsaannin perusteista erityisesti lahjan ja maksun peräyttämistä silmällä
pitäen. Comi 2006.
- Kangas, Urpo: Lahja. Lakimiesliiton kustannus 1993.
- Kangas, Urpo: Perhevarallisuus-oikeus. 3., uudistettu painos. Alma Talent 2018.
- Kangas, Urpo: Perhe- ja jäämistöoikeuden perusteet. 3., uudistettu painos. Alma
Talent 2023.
- Koulu, Risto: Palautus- ja korvausvastuu konkurssitakaisinsaannissa. Kauppakaari
Oyj, Lakimiesliiton kustannus 1999.
- Koulu, Risto: Takaisinsaannin kohdistaminen – lainsäätäjän vai tutkimuksen
ongelma? s. 49–63 teoksessa Virtanen, Mikko (toim.) Edilex 2006. Edita
Publishing Oy 2006.
- Könkkölä, Mikko – Linna, Tuula: Konkurssioikeus. 2., uudistettu painos. Alma Talent
2020.
- Lehtonen, Yrjö – Mökkönen, Kimmo – Töyrylä, Hannu – Seulu, Marja-Riitta –
Tammenkoski, Riina: Perintä ja luotonhallinta. Alma Talent päivittyvä
hakuteos.
- Lehtonen, Yrjö – Laitinen, Erkki K. – Immonen, Raimo: Konkurssiyrityksen
tunnistaminen ja saatavan takaisinsaanti. Tietosanoma Oy 1991.
- Lennander, Gertrud: Återvinning i konkurs. 4., uudistettu painos. Norstedts Juridik
2013.
- Linna, Tuula: Ulosottokaaren pääkohdat. 2., Uudistettu painos. Alma Talent 2019.
- Linna, Tuula: Prosessioikeuden oppikirja. 3., uudistettu painos. Alma Insights 2025.
- Linna, Tuula – Saarnilehto, Ari: Velan vanhentuminen. Alma Talent 2016.
- Linna, Tuula – Leppänen, Tatu – Kärki, Anssi: Ulosotto-oikeus I, Ulosottomenettely.
3., uudistettu painos. Alma Talent 2022.
- Lohi, Tapani: Ositus, tasinko ja sivullissuoja. Suomalainen Lakimiesyhdistys 2003.
- Lohi, Tapani: Pesänjako, vastike ja lahjansaajan palautusvastuu: Lesken antamien
lahjojen oikeusvaikutukset PK 3 luvun 3 §:n mukaan. Suomalainen
Lakimiesyhdistys 2006.
- Lohi, Tapani: Osituksen peräyttäminen velkojien hyväksi. s. 243–265 teoksessa Iire,
Tero (toim.) Varallisuus, vakuudet ja velkojat. Juhlajulkaisu Jarmo Tuomisto
1952–9/6–2012. Turun yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta 2012.
- Lohi, Tapani: Jäämistöositus ja kuolinpesä. Alma Talent 2020.

- Lohi, Tapani: Aviovarallisuusosoikeus. 2., uudistettu painos. Alma Talent 2023.
- Mikkola, Tuulikki: Parisuhteet, varallisuus ja sopimukset. Alma Talent 2021.
- Määttä, Tapio – Paso, Mirjami: Johdatus oikeudellisen ratkaisun teoriaan. Uudistettu painos. Helsingin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta 2022.
- Niemi, Johanna – Lindfors, Heidi – Korkea-aho, Emilia – Havansi, Erkki –Koulu, Risto: Insolvenssioikeus. Alma Talent päivittyvä hakuteos.
- Norros, Olli: Velvoiteoikeus. 2., uudistettu painos. Alma Talent 2018.
- Ossa, Jaakko: Perintö- ja lahjaverotus käytännössä. Alma Talent 2020.
- Rautiala, Martti: Ositus. WSOY 1950.
- Räbinä, Timo: Verotusmenettely ja muutoksenhaku. 8., uudistettu painos. Alma Talent 2022.
- Räbinä, Timo: Verotusmenettelyn perusteet. 2., uudistettu painos. Alma Talent 2023.
- Saarenpää, Ahti: Avioliittolain muutokset. 4., uudistettu painos. Artikla ry 1992.
- Saarnilehto, Ari – Annola, Vesa – Hemmo, Mika – Karhu, Juha – Kartio, Leena – Tammi-Salminen, Eva – Tolonen, Juha – Tuomisto, Jarmo – Viljanen, Mika: Varallisuusosoikeus. Alma Talent päivittyvä hakuteos.
- Siltala, Raimo: Oikeustieteen tieteenteoria. Suomalainen lakimiesyhdistys 2003.
- Teleman, Örjan: Bodelning efter äktenskapsskillnad. 2., uudistettu painos. P A Norstedt & Söners förlag 1985.
- Tottie, Lars, –Teleman, Örjan: Äktenskapsbalken: En kommentar. 4., uudistettu painos. Norstedts Juridik 2020.
- Tuominen, Tomi: Kansainvälinen yksityisoikeus Euroopan unionissa. Alma Talent 2024.
- Tuomisto, Jarmo: Takaisinsaanti. 4. uudistettu painos, Alma Talent 2021.
- Vento, Harri: Maksukyvyttömyys ja konkurssi rangaistavuuden edellytyksenä: Tutkimus konkurssirikoksista historian ja rikosoikeuden yleisten oppien valossa. Suomalainen Lakimiesyhdistys 1994.
- Vuorenpää, Mikko – Helenius, Dan – Hietanen-Kunwald, Petra – Hupli, Tuomas – Koulu, Risto – Lappalainen, Juha – Lindfors, Heidi – Niemi, Johanna – Rautio, Jaakko – Saranpää, Timo – Turunen, Santtu – Virolainen, Jyrki. Prosessioikeus. 6., uudistettu painos. Alma Talent 2021.
- Välimäki, Pertti: Osituksen sovittelu avioeroon perustuvassa toimitusosituksessa. Lakimiesliiton kustannus 1995.
- Välimäki, Pertti: Pesänjakaja. Alma Talent 2021.

Artikkelit

- Bräysy, Pia: Velan lopullisesta vanhentumisesta. Defensor Legis 6/2015 s. 1030–1044.
- Bräysy, Pia: Ulosottoperusteen määräajan jatkaminen. Defensor Legis 1/2017 s. 52–63.
- Gottberg-Talve, Eva: Takaisinsaantilainsäädännön uudistuksen perheoikeudellisista vaikutuksista. Defensor Legis 1/1991 s. 271–302.
- Heli, Markku: Avio-oikeus ja tekijänoikeus. Lakimies 1/1983 s. 16–42.
- Helin, Markku: Pohjoismaisen avioliittokonvention uudet määräykset. Lakimies 7–8/2008 s. 1043–1057.
- Helin, Markku: Onko aviovarallisuusjärjestelmämme vanhentunut? Lakimies 7–8/2010 s. 1310–13225.
- Hupli, Tuomas: Takaisinsaantimenettelyt ulosotossa. Defensor Legis 1/1997 s. 683–700.
- Kempainen, Heikki: Korkeimman oikeuden ennakkopäätökset rangaistuksen määräämisen oikeuslähteinä. Defensor Legis 6/2018 s. 869–890.
- Kolehmainen, Antti: Ositus ja piilevä verovelka. Defensor Legis 1/2015 s. 59–75.
- Kolehmainen, Antti: KKO 2016:67 Omaisuuden ositus ja sovittelu. Teoksessa Timonen, Pekka (toim.) KKO:n ratkaisut kommentein 2016 II. Alma Media Finland Oy päivittyvä hakuteos.
- Kolehmainen, Antti: KKO 2016:78 Omaisuuden ositus. Teoksessa Timonen, Pekka (toim.) KKO:n ratkaisut kommentein 2016 II. Alma Media Finland Oy päivittyvä hakuteos.
- Koskelo, Pauliine: Avioliittolain uudet ositussäännökset. Lakimies 1987 s. 965–988.
- Koulu, Risto – Niemi-Kiesiläinen, Johanna: Kohti uutta insolvenssioikeutta. Lakimies 8/1996 s. 1147–1151.
- Kulmala, Samuli: Takaisinsaanti yksipuoliseen tuomioon. Edilex 8/2021.
- Kärki, Anssi – Paukku, Eelis: Ulosottomiehen velvollisuudesta huomioida arvonlisävero ulosottomyynnissä. Defensor Legis 1/2024 s. 25–39.
- Lahtinen, Osvi: Avioliittolain kolme omaisuuslajia. Defensor Legis 1/1951 s. 122–129.
- Leppänen, Tatu: Skyddet för makes rätt till utjämning mot den andra makens konkursborgenärer. JFT 1997 s. 47–63.

- Litmala, Marjukka: Aviovarallisuusjärjestelmän uudistamistarpeista. Defensor Legis 3/2002 s. 430–437.
- Lohi, Tapani: Avio-oikeuden palauttava avioehtosopimus ja avioliittolain 35 §:n 4 momentti. Lakimies 6–7/2001 s. 1031–1056.
- Lohi, Tapani: Takausvelat osituksessa. Lakimies 5/2012 s. 651–676.
- Mikkola, Tuulikki: Aviopuolisot yhteisomistajina. Defensor Legis 2/2005 s. 505–526.
- Mäenpää, Pauliina: Avioehtosopimusten solmimisesta ja rekisteröinnistä. Defensor Legis 1/1994 s. 443–456.
- Määttä, Kalle: Oikeuslähdeoppi lakien tulkinnassa – II Lain sanamuoto oikeuslähteenä. Asiantuntija-artikkeli Edilex 15.11.2024.
- Prejudikaattipalstalla OTT Jukka Siro: Ensimmäinen ennakkoratkaisu osituksen peräytymisestä (KKO 2025:6). Edilex-toimitus 2025.
- Saarenpää, Ahti: Ositus, ositussovitus ja osituksen sovittelu. Defensor Legis 1/1988 s. 31–56.
- Saarnilehto, Ari: Uusi velan lopullinen vanhentuminen. Oikeustieto 3/2015 s. 16–17.
- Tuomisto, Jarmo: KKO 2025:6 Toista puolisoa suosineen ositus sopimuksen peräyttäminen ulosotossa. Teoksessa Hoffrén, Mia (toim.) KKO:n ratkaisut kommentein 2025 I. Alma Media Finland Oy päivittyvä hakuteos.
- Vento, Harri: Piilevän velan merkitys velallisen rikoksissa. Defensor Legis 1/1997 s. 701–706.
- Välimäki, Pertti: Rooliperiaatteet toimitusosituksessa. Defensor Legis 1/2003 s. 26–37.
- Välimäki, Pertti: Ositettavan omaisuuden ja sen arvon määrittämisestä. Defensor Legis 1/1996 s. 154–167.

Esityöt

- Ehdotus perintö- ja testamenttilainsäädännön uudistamiseksi perusteluineen. LVK 1935:2.
- Ehdotus ulosoton realisointi- ja tilityssäännösten uudistamisesta, oikeusministeriön lainvalmisteluosaston julkaisu 2/1989.
- HE 62/1986 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi avioliittolain sekä siihen liittyvien lakien muuttamisesta.
- HE 102/1990 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle takaisinsaantia konkurssipesään koskevaksi lainsäädännöksi.

HE 44/2001 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle eräiden avioliittoa ja perimystä koskevien kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvien säännösten uudistamisesta

HE 216/2001 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulosottolain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 187/2002 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle velan vanhentumista ja julkista haastetta koskevan lainsäädännön uudistamisesta.

HE 9/2005 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle eräiden muutoksenhakua korkeimpaan oikeuteen koskevien säännösten muuttamiseksi.

HE 83/2006 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle ulosottoaareksi ja laiksi verojen ja maksujen täytäntöönpanosta sekä eräksi niihin liittyviksi laeiksi

HE 83/2014 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

HE 51/2025 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi avioliittolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Prop. 1986/87:1. Regeringens proposition om äktenskapsbalk m.m.

Prop. 1975:6: Regeringens proposition om ändring i konkurslagen (1921:225) m.m.

SOU 1981:85. Förslag av familjelagssakkunniga

SOU 1970:75. Utsökningsrätt X. Konkursgrunderna, gäldenärens legitimation, återvinning, kvittning, solidariska skuldförhållanden m.m. Förslag av lagberedningen.

Oikeustapaukset

KKO 1933 II 281

KKO 1971 II 105

KKO 1975 II 24

KKO 1983 II 2

KKO 1988:62

KKO 1994:6

KKO 1996:31

KKO 1997:106

KKO 1999:21

KKO 1999:38

KKO 2000:125

KKO 2001:58
KKO 2003:101
KKO 2006:99
KKO 2008:74
KKO 2009:69
KKO 2011:2
KKO 2011:60
KKO 2016:67
KKO 2016:78
KKO 2019:60
KKO 2020:54
KKO 2021:48
KKO 2024:22
KKO 2025:6

Turun hovioikeuden tuomio 20.12.2022 nro 804, asiassa S 22/413

Helsingin hovioikeuden tuomio 8.5.2020 nro 662 asiassa S 19/2096. Asianumero
HelHO 2020:662

Medialähteet

YLE: Takana on avioehtojen ennätysvuosi – Salha Hannan ei tarvinnut perustella
ehtoä lähipiirille, enemmän kysymyksiä herätti naimisiin meneminen.
<https://yle.fi/a/74-20028866>. Luettu 26.11.2025.

Muut lähteet

Maanmittauslaitos: Kirjaamismenettelyn käsikirja. 1.10.2025 päivitetty versio.

<https://www.maanmittauslaitos.fi/media/28684/download>. Luettu 22.3.2026.

Tieteen termipankki: Common law.

https://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:common_law/laajempi_kuvaus.
Luettu 25.10.2025.

Tieteen termipankki: Ositus. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:ositus>.

Luettu 1.3.2026.

Tilastokeskus: Solmittujen avioliittojen määrä kasvoi hieman vuonna 2024. Tiedote
24.4.2025. <https://stat.fi/julkaisu/cm1ja7hik3u4807uqzeytyq8a>. Luettu
15.9.2025.

Tilastokeskus: Ulosottovelallisia noin 264 000 vuoden 2024 lopussa. Tiedote
15.4.2025. <https://stat.fi/julkaisu/cm1gc1ew6aok008uhvduccyel>. Luettu
23.9.2025.

Lyhenteet

AL	Avioliittolaki (234/1929)
KKO	Korkein oikeus
PK	Perintökaari (40/1965)
TakSL	Laki takaisinsaannista konkurssipesään (758/1991)
UK	Ulosottoaari (705/2007)
VanhL	Laki velan vanhentumisesta (728/2003)
VTPL	Laki verojen ja maksujen täytäntöönpanosta (706/2007)

1 Johdanto

1.1 Ositusopimuksen sitovuus

Ihmiset ovat solmineet avioliittoja tavalla tai toisella läpi historian. Tämä vahvat perinteet omaava tapa on edelleen hyvissä voimissa. Tilastokeskuksen mukaan Suomessa solmittiin vuonna 2024 yhteensä yli 21 000 avioliittoa.¹ Vaikka avioliittoa solmiessa osapuolten tahtotila yleensä on viettää loppuelämä yhdessä, ei näin kuitenkaan aina käy – joskus avioliitto päättyy eroon. Aiemmin eroja on pidetty jopa kiellettyinä, mutta sittemmin ne ovat yleistyneet ja tulleet ”hyväksyttävämmiksi”. Suomessa avioeroja tilastoitiin vuonna 2024 hieman alle 12 000.²

Avioliittoja säännellään Suomessa pääasiassa avioliittolaila (234/1929, AL), joka on ollut voimassa jo vuodesta 1930 asti.³ Avioliittolaki on avioliitto-oikeuden ydinlaki, joka sisältää säännökset koko avioliiton ajalle avioliiton solmimisesta sen päättämiseen ja osittain jopa avioliiton jälkeiseen aikaan asti. Esimerkiksi avioliiton jälkeiseen aikaan sijoittuvasta sääntelystä voidaan antaa tämän tutkielman 4 luvussa tarkemmin esitetty osituksen peräyttämisen. Varsinaisessa avioliiton aikaisen sääntelyn keskiössä ovat puolisoitten oikeussuhteisiin liittyvät säännökset. Puolisoiden omaisuus on avioliiton aikana lähtökohtaisesti erillistä – kumpikin puoliso omistaa itse hankkimansa omaisuuden.⁴ Avioliiton päättyessä kuitenkin ikään kuin aktivoituu eräs erittäin olennainen ominaisuus suomalaisessa avioliitto-oikeudessa, avio-oikeus. Se on yleisesti käytetty termi, joka kuvaa juridista toimintatapaa, jonka perusteella avioliiton purkautuessa puolisoitten omaisuus tasataan.⁵

Avio-oikeus toteutuu varakkaamman puolison maksaessa vähävaraisemmalle tasingoksi kutsutun suorituksen.⁶ Mahdollisen tasingon määrittämiseksi ositusprosessissa⁷ on selvitettävä kummankin puolison omaisuus. Avio-oikeuden alaiseksi omaisuudeksi laskettava omaisuus

---

¹ Tilastokeskus: Solmittujen avioliittojen määrä kasvoi hieman vuonna 2024.

² Tilastokeskus: Solmittujen avioliittojen määrä kasvoi hieman vuonna 2024.

³ Aarnio – Helin: Suomen avioliitto-oikeus s. 5.

⁴ Aarnio – Helin: Suomen avioliitto-oikeus s. 94. Ks. tästä lisää myöhemmin luvussa 2.1.

⁵ Lohi: Aviovarallisuus-oikeus s. 102–104.

⁶ Lohi: Aviovarallisuus-oikeus s. 403. Huom. Tasingo-termiä ei itsessään ole käytetty avioliittolaisissa, vaan se on puhtaasti oikeustieteellisen kirjallisuuden kehittämä termi, joka on vakiinnuttanut paikkansa ositusprosessissa.

⁷ Ks. osituksesta ja ositusprosessista tarkemmin luvusta 2.2.2.

ratkeaa ositusperusteen syntyhetken mukaisesti.⁸ Oikeusjärjestelmämme tuntee neljä vaihtoehtoista ositusperustetta. Näitä ovat puolison kuolema, avioeron vireille tuleminen, avioliiton kumoamisen vireille tuleminen ja asumusero.⁹

Suuressa osassa ositustilanteita osapuolet onnistuvat jakamaan omaisuuden keskinäisellä sopimuksella. Tällaista ositusta kutsutaan sopimusositukseksi.¹⁰ Oikeusjärjestelmämme yhtenä keskeisenä piirteenä on sopimusten sitovuuden periaate, joka nimensä mukaisesti tarkoittaa, että tehdyt sopimukset ovat osapuolia sitovia.¹¹ Sopimuksen sitovuuden periaate on lähtökohtana myös sopimusosituksissa.

Tähän pysyvyyteen on kuitenkin tiettyjä poikkeuksia. Yhtenä esimerkkinä sopimusosituksen myöhemmästä muuttamisesta on osituksen peräyttäminen. Tässäkin tilanteessa ositus on osapuolten välillä sitova, mutta toisen osapuolen velkojat voivat vaatia osituksen peräyttämistä.¹² AL 104 §:n mukaan ositus voidaan peräyttää, mikäli toinen puoliso on maksanut toiselle puolisolalle tai tämän perillisille huomattavasti enemmän tasinkoa, kuin mitä olisi todellisuudessa ollut velvollinen maksamaan. Peräyttäminen tehdään niillä perusteilla, jotka laki takaisinsaannista konkurssipesään (758/1991, takaisinsaantilaki, TakSL) antaa.¹³

Perinteisesti suomalaisessa oikeustieteellisessä keskustelussa osituksen osalta huomiota on kiinnitetty etenkin siihen suhteeseen, joka vallitsee osituksen osapuolten, eli puolisoitten tai entisten puolisoitten välillä. Keskinäisten suhteiden lisäksi ositus voi kuitenkin vaikuttaa merkittävästi myös sivullissuhteisiin, kuten velkojien ja osapuolten tai toisen osapuolen välisiin suhteisiin. Osituksen yhteydessä omaisuutta lähtökohtaisesti siirretään osapuolelta toiselle, mikä voi itsessään vaarantaa sivullisten asemaa suhteessa varoja luovuttaneeseen osapuoleen.¹⁴

---

⁸ Aarnio – Helin: Suomen avioliitto-oikeus s. 158.

⁹ Lohi: Aviovarallisuus-oikeus s. 398. Tässä tutkielmassa keskityn nimenomaan avioeron vireille tulemisen vuoksi suoritettavaan ositukseen. Huom. Avioliittolaisissa ei enää nykyisin tunneta asumuseroa. Asumusero voidaan kuitenkin myöntää jossain toisessa valtiossa. Tästä syystä myös asumusero on jätetty avioliittolakiin yhdeksi ositusperusteeksi. HE 44/2001 vp. s. 65.

¹⁰ Lohi: Aviovarallisuus-oikeus s. 145. Vrt. toimitusositus, jossa tuomioistuim määrää pesänjakajan toimittamaan osituksen. Ks. tästä lisää esim. Aarni – Helin, Suomen avioliitto-oikeus s. 146.

¹¹ Hemmo: Sopimusoikeuden oppikirja s. 28. Sopimusten sitovuuden periaatteen pääsääntöisyys ilmenee jo siitäkin, että oikeustoimia säätelevän lain varallisuus-oikeudellisista oikeustoimista 1 §:n mukaan sopimukset sitovat osapuolia.

¹² Mikkola: Parisuhteet, varallisuus ja sopimukset s. 155–156.

¹³ Lohi: Aviovarallisuus-oikeus s. 911.

¹⁴ Lohi: Ositus, tasinko ja sivullissuoja s. 4.

Takaisinsaannillakin voidaan tarkoittaa useampaa toisistaan poikkeavaa oikeudellista toimea. Yhtäältä se voi tarkoittaa oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 15 §:n mukaista muutoksenhakekokeina¹⁵, toisaalta taas takaisinsaantilain mukaista takaisinsaantia.¹⁶ Tässä tutkielmassa tarkoitan takaisinsaannilla nimenomaan takaisinsaantilain mukaista takaisinsaantia.

Takaisinsaantilain 9 § sisältää säännökset osituksen peräyttämisestä. Pykälä antaa määräajat sille, milloin ositus voidaan peräyttää, kun velallinen puoliso on luovuttanut huomattavasti liikaa omaisuutta AL 104 §:n mukaisesti toiselle puolisolle.¹⁷ Takaisinsaantilain mukaisessa osituksen peräyttämässä vastakkain ovatkin sivullisen, eli velkojan, ja toisaalta osapuolten omat oikeudet.¹⁸ Velkojan näkökulmasta on tärkeää, että sen oikeus saada saatavansa takaisin säilyy mahdollisimman hyvänä. Toisaalta osapuolille on tärkeää, että heidän välillään tehty ositus pitää ja kumpikin saa hallita itse sitä omaisuutta, joka hänelle on osituksen yhteydessä jäänyt. Olisi äärimmäisen tärkeää, että niin osapuolten välisessä suhteessa kuin sivullissuhteissakin olisi selkeät ohjenuorat, jotka ohjaavat, miten kaikkien osapuolten oikeuksia turvataan.¹⁹

1.2 Tutkimuskysymys ja aiheen rajaus

Tämän tutkielman avulla selvitän, miten velkojien oikeudet suhteutuvat osituksen osapuolien oikeuksiin tilanteissa, joissa osituksen yhteydessä ei ole otettu huomioon ennen ositusperusteen syntyä tapahtunutta, mutta vasta edellä mainitun ajankohdan jälkeen ilmaantunutta velkaa. Tutkimuskysymyksinäni ovat:

1. Millaisen vielä ositushetkellä toteutumattoman velan perusteella ositus voidaan peräyttää ja mikä merkitys puolisoitten tietoisuudella kyseisestä velasta on?
2. Onko ositus mahdollista peräyttää ikuisesti?

Tutkielmassa keskityn avioero-ositukseen.²⁰ Osituksessa velat otetaan huomioon AL 99.1 §:n mukaisesti. Pykälän mukaan osituksessa on otettava huomioon velka, joka on syntynyt ennen

---

¹⁵ Ks. tällaisesta takaisinsaannista lisää esim. Kulmala: Takaisinsaanti yksipuoliseen tuomioon.

¹⁶ Tuomisto: Takaisinsaanti, s. 1.

¹⁷ Ks. määräajoista tarkemmin jäljempänä luvussa 3.3.2.

¹⁸ Lohi: Ositus, tasinko ja sivullissuoja s. 4–5.

¹⁹ Lohi: Ositus, tasinko ja sivullissuoja s. 6.

²⁰ Ositus tehdään myös toisen puolison kuoltua. Sääntely on pääosin samaa kummassakin ositustilanteessa. Ks. esim. Kangas: Perhe- ja jäämistöoikeuden perusteet s. 448. Kuoleman perusteella tehtävässä osituksessa on

kuin avioeroa on haettu.²¹ Puolisoilla voi olla velkaa keskinäisessä suhteessa tai suhteessa kolmansiin. Tässä tutkielmassa keskityn ainoastaan velkaan, joka osituksen osapuolilla tai toisella heistä on kolmansiin nähden.²² Ositus on mahdollista tehdä joko sopimusosituksena tai toimitusosituksena.²³ Tässä tutkielmassa keskityn ainoastaan sopimusosituksiin, sillä myöhempi ositukseen kohdistuva peräyttämisen uhka on niissä nähdäkseni suurempi kuin pesänjakajan toimittamissa osituksissa. Tämä johtuu siitä, että toimitusosituksessa osituksen suorittaa pesänjakaja, joka on osituksen osapuoliin nähden ulkopuolinen henkilö.

Avioliittojen sääntely ei kansainvälistyneessä maailmassa ole enää yksin kansallista sääntelyä. Avioliittoja, joissa puoliset ovat kotoisin eri valtioista tai muuttavat avioliiton aikana valtiosta toiseen on nykyisin entistä enemmän. Tällaisia tilanteita varten on katsottu tarpeelliseksi säätää avioliitoista myös kansainvälisesti, etenkin Euroopan unionin (EU) toimesta. EU onkin säätänyt Bryssel Iia asetuksen²⁴ sekä aviovarallisuusasetuksen²⁵. Kyseiset asetukset sääntelevät siitä, mikä valtio on toimivaltainen käsittelemään asiaa, mitä lakia asian käsittelyssä sovelletaan sekä siitä, miten toisessa valtiossa annettu tuomio tulee tunnustaa.²⁶ Bryssel Iia asetus ja aviovarallisuusasetus kuuluvat kansainvälisen yksityisoikeuden kenttään, jonka tehtävänä on osoittaa valtio, joka on toimivaltainen asian käsittelemään sekä se, mitä lakia asiaan sovelletaan.²⁷

EU:n lisäksi, myös Pohjoismaat ovat keskenään solmineet avioliittokonvention, jonka ensimmäinen versio allekirjoitettiin jo vuonna 1930.²⁸ Avioliittokonventiota sovelletaan sellaisiin parisuhteisiin, joissa kumpikin puoliso on jonkin Pohjoismaan kansalainen ja

---

takaisinsaannin perusteet kuitenkin poikkeavat jopa varsin merkittävästi avioero-osituksesta. Lohi: Ositus, tasinko ja sivullissuoja s. 99–100.

²¹ Lohi: Ositus, tasinko ja sivullissuoja s. 16.

²² Puolisot voivat täysin normaalisti tehdä luovutustoimia myös keskenään ja velkaantua esimerkiksi tällä tavalla toiselle puolisolle. Ks. tästä esim. Lohi: Ositus, tasinko ja sivullissuoja s. 91.

²³ Ks. lisää näiden ositustapojen eroista luvusta 2.2.

²⁴ Neuvoston asetus (EU) 2019/1111 tuomioistuimen toimivallasta, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskeissa asioissa ja kansainvälisestä lapsikaappauksesta, annettu 25 päivänä kesäkuuta 2019. Kyseessä on kolmas versio ensimmäistä kertaa vuonna 2001 laaditusta asetuksesta. Asetus käsittelee tutkielmani aihepiiriä nimenomaan avioliittoja koskeissa asioissa, kuten avioerotilanteissa. Ks. tarkemmin esim. Tuominen: Kansainvälinen yksityisoikeus Euroopan unionissa, luku 4.

²⁵ Neuvoston asetus (EU) 2016/1103 tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta tuomioistuimen toimivallan, sovellettavan lain sekä päätösten tunnustamisen ja täytäntöönpanon alalla aviovarallisuussuhteita koskeissa asioissa. Annettu 24 päivänä kesäkuuta 2016. Asetus käsittelee nimenomaan aviovarallisuussuhteita, ei itse avioliittoja. Ks. tarkemmin esim. Tuominen: Kansainvälinen yksityisoikeus Euroopan unionissa, luku 8.

²⁶ Mikkola: Parisuhteet, varallisuus ja sopimukset, s. 200–201. Huom. Lainvalinnan osalta asetusta sovelletaan vain avioliittoihin, jotka on solmittu tai joissa on sovittu sovellettavasta laista 29.1.2019 tai sen jälkeen.

²⁷ Bogdan – Pertegas Sender: Concise Introduction to EU Private International Law s. 2.

²⁸ Helin: Pohjoismaisen avioliittokonvention uudet määräykset s. 1043.

kumpikin heistä asuu jossakin Pohjoismaassa. Se on Pohjoismaiden välillä ensisijainen sopimusasiakirja ja sitä sovelletaan esimerkiksi EU-säädösten sijasta.²⁹

Tässä tutkielmassa ei kuitenkaan syvennytä edellä mainittuihin tai muihinkaan kansainvälisiin säännöksiin, joiden avulla selvitetään muun muassa toimivalta ja lainvalintasäännökset, sillä tutkielma keskittyy Suomen aineelliseen oikeuteen. Suomen lakien osoittama aineellinen oikeus on syytä erottaa kansainvälisestä yksityisoikeudesta, jonka tarkoituksena ei ole ratkaista oikeussubjektien välisiä aineellisia ongelmia, vaan antaa ohjeita sille minkä valtion lainsäädännön avulla näitä ongelmia on ratkottava.³⁰ Tässä tutkielmassa oletuksena on, että ositukseen sovelletaan Suomen lakia.

Tapani Lohi on todennut, että suomalaisessa oikeuskirjallisuudessa tai lainvalmistelutöissä ei ole tarkasteltu kovin paljoa sitä, minkä asioiden todellisuudessa tulee tapahtua ennen ositusperusteen syntyä, jotta velka tulee ottaa huomioon ositusta tehtäessä. Esimerkiksi ruotsalaisessa oikeustieteessä asiaa on pohdittu enemmän.³¹

Tutkimuksissa olevaa aukkoa on osaltaan täyttänyt korkein oikeus antamallaan ratkaisulla. Näistä tärkein tämän tutkielman kannalta on alkuvuodesta 2025 annettu ratkaisu KKO 2025:6, jossa korkein oikeus pohti ensimmäistä kertaa osituksen peräyttämistä tilanteessa, jossa osituksessa ei ollut otettu huomioon veroa, joka perustui ositusta edeltäneisiin tapahtumiin mutta joka pantiin maksuun vasta osituksen jälkeen.³² Korkein oikeus on aiemmin antanut aihetta sivuavia ratkaisuja muun muassa piilevän verovelan huomioimisesta osituksessa.³³ Näiden tuomioiden mukaiset oikeusohjeet ovat hyödyllisiä myös peräyttämistä pohdittaessa, sillä mikäli piilevää verovelkaa ei ole huomioitu osituksessa oikein, voi avioliittolain 104 §:n mukainen osituksen peräyttämiskynnys ylittyä. Kyseisistä ennakkoratkaisuista on lisäksi hyötyä arvioitaessa, mitä tulee olla tapahtunut ennen ositusperusteen syntyhetkeä, että jokin velka tulee ottaa huomioon osituksessa.

Varsinaista osituksen peräyttämistä koskevaa ratkaisua ei ennen tätä ole korkeimmalta oikeudelta saatu. Se, että asiasta on vihdoinkin saatu myös korkeimman oikeuden ratkaisu, on

---

²⁹ Helin: Suomen kansainvälinen perhe- ja perintöoikeus s. 239.

³⁰ Helin: Suomen kansainvälinen perhe- ja perintöoikeus s. 1.

³¹ Lohi: Aviovarallisuusoikeus s. 455. Ruotsalaisesta oikeuskirjallisuudesta ks. esim. Tottie – Teleman Äktenskapsbalken: En kommentar s. 326.

³² KKO 2025:6. Ks. Siro: Prejudikaattipalstalla OTT Jukka Siro: Ensimmäinen ennakkoratkaisu osituksen peräytymisestä (KKO 2025:6).

³³ Ks. tällainen tuomio esim. KKO 2016:67 ja KKO 1994:6.

kaivattu lisä osana verovelkojen huomiointia osituksen yhteydessä. Osituksen peräyttämistä koskeva ratkaisu määrittelee osaltaan myös sitä, miten osituksessa tulee huomioida erilaiset omaisuuserät ja mikä merkitys ositusperustetta edeltäville tapahtumille on annettava.³⁴

Tutkielman pääasiallinen näkökulma on, miten velkojien oikeus suhtautuu siihen, että osituksessa tasinkoa saanut osapuoli on laillisella, lähtökohtaisesti sitovalla sopimuksella saanut itselleen omaisuutta, jota myöhemmin vaaditaan takaisin. Tällaisten tilanteiden määrän voidaan uskoa kasvavan, sillä ulosotossa olevien henkilöiden määrä on jatkanut kasvuaan.³⁵ Niin velkojien kuin osituksen osapuoltenkin näkökulmasta kyse on merkittävästä oikeudesta – velkoja haluaa mahdollisimman hyvin varmistaa, että se saa omat saatavansa, kun taas tasingonsaaja hyötyy osituksen pysyvyydestä.

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen osalta keskityn nimenomaan siihen, millä perusteilla velka tulee ottaa huomioon osituksen yhteydessä. Tarkoitin tällä sitä, milloin velan katsotaan kohdistuvan ositusperusteen syntyä edeltäneeseen aikaan, jolloin se tulisi ottaa huomioon ositusta laadittaessa. Osituksen peräyttäminen tapahtuu yleisesti nimenomaan sen vuoksi, että tasinkoa luovuttaneen puolison velkoja ei ole otettu huomioon osituksen yhteydessä. Tämän kannalta on keskeistä analysoida myös, onko puolisojen subjektiivisilla näkemyksillä velan toteutumisen todennäköisyydestä jotakin merkitystä.

Toisen tutkimuskysymyksen tarkoituksena on pohtia, onko velkojien oikeus osituksen peräyttämiseen ikuinen. Velka vanhenee velan vanhentumisesta annetun lain (728/2003, VanhL) mukaisesti tietyssä ajassa, mutta vanheneeko mahdollisuus peräyttää ositus samalla. Tähän oman vastauksensa on antanut jo korkein oikeus, mutta nähdäkseni on syytä pohtia myös sitä, mikä arvo ratkaisun perusteluille tältä osin on annettava.³⁶

Tutkielma jakautuu viiteen päälukuun. Johdannon jälkeen luvussa kaksi avaan ositusta koskevaa sääntelyä laajemmin. Luvussa 3 puolestaan selvennän takaisinsaantiin liittyviä kysymyksiä. Nämä ovat aiheen kannalta keskeisiä teemoja, joten niitä on tärkeää tarkastella

---

³⁴ Siro: Prejudikaattipalstalla OTT Jukka Siro: Ensimmäinen ennakkoratkaisu osituksen peräytymisestä (KKO 2025:6)

³⁵ Tilastokeskus: Ulosottovelallisia noin 264 000 vuoden 2024 lopussa. Artikkelissa todetaan, että vuoden 2024 luku on 2 % suurempi kuin vuotta aiemmin.

³⁶ Eduskunta hyväksyi vuonna 2025 hallituksen esityksen HE 51/2025, joka muun muassa asettaa ositusvaateelle yleinen 10 vuoden vanhenemisaika. Ks. lisää HE 51/2025 vp. Nykyisinhän ositusvaade on käytännössä ikuinen, ks. tästä esim. Kangas: Perhevarallisuus-oikeus s. 185. Oma kysymyksensä on, voisiko tämä vaikuttaa myös takaisinsaannin osalta määräaikoihin. Ks. korkeimman oikeuden näkemyksestä vanhenemiseen KKO 2025:6 perusteluiden kohta 14.

tarkemmin. Varsinaisesti tutkimuskysymyksiin vastaan luvussa 4, jossa sidon yhteen edeltävät luvut ja vastaan niiden avulla tutkimuskysymyksiin.

1.3 Tutkimusmetodi

Tässä tutkielmassa käytän lainopillista, eli oikeusdogmaattista, tutkimusmetodia, jonka avulla pyrin systematisoimaan ja tulkitsemaan säänneltyä oikeutta. Pyrin lainopille tyypilliseen tapaan saamaan tietoa siitä, mitä oikeusnormit pitävät sisällään.³⁷ Lainopin tavoitteena on tutkia, mitä voimassa oleva oikeus kokonaisuutenaan säättää kustakin asiasta. Lainopillisen metodin avulla pyrin selvittämään oikeusnormilauseen, tässä tapauksessa etenkin AL 104 §:n ja TakSL 9 §:n ilmaisemien säännösten sisältöä.³⁸ Pelkkien pykälien ja lakitekstien tulkinnan lisäksi käytän apuna oikeuskirjallisuutta sekä tuomioistuinten ratkaisukäytäntöä, erityisesti korkeimman oikeuden ennakkoratkaisua 2025:6.

Oikeuskirjallisuuden on perinteisesti katsottu kuuluvat oikeuslähdeopinä niin kutsuttuun sallittujen oikeuslähteiden kategoriaan.³⁹ Tästä huolimatta käytän oikeuskirjallisuutta tärkeänä lähteenä, sillä se tuo tutkielmaan tieteellisen näkökulman ja kannanottoja tutkielmani kysymyksistä sekä lisää tutkielman moniäänisyyttä, mikä puolestaan vahvistaa väitteideni todenperäisyyttä. Sallittujen oikeuslähteiden käyttämättä jättäminen ei *Aulis Aarnion* kehittämän oikeuslähdeopin mukaan aiheuta seurauksia, mutta niiden hyödyntäminen tekee päätelmistä paremmin perusteltuja.⁴⁰

Vaikka tutkielman pääasiallinen tarkastelu onkin luonnollisesti suomalaisessa oikeudessa ja siinä, miten Suomen oikeusjärjestelmässä säädetään osituksen peräyttämisestä, tulen tarkastelemaan pienissä määrin myös muiden maiden oikeutta. Suomessa on otettu lakeja säädettäessä mallia Ruotsin lainsäädännöstä niin avioliittolain kuin takaisinsaantilainkin

---

³⁷ Aarnio: Luentoja lainopillisen tutkimuksen teoriasta s. 13.

³⁸ Hirvonen: Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan s. 23–24.

³⁹ Ks. oikeuslähdeopista esim. Aarnio: Laintulkinnan teoria: Yleisen oikeustieteen oppikirja s. 220–221. Aarnio jakaa oikeuslähteet vahvasti velvoittaviin, heikosti velvoittaviin sekä sallittuihin. Vahvasti velvoittavia oikeuslähteitä ovat hänen mukaansa säädetyt lait sekä maan tapa, heikosti velvoittavia lakien esityöt sekä korkeimpien oikeusasteiden, KKO:n ja KHO:n, ratkaisut. Sallittuina oikeuslähteinä hän puolestaan pitää oikeuskirjallisuuden lisäksi esimerkiksi yleisiä oikeusperiaatteita. Sallittuja oikeuslähteitä, kuten oikeuskirjallisuutta voidaan käyttää argumentaation vahvikkeena, mutta niiden sisällölle ei voida antaa itsenäistä arvoa.

⁴⁰ Aarnio: Laintulkinnan teoria: Yleisen oikeustieteen oppikirja s. 221 ja Hirvonen: Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan s. 42–43. Vrt. Häyhä, joka toteaa, että oikeustieteen, eli oikeuskirjallisuuden olevan lakiin, esitöihin ja oikeuskäytäntöön verrattuna normatiiviselta painoarvoltaan kevyempää, mutta toisaalta vapaampaa, esimerkiksi poliittiselta tai tapauskohtaisilta paineilta. Häyhä: Johdanto osuus teoksessa Minun metodini s. 28.

kohdalla, joten käytän ruotsalaista oikeustieteellistä keskustelua apuna tulkitessani vastaavia kysymyksiä Suomessa. Joidenkin kysymysten kohdalla Ruotsissa ollaan Suomea edellä, minkä vuoksi siellä tehdyistä päätelmistä voi olla apua myös oman tutkielmani kysymyksissä. Tutkielmaani ei kuitenkaan voi pitää oikeusvertailevana, sillä käytän vertailua vain apuna selvittääkseni mahdollisia tulkintaongelmia.⁴¹

Oikeustapausten tarkastelu puolestaan tuo tutkielmaan käytännöllisemmän tason, sillä tuomioistuimet ratkaisevat aina vain käsittelyssä olevan asian. Tuomioistuinten toiminta poikkeakin suuresti lainsäätäjän toiminnasta, sillä lainsäätäjän on pyrittävä tekemään säännöksistä yleispäteviä, kun taas tuomioistuin tulkitsee säädettyjen lakien sisältöä käytännön tilanteisiin.⁴² Esimerkkinä mainittu korkeimman oikeuden ennakkoratkaisu KKO 2025:6 antaa hyvän oikeusohjeen siitä, miten korkeimman oikeuden näkemyksen mukaan olemassa olevaa, mutta vielä ositushetkellä realisoitumatonta verovelkaa on tulkittava osituksen yhteydessä.

Korkeimman oikeuden tuomioilla on niiden heikosti velvoittavan oikeuslähteen asemasta riippumatta varsin suuri merkitys myös suomalaisessa oikeusjärjestelmässä, vaikka meillä ei tunnetaakaan *common law* -maista tuttua tuomioistuinten ennakkotapausten sitovuuden periaatetta.⁴³ Korkeimman oikeuden tuomioilla on korkeimpaan hallinto-oikeuteen suhteutettuna korkeampi ennakkotapauservo.⁴⁴ Tämä johtuu suureksi osaksi siitä, että valitusoikeutta korkeimpaan oikeuteen on rajattu enemmän kuin vastaavaa oikeutta korkeimpaan hallinto-oikeuteen.⁴⁵

Suomalaisessa oikeusjärjestelmässä ylempien tuomioistuinten tuomioiden on tarkoitus vähintäänkin ohjata alempien tuomioistuinasteiden toimintaa. Tämä näkyy esimerkiksi siinä,

---

⁴¹ Ks. tällaisesta oikeusvertailun käytöstä esim. Hirvonen: Mitkä menetit? Opas oikeustieteen metodologiaan s. 26. Hirvonen toteaa teoksessaan, että on tyypillistä tehdä oikeusvertailua lainopin puitteissa pyrkien hyödyntämään saatua tietoa systematisointi- ja tulkintatyössä. Ruotsin ja Suomen oikeusjärjestysten yhtäläisyyksistä niin avioliitto-oikeuden kuin takaisinsaantioikeudenkin osalta ks. esim. Lohi: Aviovarallisuus-oikeus s. 455 ja Tuomisto: Takaisinsaanti s. 11.

⁴² Häyhä: Johdanto osuus teoksessa minun metodini s. 18.

⁴³ Common law -kulttuuri on peräisin Iso-Britanniasta ja on sen maailmanvalloituksen yhteydessä levinnyt eri puolille maailmaa. Tänä päivänä keskeisimmät common law -maat ovat Iso-Britannia ja Yhdysvallat, joiden oikeusjärjestelmät kuitenkin poikkeavat toisistaan. Tärkeimpänä piirteenä kyseisten valtioiden oikeusjärjestelmässä ovat korkeimpien oikeuksien ennakkotapaukset, jotka luovat sitovaa oikeutta. Ks. common law -järjestelmästä lisää esim. Tieteen termipankki: Common law.

⁴⁴ Aarnio: Laintulkinnan teoria s. 230, jossa Aarnio myös arvioi, että KKO:n antamien ennakkoratkaisuiden arvo tulee tulevaisuudessa kasvamaan entisestään. Tämä onkin toteutunut, sillä esimerkiksi vuonna 2005 oikeudenkäymiskaaren tehdyllä muutoksella haluttiin vahvistaa tätä ennakkoratkaisu-tuomioistuimen asemaa. Ks. tästä HE 9/2005 vp. s. 9 ja Vuorenpää ym.: Prosessioikeus s. 1179.

⁴⁵ Vuorenpää ym.: Prosessioikeus s. 1179.

että alempien tuomioistuinten on perusteltava päätöksensä, mikäli se poikkeaa ylemmän oikeusasteen antamasta ennakkopäätöksestä.⁴⁶ Vaikka ennakkopäätökset eivät lain mukaan ole sitovia, ovat ne vähintäänkin tulevia tuomioita ohjaavia.

Korkeimman oikeuden lisäksi myös hovioikeuden tuomioilla on oikeuslähdeopillista arvoa. Tämä johtuu pitkälti siitä, että kaikkia asioita ei saateta korkeimman oikeuden ratkaistaviksi, jolloin hovioikeuden asiasta antama ratkaisu jää ylimmäksi tahoksi, joka asian ratkaisee.⁴⁷ Myös käytännössä tuomioistuinten antamilla tuomioilla on varsin suuri merkitys, sillä oikeudenkäyntiavustajat, kuten asianajajat sekä toisaalta myös syyttäjät vetoavat usein omissa lausumissaan vallitsevaan oikeuskäytäntöön omien argumenttinsa tukena.

---

⁴⁶ Määttä – Paso: Johdatus oikeudellisen ratkaisun teoriaan s. 22–23.

⁴⁷ Aarnio: Laintulkinnan teoria: Yleisen oikeustieteen oppikirja s. 231.

2 Osituksesta

2.1 Avioliiton erilaiset omaisuuserät

Puolisoiden omaisuus on avioliiton aikana lähtökohtaisesti omaa (AL 34 §). Kumpikin puoliso omistaa sen omaisuuden, jonka hän on ennen avioliittoa tai sen aikana itselleen hankkinut.⁴⁸ Aviovarallisuussuhteisiin⁴⁹ kuuluu kuitenkin keskeisesti myös niin kutsuttu avio-oikeus toisen puolison omaisuuteen (AL 35.1 §). Avio-oikeuden vuoksi puolisollla on oikeus saada avioliiton päättymisen jälkeen puolet puolisoitten yhteenlasketusta avio-omaisuuden alaisuuteen kuuluvasta omaisuudesta.⁵⁰ Varojen erillisyyteen perustuva, avioliiton aikana voimassa oleva systematiikka ikään kuin rikotaan avioliiton purkautuessa.⁵¹ Suomen järjestelmä ei luonnollisesti ole käytössä kaikkialla maailmassa. Myös Euroopassa on varsin erilaisia lähestymistapoja avioliiton varallisuussuhteisiin.⁵² Taustalla siihen, että Suomessa päädyttiin nykyisin voimassa olevaan järjestelyyn avio-oikeuksineen, liittyy tavoite puolisoitten välisestä tasapuolisuudesta sekä vähävaraisemman puolison suojelusta.⁵³

Avioliiton solmiminen aktivoi avio-oikeuden. Vaikutukset kohdistuvat kuitenkin myös aikaan ennen avioliittoa, sillä avio-oikeuden alaisuuteen kuuluu myös ennen avioliittoa ansaittu tai saatu omaisuus.⁵⁴ Avio-oikeus lakkaa ajallisesti hetkeen, jolloin toinen puoliso kuolee,

---

⁴⁸ Aarnio – Helin: Suomen avioliitto-oikeus s. 95.

⁴⁹ Aviovarallisuussuhteilla tarkoitetaan sitä varallisuusoukeudellista suhdetta, joka puolisoilla on avioliittonsa aikana. Se koostuu neljästä keskeisestä tekijästä: puolisoilla on oikeus omaan omaisuuteensa, heillä on avio-oikeus toistensa omaisuuteen, velat ja velkavastuut ovat lähtökohtaisesti erillisiä sekä puolisoilla on sopimusvapaus myös keskinäisissä suhteissaan. Ks. Tästä tarkemmin Aarnio – Helin: Suomen aviovarallisuusoukeus s. 95.

⁵⁰ Aarnio – Helin: Suomen avioliitto-oikeus s. 118. Käytännössä tämä tarkoittaa, että kummankin puolison avio-oikeuden alainen omaisuus lasketaan yhteen, jonka jälkeen summa jaetaan puoliksi. Saatu summa on se, jonka kummankin puolison tulisi osituksessa saada. Varakkaampi puoliso siirtää tarvittavan määrän omaisuuttaan vähemmän omaisuutta omistavalle puolisolle.

⁵¹ Lohi: Aviovarallisuusoukeus s. 102. Huom. Avioliiton purkautumisen vuoksi avio-oikeus ei automaattisesti toteudu, vaan varallisuusien tasaamista tulee vaatia. Muita purkautumisperusteita ovat toisen puolison kuolema, avioliiton kumoaminen sekä asumusero. Ks. esim. Lohi: Aviovarallisuusoukeus s. 398. Tässä tutkielmassa keskitytään kuitenkin vain avioerotilanteisiin.

⁵² Kangas: Perhevarallisuusoukeus s. 72. Esimerkiksi Englannissa on ollut jo vuodesta 1882 voimassa laki, jonka mukaan puolisoitten omaisuus on täysin toisistaan erillistä. Laki säädettiin naisasialiikkeen vireille saattamana vahvistamaan naisten asemaa sallimalla heidän pitää omaisuutensa itsellään. Myös esimerkiksi Itävallassa ja Kreikassa puolisoitten omaisuus on lähtökohtaisesti erillistä, mutta lainsäädäntö sisältää myös säännöksiä, joiden mukaan osa omaisuudesta on puolisoitten yhteistä.

⁵³ Aarnio – Helin: Suomen avioliitto-oikeus s. 117.

⁵⁴ Kangas: Perhe- ja perintöoukeuden perusteet s. 393–394. Ks. avioliiton solmimisesta esim. Kangas: Perhe- ja perintöoukeuden perusteet s. 339–352.

avioliittoa haetaan päätettäväksi, avioliiton kumoaminen tulee vireille tai puoliset tuomitaan asumuseroon. Tätä hetkeä kutsutaan ositusperusteen syntyhetkeksi.⁵⁵

Oikeusjärjestelmämme on jakanut varallisuuden avio-oikeuden alaiseksi, siitä vapaaksi sekä näistä erilliseksi omaisuudeksi jo kauan.⁵⁶ Vahvana lähtökohtana on, että ilman erillisiä, joko puolisoiden itsensä tai ulkopuolisten tekemiä toimia, kaikki puolisoiden omaisuus kuuluu avio-oikeuden alaiseksi omaisuudeksi (jäljempänä myös AO-omaisuus) ja otetaan huomioon osituksessa.⁵⁷ Avio-oikeuden ala on varsin suuri, se kattaa myös omaisuuden ajalta ennen avioliittoa sekä omaisuuden, jonka puoliset ovat saaneet esimerkiksi perintönä tai lahjana.⁵⁸

Puolisoilla voi kuitenkin olla omaisuutta, ja tosiasiassa hyvin usein onkin, joka on avio-oikeudesta vapaata (jäljempänä myös VO-omaisuus). Tällainen omaisuus ei kuulu avio-oikeuden piiriin.⁵⁹ Avio-oikeuden alaisen omaisuuden määrä riippuu siitä, onko vapaaomaisuustoimia tehty. *Lohen* mukaan VO-määräykset voidaan jakaa seitsemään eri kategoriaan.⁶⁰ Osa *Lohen* mainitsemista VO-omaisuusmääräyksistä on hyvinkin yleisiä, kun taas toiset harvinaisempia. Esimerkiksi avioehtoja rekisteröidään Suomessa tuhansia vuosittain, joten ne rajaavat omaisuutta avio-oikeuden ulkopuolelle hyvinkin usein.⁶¹

Näiden kahden pääasiallisen omaisuuslajin, AO- ja VO-omaisuuden lisäksi avioliittolain 35.3 §:ssä on otettu huomioon myös tilanteet, joissa omaisuutta ei voida luovuttaa tai se on luonteeltaan muulla tavoin henkilökohtaista. Tällaista omaisuutta kutsutaan oikeustieteessä *kolmanneksi omaisuuslajiksi*⁶² ja se voi ajoittain olla AO-omaisuutta ja toisinaan taas VO-omaisuutta.⁶³ *Markku Helin* on aikanaan todennut, että omaisuuslajien määrä ei välttämättä

⁵⁵ Aarnio–Helin: Suomen avioliitto-oikeus s. 120. Ks. lisää osituksesta ja ositusperusteen syntyhetkestä luvusta 2.2.

⁵⁶ Ks. vanhemmasta oikeuskirjallisuudesta esim. Lahtinen: Avioliittolain kolme omaisuuslajia. Kyseinen kirjoitus on vuodelta 1951 ja siinä omaisuuslajit jaetaan kolmeen, avio-oikeuden alaiseen omaisuuteen, avio-oikeudesta vapaaseen omaisuuteen sekä näistä erilliseen, esimerkiksi rikoksen vuoksi tasingon maksamisen ulkopuolelle jäävään omaisuuteen. Termin *kolmas omaisuuslaji* sijasta hän kuitenkin käytti jopa kryptiseltä kuulostavaa termiä *omaisuuslaji*^{59, 78}.

⁵⁷ Lohi: Aviovarallisuus-oikeus s. 106.

⁵⁸ Helin: Onko aviovarallisuusjärjestelmämme vanhentunut? s. 1311.

⁵⁹ Lohi: Aviovarallisuus-oikeus s. 106–107.

⁶⁰ Lohi: Aviovarallisuus-oikeus s. 107. Esimerkkejä näistä seitsemästä tekijästä ovat avioehdot, testamentin, lahjan tai henkivakuutuksen edunsaajamääräyksen ehdot sekä omaisuuden saantihetki ositusperusteen syntyhetken jälkeen.

⁶¹ Esimerkiksi vuonna 2023 DVV:n tilastojen mukaan rekisteröitiin lähes 8 800 avioehto. Ks. YLE: Takana on avioehtoien ennätysvuosi – Salha Hannan ei tarvinnut perustella ehtoa lähipiirille, enemmän kysymyksiä herätti naimisiin meneminen.

⁶² Aarnio – Helin: Suomen avioliitto-oikeus s. 137. Termi *kolmas omaisuuslaji* ei ole lainsäädännöstä peräisin, vaan se on luotu oikeustieteessä.

⁶³ Kangas: Perhe- ja jäämistöoikeuden perusteet s. 398. Vrt. Aarnio ja Helin toteavat, että kolmas omaisuuslaji voi olla paitsi AO- tai VO-omaisuutta, myös olla olematta kumpaakaan näistä omaisuuslajeista.

edes rajoitu kolmeen, vaan on ennalta rajoittamaton.⁶⁴ Vaikuttaisi kuitenkin siltä, että myös hän on nykyisin sitä mieltä, että omaisuuslajeja on kolme, joista kolmantena omaisuuslajina pidetty luokka on ikään kuin kaatoluokka, joka sisältää runsaasti erilaisia omaisuuslajeja tekijänoikeuksista elatusapuun.⁶⁵

Huomionarvoista on lisäksi, että avio-oikeus on luovuttamaton oikeus, eikä sitä voida luovuttaa kolmansille sellaisenaan. Tämä ilmenee esimerkiksi avioliittolain 103.2 §:stä, jonka mukaan puolison ei tarvitse luovuttaa avio-oikeuden alaista omaisuuttaan puolisonsa konkurssipesälle.⁶⁶ Käytännössä tämä tarkoittaa, ettei velallisen puolison konkurssipesä voi vaatia tasingon maksamista puolisoltaan.⁶⁷

2.2 Ositus aviovarallisuussuhteen purkajana

2.2.1 Yleistä

Jokainen avioliitto päättyy joko avioeron hakemiseen tai toisen puolison kuolemaan. Kummassakin tilanteessa on purettava puolisoitten välille syntynyt aviovarallisuussuhde. Tätä varten avioliittolakiin on sisällytetty säännökset omaisuuden osituksesta, jonka tarkoituksena on purkaa avioliiton aikana puolisoitten välillä vallinnut varallisuussuhde.⁶⁸ Termi ositus kuvaakin toimitusta, jolla avio-oikeus aviopuolisoitten välillä lopulta toteutetaan. Osituksen toimittamisen jälkeen avioliiton säätelemät aviovarallisuussuhteet on purettu, eivätkä ne enää vaikuta osapuolten välillä.⁶⁹

Osituksen avulla toteutetaan puolisoitten avio-oikeus selvittämällä kummankin puolison omaisuus. Tämä tarkoittaa sen määrittämistä, mitä omaisuutta kummallekin puolisolle kuuluu. Avio-oikeus toteutetaan lopulta jakamalla avio-oikeuden alainen omaisuus tasan. Tasaus tapahtuu varakkaamman puolison maksaman tasingon avulla.⁷⁰ Osituksessa tavoitteena on lopullisesti määrittää kummallekin puolisolle kuuluvan omaisuuden määrä. Tätä määritettäessä, tulee huomioon otettavaksi nimenomaan avio-oikeuden alaisen omaisuuden

---

⁶⁴ Helin: Avio-oikeus ja tekijänoikeus s. 41–42.

⁶⁵ Aarnio – Helin: Suomen avioliitto-oikeus s. 138.

⁶⁶ Aarnio – Helin: Suomen avioliitto-oikeus s. 140–141.

⁶⁷ HE 102/1990 s. 83.

⁶⁸ Kangas: Perhe- ja jäämistöoikeuden perusteet s. 448–449. Tutkielman rajauksien vuoksi tarkastelen ainoastaan avioerohakemuksen jälkeistä ositusta. Säännökset ovat kuitenkin samat myös kuoleman johdosta tehtävään ositukseen.

⁶⁹ Aarnio – Saarenpää: Mahdollisuudesta puuttua jo toimitettuun tai toimitetuksi ilmoitettuun ositukseen s. 169.

⁷⁰ Aarnio – Helin: Suomen avioliitto-oikeus s. 143.

määrä.⁷¹ Avio-oikeuden ulkopuolelle jäävää omaisuutta ei osituksessa oteta lainkaan huomioon, vaan sen osalta toimitetaan AL 85.2 §:n mukainen osituksen erottelu. Erottelussa tarkoituksena on pääasiassa selvittää, mitä kumpikin puoliso omistaa, minkä jälkeen kumpikin puoliso saa pitää oman omaisuutensa.⁷²

Ositusta ei voida toimittaa missä tilanteessa tahansa, vaan sen vaatimiseen on oltava jokin neljästä avioliittolain mukaisista ositusperusteista.⁷³ Avioeron vireilletulo on tämän tutkielman kannalta keskeisin. Huomionarvoista on, että ositusperuste syntyy nimenomaan avioeron vireilletulohetken, ei lopullisen avioeropäätöksen perusteella. Vireilletulohetken määrittäminen on oleellista, koska avio-oikeuden alaiseksi omaisuudeksi katsotaan edellisessä luvussa esitetyin poikkeuksin kaikki se omaisuus, joka puolisoilla on ollut ennen kuin avioerohakemus on tullut vireille. Kyseinen omaisuus tulee osituksessa otetuksi huomioon.⁷⁴ Ositusta ei toimiteta ilman ositusvaadetta, jonka voivat esittää kumpikin puoliso yhdessä tai vain toinen puolisoista.⁷⁵

Hetkenä, jolloin avioeroa on haettu, pidetään sitä, jolloin avioeroa koskeva hakemus on tullut käräjäoikeuteen, joka avioeron myöntää.⁷⁶ Avioeroa on mahdollista hakea joko yhdessä puolisoitten kesken tai vain toisen puolison toimesta.⁷⁷ Avioero ei astu voimaan heti käräjäoikeuden saatua asia käsittelyyn, vaan prosessi on kaksivaiheinen. Ensimmäinen vaihe, jonka mukaan edellä mainittu avio-oikeuden alainen omaisuus määrittyy, alkaa avioerohakemuksen toimittamisesta käräjäoikeuteen. Tästä alkaa pääsäännön mukaan kuusi kuukautta kestävä harkinta-aika, jonka aikana avioero ei vielä astu voimaan. Puolisoitten on yhdessä tai toisen puolison itse vaadittava avioeron lopullista käsittelyä harkinta-ajan jälkeen, kuitenkin ennen kuin 12 kuukautta on kulunut avioerohakemuksen toimittamisesta.⁷⁸ Harkinta-aikaa ei kuitenkaan tarvita tietyissä laissa määritellyissä tilanteissa. AL 25 §:n mukaan, mikäli puolisoit ovat ennen avioeron hakemista asuneet erillään viimeiset kaksi

⁷¹ Lohi: Aviovarallisuus-oikeus s. 397.

⁷² Lohi: Aviovarallisuus-oikeus s. 415–416. Huom. Erottelussa on mahdollista myös jakaa omaisuutta. Näin toimitaan erityisesti tilanteissa, joissa puolisoilla on yhteistä omaisuutta. Erottelun yhteydessä tällainen omaisuus voidaan jakaa puolisoitten kesken.

⁷³ Kuten jo tutkielman johdannossa mainitsin, ovat ositusperusteet nykyisin seuraavat: toisen puolison kuolema, avioeron vireilletulo, avioliiton kumoamisen vireilletulo sekä asumusero. Vrt. Aarnio–Helin: Suomen avioliitto-oikeus s. 143, jolloin ositusperusteita oli vain kaksi, puolison kuolema sekä avioeron vireilletulo.

⁷⁴ Mikkola: Parisuhteet, varallisuus ja sopimukset s. 106.

⁷⁵ Aarnio – Helin: Suomen avioliitto-oikeus s. 144. Sama koskee myös kuolinpesiä. Heillä on yhtäläinen oikeus vaatia osituksen tekemistä kuin puolisoillakin.

⁷⁶ HE 62/1986 vp., s. 64.

⁷⁷ Kangas: Perhevarallisuus-oikeus s. 41.

⁷⁸ Kangas: Perhe- ja jäämistöoikeuden perusteet s. 358–359.

vuotta, ei harkinta-aikaa tarvita. Myöskään AL 27 §:n mukaan harkinta-ajalle ei ole tarvetta, eikä siihen todellisuudessa ole edes mahdollisuutta tilanteissa, joissa puoliset ovat toisilleen pykälän määrittelemällä tavalla sukua tai mikäli avioliitto on solmittu, kun toinen puoliso on ollut vielä toisessa avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa. AL 27 §:n mukaisessa tilanteessa puoliset eivät voi jatkaa avioliittoa, vaan syyttäjällä on velvollisuus nostaa kanne ja vaatia puolisoitten tuomitsemista avioeroon.⁷⁹

Vaikka ositusvaade on mahdollista esittää heti avioerohakemuksen vireilletulon jälkeen, ei se ole pakollista. Yleistä on odottaa ainakin avioeroasian lopullista päätöstä, kärjäoikeuden lainvoimaista tuomiota. Ositus saattaa kuitenkin jäädä taka-alalle pitkäksikin aikaa syystä tai toisesta. Sitä kuinka suurella osalla avioeroja ositusta ei tehdä, on melko vaikea tutkia, sillä osituskirjaa ei ole pakollista rekisteröidä mihinkään. Ruotsissa tehtyihin tutkimuksiin viitaten on esitetty arvioita, että ositus jäisi tekemättä noin 18 prosentissa avioeroja.⁸⁰ Syitä sille, että avioeron jälkeen osapuolet eivät tee ositusta, on useita. Ositusintressin puuttuminen on varmastikin yksi suurimmista syistä jättää ositus tekemättä. Tällä tarkoitetaan, että osapuolten varallisuuden jakaminen tuntuu puolisoista turhalta esimerkiksi omaisuuden vähäisyyden vuoksi. Myös avioliiton lyhyt kesto voi olla syynä osituksen suorittamattomuudelle. On myös mahdollista, että osapuolet jakavat omaisuutensa epävirallisesti ilman osituskirjaa.⁸¹

Osituksen tekemättä jättäminen saattaa aiheuttaa ongelmia, sillä aviovarallisuussuhdetta ei ole tuolloin purettu, vaan se jää voimaan avioerosta huolimatta. Ehkä yleisin tilanne, jossa tästä aiheutuu käytännön ongelmia, on toisen puolison kuolema. Mikäli eronneet osapuolet eivät ole tehneet ositusta avioeronsa jälkeen, tulee ositus tehdä toisen puolison kuoleman jälkeen. Tämä tarkoittaa muun muassa, että kuolleen puolison entisestä aviopuolisosta tulee kuolinpesän osakas ja ositus heidän välillään on suoritettava ennen varsinaista perinnönjakoa.⁸² Ongelmia saattaa tulla myös toisen osapuolen halutessa myydä omaisuutta.⁸³ Tämä ongelma juontaa juurensa niin kutsuttuun vallinnanrajoitusjärjestelmään, joka rajoittaa avio-oikeuden alaisen omaisuuden luovuttamista.⁸⁴ Lähtökohtana aviovarallisuus-oikeudessa

---

⁷⁹ Mikkola: Parisuhteet, varallisuus ja sopimukset s. 50.

⁸⁰ Aarnio – Kangas – Råbinä: Perunkirjoitus ja perinnön veroseuraamukset s. 31. Ks. myös HE 51/2025 s. 5, jossa viitataan suoraan kyseiseen ruotsalaiseen tutkimukseen.

⁸¹ Ks. lisää tällaisia esimerkkejä esim. HE 51/2025 s. 5, jossa todetaan kuitenkin lisäksi, että yleisesti ositus tehdään lähellä eroa.

⁸² Aarnio – Kangas – Råbinä: Perunkirjoitus ja perinnön veroseuraamukset s. 31.

⁸³ HE 51/2025 s. 6.

⁸⁴ Mikkola: Parisuhteet, varallisuus ja sopimukset s. 67. Vallinnanrajoitusjärjestelmä perustuu AL 38 ja 39 §:iin, jotka rajoittavat pykälän soveltamisalaan kuuluvan omaisuuden luovuttamista ilman toisen osapuolen lupaa. Tärkeimpänä tällaisena omaisuutena voitaneen pitää osapuolten asuntoa. Ks. myös HE 51/2025 s. 8–10.

ovat normaalit varallisuus oikeudelliset lähtökohdat – puolisoitten väliseen omaisuuteen suhtaudutaan samoin kuin sellaisten henkilöiden, jotka eivät ole keskenään avioliitossa.

Erityislakina⁸⁵ avioliittolaki tuo kuitenkin oman lisänsä tilanteeseen ja rajoittaa esimerkiksi luovutus oikeutta tietyissä laissa määritellyissä tilanteissa.⁸⁶ Vallinnan rajoitusjärjestelmä juontaa juurensa avioliittolain 38 ja 39 §:iin, joissa rajoitetaan perheen kodin, siellä olevan irtaimiston, toisen puolison työvälineiden sekä toisen puolison tai lasten henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitetun esineen luovuttamista perheen ulkopuolelle ilman kummankin puolison suostumusta.⁸⁷ Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi, että vaikka toinen puoliso omistaisi perheen kodin kokonaisuudessaan, ei hän saa myydä kotia perheen ulkopuolelle ilman toisen puolison suostumusta.⁸⁸

Osituksen vaatiminen on siitä hieman erikoinen suoritusvaade, ettei sen perinteisesti ole katsottu vanhenevan.⁸⁹ Vanhenemattomuus johtuu ositusvaateen luonteesta, sitä pidetään esineoikeudellisena vaateena.⁹⁰ Tästä huolimatta, oikeuden ositusvaateen esittämiseen voi menettää oman passiivisuutensa vuoksi. Oikeuden menettämiseen passiivisuuden vuoksi tarvitaan kuitenkin painavia perusteita.⁹¹ Esimerkiksi passiivisuudesta, jonka vuoksi oikeus ositusvaateen tekemiseen menetetään, käy Helsingin hovioikeuden vuonna 2020 ratkaisema tapaus. Tapauksessa puoliset A ja F olivat eronneet vuonna 1961, mutta ositusvaade esitettiin ensimmäistä kertaa vasta yli 40 vuotta tuon jälkeen. Hovioikeuden ratkaisun mukaan oikeutta vaatia ositusta ei enää ollut, sillä A sekä hänen perillisensä tämän kuoleman jälkeen ovat perustellusti voineet olla siinä uskossa, että F on luopunut oikeudestaan vaatia ositusta.⁹² On lisäksi esitetty, että merkitystä olisi annettava myös sille, millainen taloudellinen merkitys osapuolille olisi ositusvaateen lakkaamisella.⁹³

---

⁸⁵ Erityislaki on yleislakiin nähden normihierarkiassa korkeammalla ja syrjäyttää näin ollen yleislain säännökset tilanteessa, jossa normit ovat keskenään ristiriidassa. Raimo Siltala: Oikeustieteen tieteenteoria s. 368.

⁸⁶ Lohi: Ositus, tasinko ja sivullisuus s. 103. Ks. myös Mikkola: Aviopuolisot yhteisomistajina s. 505, jossa todetaan, että sellaisten erityissäännösten, joilla pyritään vaikuttamaan nimenomaan aviopuolisoiden varallisuussuhteeseen, on vähentynyt.

⁸⁷ Mikkola: Parisuhteet, varallisuus ja sopimukset s. 81–82.

⁸⁸ Ks. MML:n kirjoittamat ohjeet, jossa vallinnan rajoitusjärjestelmää käsitellään kiinteistönluovutusten näkökulmasta. MML: Kirjaamismenettelyn käsikirja s. 53.

⁸⁹ Myös Aarnio – Helin: Suomen avioliitto-oikeus s. 144. Ks. myös KKO 2001:58, jossa korkein oikeus toteaa, ettei ajan kuluminen estänyt pesänjakajan määräämistä.

⁹⁰ Gottberg: Perhesuhteet ja lainsäädäntö s. 29, erityisesti alaviite 9.

⁹¹ Lohi: Aviovarallisuus oikeus s. 413.

⁹² HelHO 2020:662. Hovioikeus toteaa lisäksi, että asiassa ei ollut tullut ilmi sellaisia seikkoja, jotka olisivat perustelleet yli 40 vuoden passiivisuuden.

⁹³ Lohi: Aviovarallisuus oikeus s. 413.

Asiaan on vuoden 2026 alusta tullut kuitenkin olennainen muutos. Avioliittolakiin otettiin tuolloin nimittäin mukaan säännöksiä, joilla asetetaan määräaikoja erilaisille avioliittolain mukaisille toimituksille. Näiden mukana on oikeus ositusvaateen tekemiselle. Uuden sääntelyn mukaan oikeus ositusvaateen esittämiselle vanhenee kymmenessä vuodessa. Määräaikaa voidaan kuitenkin pidentää puolisoiden välisellä kirjallisella ja rekisteröitävällä sopimuksella (AL 103 d §).⁹⁴ Muutos selkeyttänee tilannetta huomattavasti. Passiivisuuteen perustuva oikeudenmenetykskään ei tämän jälkeen liene enää mahdollista, sillä ensinnäkin uusi sääntely asettaa takarajan, jota ennen ositusvaade on esitettävä ja toiseksi vallitsevan oikeustilan valossa raja passiivisuudelle on asetettu varsin korkealle, jolloin raja ei ylittyne kymmenessä vuodessa.

2.2.2 Ositusprosessista

Ositusvaateen esittämisen jälkeen edetään varsinaiseen ositusprosessiin. Ositus voidaan tehdä kahdella vaihtoehtoisella tavalla: sopimusosituksena tai toimitusosituksena. Avioliittolain 98 § ohjaa osituksen suoritettavan siten, kuin perintökaressa (40/1965, PK) säädetään perinnönjaosta.⁹⁵ Lähtökohtana osituksessa on, että puoliset saavat jaettua omaisuutensa haluamallaan tavalla. Näin suoritettua ositusta kutsutaan sopimusositukseksi.⁹⁶ Toimitusosituksessa on puolestaan kyse tilanteesta, jossa osapuolet eivät ole päässeet sopuun omaisuuden jaosta. Tällöin osituksen osapuoli voi vaatia tuomioistuinta määräämään pesänjakajan suorittamaan osituksen.⁹⁷ Toimitusosituksessa lähtökohtana on sopimusosituksen tavoin puolisoiden välinen sopimus, mutta mikäli sopimukseen ei päästä, tulee pesänjakajan jakaa omaisuus avioliittolain säännösten mukaisesti.⁹⁸ Ositus saadaan tehtyä sopimusosituksena selvästi suurimmassa osasta tilanteita. Toimitusositukseen joudutaankin turvautumaan varsin harvoin.⁹⁹

Sopimusosituksessa puoliset voivat jakaa omaisuuden keskenään tai vaihtoehtoisesti pyytää apua ulkopuoliselta taholta. Avustajan käyttäminen ei tee osituksesta toimitusositusta.¹⁰⁰

---

⁹⁴ HE 51/2025 vp ja sen mukanaan tuoma uusi avioliittolain 103 c §. Myös esimerkiksi vallinnanrajoitusjärjestelmään otettiin samainen 10 vuoden vanhentumisaika.

⁹⁵ Kangas: Perhe- ja perintöoikeuden perusteet s. 449.

⁹⁶ Mikkola: Parisuhteet, varallisuus ja sopimukset s. 146.

⁹⁷ Aarnio – Helin: Suomen avioliitto-oikeus s. 146. Myös pesänjakajan on pyrittävä jakamaan omaisuus mahdollisimman pitkälti osapuolten sopimusten mukaisesti. Pesänjakajan hakemisesta ja määräämisestä säätelee tarkemmin PK 23 luku. Ks. aiheesta lisää esim. Välimäki: Pesänjakaja, erityisesti luku III, joka käsittelee toimitusosituksen vireilletuloa. Teos kuvaa muutenkin erinomaisesti toimitusositusta kokonaisuudessaan.

⁹⁸ Gottberg: Perhesuhteet ja lainsäädäntö s. 30.

⁹⁹ Ks. esim. Kangas: Perhe- ja jäämistöoikeuden perusteet s. 450 ja HE 51/2025 vp s. 5.

¹⁰⁰ Aarnio – Helin: Suomen avioliitto-oikeus s. 145.

Sopimusosituksen yhteydessä vallitsee sopimusvapauden periaate, joka mahdollistaa puolisoiden sopivan asiasta haluamallaan tavalla. On erittäin tärkeää huomata, että sopimusvapaus pätee täysimääräisesti ainoastaan puolisoiden välisiin, *inter partes*, suhteisiin.¹⁰¹ Tämä seikka on olennainen, kun myöhemmin tutkielmassa siirrytään tarkemmin osituksen peräyttämiseen. Sopimusvapaudesta huolimatta sopimusositus on tehtävä määrämuodossa. Osituskirja on tehtävä PK 23:9 mukaan kirjallisesti, kummankin osapuolen allekirjoituksin sekä kahden esteettömän todistajan todistaessa asiakirjan oikeaksi.¹⁰² Osituskirja on mahdollista rekisteröidä Digi- ja väestötietovirastolle, mutta se ei ole pakollista. Siitä voi kuitenkin olla hyötyä myöhemmin esitettävän peräyttämisen tullessa ajankohtaiseksi.¹⁰³

Sopimusositukseen vahvasti liittyvästä sopimusvapaudesta huolimatta, on avioliittolain säännöksillä olennainen merkitys ositusta tehtäessä – tai näin ainakin tulisi olla. Puolisoiden olisi järkevää suorittaa ositus ainakin pääosin avioliittolain mukaisten säännösten ohjaamana, jotta he säästyvät mahdollisilta myöhemmiltä ongelmilta esimerkiksi velkojia vastaan.¹⁰⁴ Tästä syystä esitän seuraavassa avioliittolain mukaisen osituksen kulun.

Varsinainen ositustoimitus voidaan jakaa kahteen osaan, laskennalliseen- ja reaaliiseen vaiheeseen.¹⁰⁵ Ositustoimitus alkaa laskennallisella vaiheella, jonka tarkoituksena on selvittää, kuinka paljon puolisoilla on avio-oikeuden alaista omaisuutta ositusperusteen syntyhetkellä.¹⁰⁶ Edellä todetusti lähtökohtana on, että kaikki omaisuus, joka puolisoilla on ollut ennen avioerohakemuksen vireilletuloa, kuuluu avio-oikeuden piiriin. Avioeron hakeminen toisin sanoen katkaisee avio-oikeuden alaisen omaisuuden kerryttämisen. Ainoana poikkeuksena on AO-omaisuudesta mahdollisesti saatava tuotto, joka otetaan osituksessa

---

¹⁰¹ Mikkola: Parisuhteet, varallisuus ja sopimukset s. 146–147. Ks. myös Lohi: Aviovarallisuus-oikeus s. 402, jossa hän toteaa, että puolisoiden on sopimusvapaudesta huolimatta järkevää sopia mahdollisimman oikeudenmukainen lopputulos ositukselle ensinnäkin siksi, että mikäli ositus toimitettaisiin toimitusosituksena, jaettaisiin omaisuus lakimääräisesti. Tämän lisäksi huomioon on otettava mahdolliset myöhemmät seuraukset, erityisesti AL 104 §:n mukainen osituksen peräyttäminen, joka voi vaikuttaa osituksen lopputulokseen sen tekemisen jälkeenkin.

¹⁰² Gottberg: Perhesuhteet ja lainsäädäntö s. 29. Huom. Tämä muotomääräys koskee nimenomaan sopimusositusta.

¹⁰³ Gottberg-Talve: Takaisinsaantilainsäädännön uudistuksen perheoikeudellisista vaikutuksista s. 288. Sitä, mihin osituskirja on tullut rekisteröidä, on muutettu ajan saatossa. Nykyisen lain mukaan rekisteröinti tapahtuu Digi- ja väestötietovirastoon tai Ahvenanmaan valtionvirastoon.

¹⁰⁴ Lohi: Aviovarallisuus-oikeus s. 402.

¹⁰⁵ Aarnio – Helin: Suomen avioliitto-oikeus s. 157. Tämä koskee nimenomaan sitä järjestystä, jolla tavoin ositus on avioliittolain mukaan tehtävä. On huomattava, että osapuolten sopiessa osituksesta, ei kaikkia näitä vaiheita käydä läpi. Ne on kuitenkin hyvä pitää mielessä ja pyrkiä avioliittolain mukaiseen lopputulokseen.

¹⁰⁶ Kangas: Perhe- ja jäämistöoikeuden perusteet s. 460.

mukaan siinä suuruudessa kuin tuottoa on kertynyt ositushetkeen mennessä.¹⁰⁷ Ilman laskennallista vaihetta on likimain mahdotonta todeta, onko ositus tehty lain mukaisesti. Laskennallisen vaiheen ohittaminen tai laskelmien kirjaamisen tekemättä jättäminen saattaa aiheuttaa ongelmia jälkikäteen.¹⁰⁸

Jotta omaisuus olisi mahdollista jakaa puolisoitten kesken, on ensin selvitettävä, mitä kumpikin puoliso omistaa. Aiemmin avioliittolaki sisälsi yksiselitteisen säännöksen, jonka mukaan puoliso pystyi vaatimaan toista puolisoa ilmoittamaan oman omaisuutensa. Tämä säännös kuitenkin kumottiin vuonna 1987. Nykyisin tilanne on oikeustieteilijöiden mielestä osittain epäselvä, sillä varsinaista ilmoitusvelvollisuutta ei avioliittolaissa enää ole.¹⁰⁹ Oman näkemykseni mukaan *Pertti Välimäen* perustelut ovat uskottavat ja yhdyn hänen näkemykseensä siitä, että puolisoilla on nimenomaisen säännöksen puuttuessaikin velvollisuus ilmoittaa oma omaisuutensa. Näen itse keskeisimmäksi perusteeksi sen, ettei osituslaskelmaa ole juurikaan mahdollista suorittaa, ainakaan kohtuullisin toimenpitein ja kustannuksin, ellei osapuoli itse ilmoita omaa omaisuuttaan. Omaisuuden omistajalla on lähtökohtaisesti paras tieto siitä, mitä hän omistaa. Kanssani samoilla linjoilla on myös *Lohi*.¹¹⁰

Oli osapuolilla luettelointivelvollisuutta tai ei, on heidän käytännössä pakollista tehdä edes jonkinlainen luettelo omaisuudestaan. Ilman luetteloa on hyvin vaikeaa ryhtyä laskemaan puolisoitten omaisuuksien arvoa yhteen.¹¹¹ Luetteloinnin avulla myös AO- ja VO-omaisuus voidaan erotella toisistaan, sillä vain AO-omaisuus otetaan mukaan varsinaiseen osituslaskelmaan.¹¹² Kun on tiedossa, mitä omaisuutta pesään kuuluu, on omaisuudelle määriteltävä arvo sekä otettava huomioon puolisoitten velat.¹¹³ Tämän lisäksi huomioon on

---

¹⁰⁷ Mikkola: Parisuhteet, varallisuus ja sopimukset s. 98. Ks. tuoton ja ansiotulon välisestä punninnasta korkeimman oikeuden ratkaisut KKO 1994:6 ja KKO 2020:54. Kyseisissä tuomioissa korkeimman oikeuden pohdittavana oli muun muassa se, miten yritysomaisuus tai yrityksestä saadut osingot tuli ottaa huomioon osituksessa. Etenkin vuoden 2020 ratkaisussa keskeistä oli sen määrittäminen, katsottiinko maksettu osinko TVL 33 b §:n 3 momentin mukaiseksi palkkatuloksi vai osingoksi, jolloin se tulisi ottaa osituksessa huomioon avio-oikeuden alaisen omaisuuden tuottona.

¹⁰⁸ Välimäki: Pesänjakaja s. 365.

¹⁰⁹ Ks. erilaisista näkemyksistä esim. Aarnio – Helin: Suomen avioliitto-oikeus s. 159, jossa luettelointivelvollisuutta pidetään välttämättömyytenä, mutta ilmoitusvelvollisuuteen ei varsinaisesti oteta kantaa. Vrt. Välimäki: Pesänjakaja s. 374, jossa Välimäki toteaa syvällisten perusteluiden johdattamana, että ilmoitusvelvollisuus on edelleen relevantti, eli puolisoilla on velvollisuus ilmoittaa omaisuutensa. Vrt. Gottberg: Aviopuolisoiden välisen taloudellisen suhteen sääntelystä s. 48, jonka mukaan ilman nimenomaista säännöstä, puolisoilla ei ole omaisuuden ilmoitusvelvollisuutta, eikä siten luettelointivelvoitetta.

¹¹⁰ Lohi: Aviovarallisuus-oikeus s. 794–795.

¹¹¹ Aarnio – Helin: Suomen avioliitto-oikeus s. 159.

¹¹² Kangas: Perhe- ja perintöoikeuden perusteet s. 460.

¹¹³ Ks. omaisuuden arvon määrittämisestä tarkemmin jäljempänä jaksoissa 2.2.3 ja 2.3.

otettava esimerkiksi ennakkoperintö, joka on annettu AO-omaisuudesta, avioliittolain mukaiset vastikkeet sekä niin kutsuttu päältäpäin erottaminen.¹¹⁴

Kun osapuolten omaisuuden säästö on määritetty, lasketaan puolisoiden AO-omaisuuden säästöt yhteen ja jaetaan puoliksi. Näin laskemalla saadaan avioliittolain 100 §:n mukainen, avio-osaksi kutsuttu summa. Kummallekin puolisolle kuuluu puolet yhteisen omaisuuden säästöstä. Tästä käytetään myös termiä puolittamisperiaate.¹¹⁵

Laskennallista vaihetta seuraa osituksen reaalin vaihe, jossa avio-oikeus lopulta toteutetaan. Varakkaamman puolison on maksettava vähävaraisemmalle puolisolle se osuus omaisuudestaan, joka ylittää avio-osan. Tätä varallisuuden siirtoa kutsutaan tasingoksi.¹¹⁶ AL 103.1 §:n mukaan tasingonmaksaja saa itse päättää, miten suorittaa tasingonmaksun vähävaraisemmalle puolisolle. Tämä koskee kuitenkin ainoastaan sopimusositusta. Mikäli puoliset eivät pääse sopimukseen maksettavasta tasingosta, on mahdollista hakea tuomioistuimelta pesänjakajaa jakamaan pesä loppuun. Tällöin pesänjakaja määrittää, mitä omaisuutta maksetaan tasinkona. Korkeimman oikeuden ratkaisun KKO 1975 II 24 ja lainvalmistelukunnan ehdotuksen mukaan toimitusosituksessa tasinkona maksettavan omaisuuden päättää pesänjakaja, ei tasinkoa maksava puoliso.¹¹⁷

Tasingon maksaminen on lähtökohtaisesti varsin vapaa suoritus. Edes sillä, maksetaanko omaisuus AO- vai VO-omaisuudesta, ei ole merkitystä. Pääasia on, että vähävaraisemmalle puolisolle siirretään sen verran omaisuutta, että tämä saa avio-osuutensa.¹¹⁸ Lähtökohtana tasingonmaksussa on kuitenkin AL 100 §:n mukaan, että maksu suoritetaan AO-omaisuudesta.¹¹⁹ Osituksen reaalin vaihe toteutuu, kun varakkaampi puoliso siirtää konkreettisesti omaisuutta vähävaraisemmalle. Tällaisen omaisuuden tulee olla yksilöity.¹²⁰

---

¹¹⁴ Ks. näistä lisää esim. Aarnio – Helin: Suomen avioliitto-oikeus s. 177–193.

¹¹⁵ Kangas: Perhe- ja jäämistöoikeuden perusteet s. 475–476. Omaisuutta ei kuitenkaan ole pakollista jakaa tasan puoliksi. Puolisot voivat päättää tällaisesta esimerkiksi tilanteessa, jossa tasinkoa maksava joutuisi ottamaan lainaa suoritustaan varten.

¹¹⁶ Aarnio – Helin: Suomen avioliitto-oikeus s. 195.

¹¹⁷ LVK 1935:2, KKO 1975 II 24 ja Aarnio – Helin: Suomen avioliitto-oikeus s. 207. AL 103.1 §:n tosiasiallista soveltumista sopimusositukseen kyseenalaistaa Lohi, joka huomauttaa, ettei tasinkoa maksavalla ole yksinomaista oikeutta päättää tasingon suorittamisesta. Tämä johtuu siitä, että kyse on sopimuksesta, joka myös vähävaraisemman puolison tulee hyväksyä. Ks. Lohi: Aviovarallisuus-oikeus s. 592.

¹¹⁸ Lohi: Aviovarallisuus-oikeus s. 592–593. Omistusoikeuden siirron lisäksi puolisoiden on mahdollista sopia myös muunlaisesta luovutuksesta, kuten käyttöoikeudesta.

¹¹⁹ Kangas: Perhe- ja jäämistöoikeuden perusteet s. 483.

¹²⁰ Kangas: Perhe- ja jäämistöoikeuden perusteet s. 481. Tasingonmaksun jälkeen varallisuutta luovuttanut puoliso ei luonnollisestikaan saa enää määrätä luovuttamastaan omaisuudesta. Lohi: Ositus, tasinko ja sivullisuus s. 95.

Tasingonmaksuun velvoitetulla puolisollla on kuitenkin tietyissä avioliittolaissa säännellyissä tilanteissa mahdollisuus kieltäytyä suorittamasta maksua.¹²¹

2.2.3 Omaisuuden arvon määrittäminen

Kun on selvitetty, mitä omaisuutta kummallekin puolisolle kuuluu, siirrytään kenties osituksen vaikeimpaan osuuteen, omaisuuden arvon määrittämiseen. Erikoista kyllä, lainsäädännössä ei ole säännöstä sille, minkä hetken mukaisesti omaisuus olisi arvostettava eikä sille, millä tavalla omaisuuden arvo olisi määritettävä. Tilanne on sama myös muissa Pohjoismaissa Norjaa lukuun ottamatta.¹²² Oikeuskirjallisuudessa vakiintuneen tulkinnan sekä korkeimman oikeuden ratkaisukäytännön perusteella arvoa määritettäessä ratkaisevana hetkenä pidetään osituksen toimittamisen hetkeä.¹²³ Se minkä arvoiseksi omaisuus määritetään, kuuluu lähtökohtaisesti osapuolten sopimusvapauden piiriin. Puolisot voivat keskenään päättää, minkä arvoiseksi arvostavat omaisuuden.¹²⁴ Jälkikäteisiä ongelmia välttääkseen, arvo on luonnollisesti kannattavaa määrittää mahdollisimman todenmukaisesti.

Oikeuskäytännössä sekä -kirjallisuudessa esitetyt näkemykset omaisuuden arvostamishetkelle ovat perusteltuja. On ensinnäkin huomattavasti helpompaa määrittää omaisuuden arvo siihen arvoon kuin se on laskelmaa tehtäessä. Mikäli ositus tehdään esimerkiksi vasta vuosia avioeron jälkeen, voisi olla todella vaikeaa tietää, mikä omaisuuden arvo on ollut avioerohakemuksen hetkellä. Toiseksi valintaa puoltaa se, että AO-omaisuuden tuotto otetaan mukaan osituslaskelmaan myös ositusperusteen syntyhetken ja varsinaisen ositushetken väliseltä ajalta. Mikäli omaisuus arvostettaisiin jo ositusperusteen syntyhetkellä, ei tämä tuotto olisi vielä laskettavissa.¹²⁵ Tähän vahvaan pääsääntöön on kuitenkin esitetty myös poikkeus. Sellaisessa tapauksessa, että toinen puoliso jää viivyttämään ositusta

---

¹²¹ Tällaisista tilanteista yleisin liittyy kuoleman jälkeen tehtävään ositukseen, jossa lesken ei tarvitse maksaa mahdollista tasinkoa kuolinpesään. Tätä kutsutaan lesken tasinkoprivilegiksi. Toinen keskeinen, myös avioerotilanteita koskeva poikkeus tasingonmaksuun liittyy toisen puolison konkurssiin. Tasingonmaksaja voi näet kieltäytyä maksamasta tasinkoa toisen puolison konkurssivalvojalle. Kangas: Suomen perhe- ja jäämistöoikeuden perusteet s. 476–479.

¹²² Välimäki: Ositettavan omaisuuden ja sen arvon määrittämisestä s. 156. Norjan oikeustila poikkeaa muista Pohjoismaista siten, että *ekteskapsloven* 69.1 § sisältää säännöksen, jonka mukaan omaisuus tulee arvostaa myyntihinnan mukaisesti, ellei erikseen toisin säädetä.

¹²³ Aarnio – Helin: Suomen avioliitto-oikeus s. 161. Ks. vanhemmasta oikeuskirjallisuudesta esim. Rautiala: Ositus s. 210. Korkeimman oikeuden ratkaisuista ks. esim. KKO 2011:2, erityisesti perusteluiden kohta 8, jossa korkein oikeus toteaa seuraavaa: ”Osituksessa omaisuuden arvo määritetään sen käyvän arvon mukaan, joka omaisuudella on osituksen toimittamishetkellä.”

¹²⁴ Välimäki: Rooliperiaatteet toimitusosituksessa s. 30.

¹²⁵ Ks. tällaisesta ajattelusta myös Lohi: Aviovarallisuus-oikeus s. 422–424.

tarkoituksenaan hyötyä joko omaisuuden arvon nousemisesta tai sen laskemisesta, voitaisiin omaisuus arvostaa sen mukaan, kuin se olisi ollut, mikäli ositusta ei viivytettäisi.¹²⁶

Kaikki puolisoille kuuluva omaisuus on arvostettava rahallisesti, mukaan on otettava niin AO- kuin VO-omaisuus. Arvo on annettava jokaiselle omaisuuserälle erikseen, jotta voidaan selvittää ensinnäkin puolisoitten avio-osuudet, mutta ennen kaikkea se, miten varakkaampi puoliso toteuttaa tasingonmaksunsa.¹²⁷ Vaikka omaisuuden arvostaminen voidaan tehdä osapuolten välillä sopien, ei omaisuutta saa arvostaa keinotekoisin, epäasiallisin tai tarkoituksellisin tavoittein liian alhaiseksi toisen osapuolen harmiksi.¹²⁸

Varsinaiselle omaisuuden arvon laskemiselle on olemassa vaihtoehtoisia tapoja, jotka voivat poiketa toisistaan suurestikin. Lain jättäessä kysymyksen avoimeksi, ovat oikeuskirjallisuus ja -käytäntö muodostaneet oman kantansa asiaan. Omaisuus on pääsäännön mukaan arvostettava sen käypään myyntihintaan, eli arvoon, joka siitä saataisiin myymällä vapaasti markkinoilla.¹²⁹ Myyntihinnan määrittäminen on lähes aina tehtävä arvionvaraisesti, sillä osituksen yhteydessä omaisuutta ei useinkaan myydä. Tällöin omaisuuden myyntiarvo on arvioitava parhaan käsityksen mukaan.¹³⁰ Omaisuutta arvostettaessa ei lähtökohtaisesti oteta huomioon tulevaisuudessa mahdollisesti maksettavaksi tulevia veroja.¹³¹

Mikäli omaisuus kuitenkin myydään ositusperusteen syntyhetken ja ositushetken välissä, määritetään omaisuuden arvoksi myyntihetken arvo, mikäli myyntiä ei ole tehty selvästi alihintaan.¹³² Korkeimman oikeuden mukaan tällaisen omaisuuden myynnistä aiheutuneet verot voidaan vähentää myytyjen osakkeiden arvosta.¹³³ Tätä kantaa on perusteltu puolittamisperiaatteen mahdollistamisella – ilman tällaista lain tulkintaa, ei olisi korkeimman

---

¹²⁶ Teleman: *Bodelning efter äktenskapsskillnad* s. 128. Ks. suomalaisesta oikeuskirjallisuudesta esim. Aarnio – Helin: *Suomen avioliitto-oikeus* s. 161, jossa viitataan osaltaan ruotsalaiseen oikeuskirjallisuuteen.

¹²⁷ Lohi: *Aviovarallisuus-oikeus* s. 421. Vaikka VO-omaisuutta ei varsinaisesti ositetakaan, voi sen arvolla olla tietyissä tilanteissa merkitystä ositusta tehtäessä.

¹²⁸ Mikkola: *Parisuhteet, varallisuus ja sopimukset*. Ks. myös KKO 2008:74, jossa oli kyse osituksen sovittelusta, sillä perusteella, mihin arvoon yhtiön osakkeet tuli asettaa.

¹²⁹ Ks. tästä esim. Rautiala: *Ositus* s. 212 sekä Aarnio – Helin: *Suomen avioliitto-oikeus* s. 160. Oikeuskäytännöstä ks. esim. KKO 1994:6, KKO 2008:74 ja KKO 2011:2

¹³⁰ Välimäki: *Ositettavan omaisuuden ja sen arvon määrittämisestä* s. 157.

¹³¹ Mikkola: *Parisuhteet, varallisuus ja sopimukset* s. 99. Vrt. KKO 2016:67, jossa kommandiittiyhtiön ostamien eläkevakuutusten takaisinostohinnasta oli vähennettävä piilevä verovelka. KKO perusteli ratkaisuaan piilevän verovelan suurella suhteellisella osuudella eläkevakuutuksista saatavilla olevista varoista sekä sillä, että eläkevakuutukset olivat merkittävä osa niiden edunsaajaksi merkityn henkilön eläketurvasta.

¹³² KKO 1997:106. Mikäli AO-omaisuutta käsitellään siten, että siitä on haittaa toiselle osapuolelle, voidaan tämä heikentyminen ottaa osituksessa huomioon. Ks. tästä KKO 1971 II 105 ja KKO 1983 II 2.

¹³³ KKO 2016:78.

oikeuden tulkinnan mukaan mahdollista toteuttaa puolittamisperiaatetta. Näkemys korostaa osaltaan puolittamisperiaatteen erittäin vahvaa asemaa avioliitto-oikeudessamme.¹³⁴

2.3 Velat osituksessa

2.3.1 Velkojen huomioiminen

Tasingonmaksun kohdistuessa nimenomaan netto-omaisuuteen, on myös puolisoiden velat otettava huomioon osituksessa AL 99.1 §:n mukaisesti. Tästä käytetään vakiintuneesti nimitystä velkojen kattaminen.¹³⁵ Avioliittolain 99.1 §:n mukaan osituksessa otetaan huomioon sellainen velka, joka on syntynyt ennen ositusperusteen syntyhetkeä ja on edelleen olemassa ositusperusteen syntyhetkellä. Huomioon otetaan myös velka, jonka puoliso on ottanut ennen avioliittoa.¹³⁶ Ositusperusteen syntyhetki määrittää myös, miten velkojen korot otetaan osituksessa huomioon. Korot otetaan huomioon sellaisena kuin ne ovat olleet ositusperusteen syntyhetkellä. Tuon ajan jälkeen kertynyttä korkoa ei oteta osituksessa huomioon.¹³⁷

Velat on otettava osituksessa huomioon sen suuruisina kuin ne olivat avioerohakemuksen hetkellä. Huomioon otettavaan suuruuteen eivät vaikuta edes myöhemmin tapahtuva velan lyhentäminen, vanhentuminen tai lakkaaminen.¹³⁸ Kummankin puolison velat vähennetään tämän omasta AO-omaisuudesta. Velkojen vähentäminen tapahtuu ennen kuin varat yhdistetään osituslaskelmaa varten. Mikäli puolisoilla on enemmän velkaa kuin omaisuutta, merkitään kyseisen puolison omaisuuden summaksi 0 euroa (ns. nollasääntö). Syyksi tälle on esitetty AL 52 §:stä johtuvaa puolisoiden velkojen erillisyyttä. Mikäli toisen puolison omaisuus voitaisiin osituslaskelmassa merkata negatiiviseksi, joutuisi toinen puoliso maksamaan tämän velkoja.¹³⁹

---

¹³⁴ Kolehmainen: KKO 2016:78 Omaisuuden ositus. KKO:n ratkaisut kommentein 2016 II. Kolehmainen kuitenkin huomauttaa, ettei osituskustannuksia ole tarkoituksenmukaista nostaa liiallisesti pelkän tasajaon periaatteen vuoksi.

¹³⁵ Lohi: Ositus, tasinko ja sivullissuoja s. 16.

¹³⁶ Lohi: Aviovarallisuus-oikeus s. 452.

¹³⁷ KKO 1988:62. Huom. Mikäli velalla hankitusta omaisuudesta kertyy tuottoa avioeron hakemisen ja osituksen välisenä aikana, on tuo tuotto vähennettävä koroista. Aarnio – Helin: Suomen avioliitto-oikeus s. 171.

¹³⁸ Aarnio – Helin: Suomen avioliitto-oikeus s. 172. Se, ettei velan suuruuden myöhempi muuttuminen vaikuta siihen, miten se otetaan osituksessa huomioon korostaa vahvasti ositusperusteen syntyhetken mukaisten varallisuusolojen merkitystä ositusta tehtäessä.

¹³⁹ Saarenpää: Avioliittolain muutokset s. 128.

Velkojen ja niiden syntytapojen moninaisuus vaikeuttaa sen hahmottamista, milloin velka syntyy. Ongelmia luo lisäksi se, että velassa tai velkasuhteessa tapahtuu muutoksia ositusperusteen syntyhetken ja ositushetken välillä.¹⁴⁰ Nämä ajankohdat kun voivat edellä mainitusti olla hyvinkin kaukana toisistaan.

Suomalainen oikeuskirjallisuus on muutamia yksittäistilanteita lukuun ottamatta jättänyt vastaamatta siihen, mitä tulee olla tapahtunut ennen ositusperusteen syntyhetkeä, jotta velka voitaisiin ottaa huomioon osituksessa.¹⁴¹ *Martti Rautiala* on todennut, että verot on otettava huomioon velkana ositusperusteen syntyhetkeen saakka, vaikka ne eivät olisikaan vielä erääntyneet maksettavaksi tuohon mennessä.¹⁴²

Suomen oikeustieteestä poiketen, asiaa on tutkittu Ruotsissa jo paikallista avioliittolakiä (*äktenskapsbalk*) päivitettyä.¹⁴³ *Äktenskapsbalkenin* esitöiden sekä ruotsalaisen oikeuskirjallisuuden mukaan osituksessa on otettava huomioon sellainen velka, jonka peruste on ollut olemassa ositusperusteen syntyhetkellä, vaikka velka ei olisikaan tuohon hetkeen mennessä realisoitunut maksettavaksi.¹⁴⁴ Kuten ruotsalaisissa esitöissä, myös suomalaisessa oikeuskirjallisuudessa on haettu tulkinta-apua osituksessa huomioon otettavien velkojen sekä konkurssilainsäädännön välisestä yhteydestä.¹⁴⁵ Konkurssilain 1 luvun 5 §:n mukaan konkurssisaatavilla tarkoitetaan saatavaa, jossa velkaa koskeva sitoumus tai muu oikeusperuste on syntynyt ennen konkurssin alkamista. Ratkaisevana pidetään sitä toimintaa, joka johtaa velan syntymiseen, ei velan realisoitumista. Sillä, miten todennäköisenä tällaisen velan realisoituminen on nähty, ei myöskään ole merkitystä.¹⁴⁶ Suoraa yhteyttä ei tietenkään

¹⁴⁰ Lohi: Aviovarallisuus oikeus s. 453–454.

¹⁴¹ Lohi: Aviovarallisuus oikeus s. 455. Ks. näistä erillishuomioista Rautiala: Ositus s. 209.

¹⁴² Rautiala: Ositus s. 209, jossa Rautiala antaa esimerkin puolison kuoleman vuoksi tehtävästä osituksesta. Kuolleen puolison verot on otettava osituksessa huomioon velkana myös kuolinvuodelta kuolinpäivään asti. Vaikka velkojen määrää ei vielä tiedettäisi, on määrä arvioitava osituslaskelmaa tehtäessä. Vaikka esimerkki koskee kuoleman vuoksi tehtävää ositusta, lienee sama sääntö voimassa myös avioeron vuoksi tehtävän osituksen kohdalla.

¹⁴³ Ruotsin *äktenskapsbalkenin* 11:2.1 vastaa sisällöltään Suomen avioliittolain 99.1 §:ää. Ks. SOU 1981:85 s. 370, jossa yhtäläisyyksiä haetaan konkurssilainsäädännöstä ja todetaan, ettei pykälää olisi järkevää tulkita siten, että vain ennen ositusperusteen syntyä realisoituneet velat otettaisiin huomioon. Ks. myös Prop. 1986/87:1 s. 169, jossa kiinnitetään huomiota eräisiin erityistilanteisiin, kuten vahingonkorvaukseen ja takausvastuuseen, joihin johtavat tapahtumat ovat olleet olemassa ennen ositusperusteen syntyä, mutta ne aktualisoituvat vasta tuon jälkeen.

¹⁴⁴ Ks. edellisen alaviitteen esitöiden lisäksi oikeuskirjallisuudesta esim. Tottie – Teleman *Äktenskapsbalken*: En kommentar s. 326.

¹⁴⁵ Ks. AL 99.1 §:n ja konkurssilain 1:5 välisestä yhteydestä esim. Lohi: Takausvelat osituksessa s. 666 ja Lohi: Aviovarallisuus oikeus s. 455–456.

¹⁴⁶ Könkkölä – Linna: Konkurssioikeus s. 388–389. Esimerkiksi sopimuksen ulkoisen vahingonkorvauksen osalta ratkaisevana pidetään sitä, onko teko tehty ennen konkurssin alkamista vai sen jälkeen. Samoin sopimuksen sisäiseen vastuuseen perustuvan velan osalta ratkaisevaa on se, onko sopimus tehty ennen vai jälkeen konkurssin alkamisen.

voida ositus- ja konkurssisäännösten välille vetää, mutta konkurssilainsäädännöstä voitaneen hakea tulkinta-apua, sillä kyse on varsin samantyyppisestä säännöksestä. *Lohen* mukaan uhka velkasitoumuksen myöhemmälle konkretisoitumiselle on asia, joka on otettava huomioon osituksessa, eikä se ole ristiriidassa AL 99.1 §:n kanssa.¹⁴⁷

Tämän konkurssilaista analogisesti vedetyn tulkinnan käänköpuolena on puolisoitten mahdollinen epävarmuus osituksen lopputuloksesta. Mikäli lakia tulkitaan siten, että velkoja määriteltäessä ratkaisevana pidetään realisoitumisen sijasta velan perusteen olemassaoloa, eivät puoliset voi olla täysin varmoja, millaiseksi esimerkiksi takausvelka tai vahingonkorvaus muodostuvat tulevaisuudessa. Lisäksi on mahdollista, että ositus viivästyy velkojen selvityksen vuoksi.¹⁴⁸

Tiettyjen erityisten velkalajien osalta oikeuskirjallisuudessa oleva näkemys on kuitenkin nähdäkseni hieman poikkeava. *Aarnion* ja *Helinin* näkemyksen mukaan ainakin takausvelan sekä kolmannen henkilön velan vakuudeksi annetun velkakirjan osalta on annettava merkitystä sille, kuinka todennäköisenä velan realisoitumista voidaan ositusperusteen syntyhetkellä pitää. Ratkaisevaa olisi se, kuinka ilmeiseltä takaajan vastuu on avioeron hakemisen hetkellä näyttänyt.¹⁴⁹ *Lohi* lisää tähän, että ilmeisyysarviossa on otettava huomioon myös se, mikä osa takausvelasta mahdollisesti konkretisoituu.¹⁵⁰

Korkein oikeus on tuonut oman näkemyksensä esille antamalla ratkaisuja, joissa se on ottanut kantaa niin kutsutun piilevän verovelan huomioimiseen osituksessa. Vuoden 2016 aikana korkein oikeus antoi kaksi tämän asian kannalta keskeistä tuomiota, tuomiot KKO 2016:67 ja KKO 2016:78. Näiden ratkaisuiden perusteella korkeimman oikeuden kannaksi muodostui, että piilevä verovelka tuli ottaa osituksessa huomioon, mikäli sen jättäminen huomioitta johtaisi selvään poikkeamiseen puolittamisperiaatteesta.¹⁵¹ *Lohi* kiinnittää ratkaisuisa

---

¹⁴⁷ Lohi: Takausvelat osituksessa s. 667.

¹⁴⁸ Lohi: Takausvelat osituksessa s. 670. Lohi toteaa kuitenkin lopuksi, että tällainen epävarmuus on vallitsevan oikeustilan kannalta valitettava tosiasia, jotta osituksessa voidaan taata mahdollisimman oikeudenmukainen lopputulos.

¹⁴⁹ Aarnio – Helin: Suomen avioliitto-oikeus s. 173.

¹⁵⁰ Lohi: Takausvelat osituksessa s. 675. Lohi toteaa lisäksi hänen mielestäänärkevintä olevan, ettei vielä konkretisoitumattoman takausvelan vaikutuksia lyödä lukkoon. Ositus pidettäisiin ainakin takausvelan osalta avoimena. Tämä ei tosin ole mahdollista etenkin riitaisissa tapauksissa, jolloin kyseeseen tulisi ilmeisyysarvion tekeminen.

¹⁵¹ Kolehmainen: Omaisuuden ositus ja sovittelu. KKO:n ratkaisut kommentein 2016 II ja Kolehmainen: Omaisuuden ositus. KKO:n ratkaisut kommentein 2016 II. Kolehmainen toteaa aiemman ratkaisun (KKO 2016:67) osalta, että kyseinen tuomio tuo Suomen lähemmäs sitä katsantokantaa, joka muissa Pohjoismaissa on ollut jo aiemmin.

huomiota siihen, että kummassakin korostetaan verojen määrän huomattavaa suuruutta, mikä on osaltaan vaikuttanut siihen, että ne on tullut ottaa huomioon osituksessa.

Huomattavuudesta ei kuitenkaan ole tehty ehdottomuutta velan huomioimiselle.¹⁵²

Antti Kolehmainen kiinnittää vuoden 2016 ratkaisuiden valossa huomion siihen, että sopimusosituksessa puoliset voivat sopia piilevän verovelan huomioimisesta osituksessa. Toimitusosituksessa puolestaan pesänjakaja ei oma-aloitteisesti saisi ottaa huomioon piilevää verovelkaa, sillä omaisuuden määrittäminen on lähtökohtaisesti osapuolten sopimusvapauden piirissä. Toisen puolisoista tulisi vaatia piilevän verovelan huomioimista, jotta pesänjakaja voi sellaisen huomioida laskelmissaan.¹⁵³ Mikäli osapuolet sopivat, ettei verovelkoja oteta huomioon osituksessa, ei tämä kuitenkaan vaikuttane osituksen jälkikäteistarkasteluun esimerkiksi peräyttämistilanteissa.

Myös tuoreimmassa piilevää verovelkaa koskevassa korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2025:6 päädyttiin samanlaiseen lopputulokseen kuin vuoden 2016 tapauksissakin. Tuomiossa todettiin, että ositusperusteen syntyhetkeä ennen tehty, mutta vasta tuon jälkeen ilmaantunut velka olisi pitänyt ottaa huomioon osituksessa. Ratkaisussa todetaan lisäksi, ettei osapuolten käsityksellä velan konkretisoitumisesta ollut merkitystä.¹⁵⁴ Tulkitsenkin, että jo aiemmin esitetty analogiatuki konkurssioikeudesta sai viimeistään tästä ratkaisusta lisätukea.

Piilevän verovelan huomioimisen osalta yhtä selkeää oikeusohjetta on korkeimman oikeuden mukaan mahdotonta antaa, sillä ositustilanteet vaihtelevat suuresti. Tämän lisäksi erilaisten omaisuuslajien verokohteluun vaikuttavat monet seikat. Yhden joka tilanteeseen sopivan oikeusohjeen antaminen olisi korkeimman oikeuden mielestä mahdotonta.¹⁵⁵ Vaikuttaisi kuitenkin siltä, että varsinkin, jos kyseessä on suuruudeltaan huomattava vero, joka tulee maksettavaksi tulevaisuudessa, ei tällaiseen mahdollisesti tulevaisuudessa vastaan tulevaan velkaan kannata suhtautua liian kevyesti.

---

¹⁵² Lohi: Aviovarallisuusosoikeus s. 447–448 ja alaviite 59. Lohen mukaan järkevää ei olekaan tarpeettomasti nostaa osituksen kustannuksia selvittääkseen hyvin pienesti ositukseen mahdollisesti vaikuttavan luovutusvoittoveron määrää. Tällöin luovutusvoittovero tulisi jättää vähentämättä omaisuuden arvosta. Samoilla linjoilla on ollut myös Kolehmainen, joka korostaa, että ositus on muutoinkin mahdotonta tehdä täysin tarkasti. Kolehmainen: Ositus ja piilevä verovelka s. 70.

¹⁵³ Kolehmainen: Omaisuuden ositus ja sovittelu. KKO:n ratkaisut kommentein 2016 II.

¹⁵⁴ Ks. ratkaisusta tarkemmin luvussa 4.2.

¹⁵⁵ KKO 2016:67 tuomion perusteluiden kohta 21.

2.3.2 Velan vanhentuminen

Otettaessa velkoja huomioon, on kiinnitettävä huomiota myös velan mahdolliseen vanhentumiseen. Laki velan vanhentumisesta on vanhentumista koskeva yleislaki, joka koskee pääsääntöisesti kaikkia veloitteita. Lain soveltamisalan ulkopuolelle on kuitenkin jätetty tietyt saatavat, kuten verot.¹⁵⁶ Vanhentumislain pääsäännön mukaan velka vanhenee kolmessa vuodessa. Tätä kutsutaan VanhL 4 §:ssä yleiseksi vanhentumisajaksi.¹⁵⁷

Vanhentuminen voidaan kuitenkin katkaista joko VanhL 10 §:n mukaisesti osapuolten keskinäisin toimin, vapaamuotoisesti, tai VanhL 11 §:n mukaisin oikeudellisin katkaisutoimin.¹⁵⁸ Jos vanhentuminen katkaistaan vapaamuotoisesti, alkaa katkaisutoimesta kulumaan uusi, entisen pituinen vanhentumisaika. Oikeudellisen katkaisutoimen kohdalla tilanne on toisin. Ensimmäkin vanhentuminen keskeytyy prosessin ajaksi. Toiseksi täytäntöönpantavissa olevan ulosottooperusteen syntymisestä alkaa kulumaan uusi, edellistä pidempi vanhentumisaika. Tällaisessa tilanteessa velka vanhenee kolmen vuoden sijasta vasta viiden vuoden päästä.¹⁵⁹

Jotta velkaa ei voida pitää olemassa ikuisesti, on vanhentumislakiin otettu säännös velan lopullisesta vanhentumisesta, joka koskee kuitenkin ainoastaan tilanteita, joissa velallisena on luonnollinen henkilö.¹⁶⁰ VanhL 13 a §:n mukaan rahavelka vanhentuu lopullisesti 20 vuoden kuluttua siitä, kun velka on alun perin erääntynyt. Vanhentumisaika on kuitenkin 25 vuotta, mikäli myös velkoja on luonnollinen henkilö. Kun lopullinen vanhentumisaika on kulunut, eli velka erääntynyt, ei velkoja voi tätä aikaa enää jatkaa minkäänlaisilla katkaisutoimilla.¹⁶¹

Verojen vanhentumisesta säädellään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetun lain (706/2007, VTPL) 20 §:ssä, jonka mukaan verosaatava vanhentuu ensinnäkin viisi vuotta sen jälkeen, kun verotuspäätös on tehty tai vero on pantu maksuun. Ratkaisevana hetkenä

¹⁵⁶ Linna – Saarnilehto: Velan vanhentuminen s. 13–14.

¹⁵⁷ HE 187/2002 vp. s. 43. Ks. terminologian kritiikistä Linna – Saarnilehto: Velan vanhentuminen s. 28.

¹⁵⁸ Norros: Velvoiteoikeus s. 515 ja 522. Sitä, kuinka monta kertaa katkaisutoimi voidaan tehdä, ei ole vanhentumislaisissa rajoitettu. Ks. tästä HE 187/2002 vp. s. 63 ja Norros: Velvoiteoikeus s. 510.

¹⁵⁹ Saarnilehto: Varallisuus oikeus luku II Velvoite – 11. Velkasuhteen päätyminen ilman asianmukaista suoritusta – Vanhentuminen – Vanhentumisen katkaiseminen – Yleistä vanhentumisen katkaisemisesta – Katkaisemisen vaikutukset.

¹⁶⁰ Saarnilehto: Uusi velan lopullinen vanhentuminen s. 16. Kyseistä säännöstä on sovellettu vasta vuodesta 2015. Tuota ennen velkasuhdetta on voinut jatkaa käytännössä ikuisesti muistamalla katkaista vanhentumisen määräajoin. Saarnilehto tosin toteaa artikkelissa, että vanhentumislain tematiikka näyttää mahdollistavan kikkailun, jolla velka voidaan saada pysymään elossa pidemmänkin aikaa. Näin on hänen mukaansa tilanne, kun velka on maksettava vaadittaessa. Tällöin velkojan on mahdollista venyttää vaadettaan siihen asti, kunnes katsoo todennäköiseksi, että tulee saamaan saatavansa.

¹⁶¹ HE 83/2014 vp. s. 79.

pidetään päivää, jolloin Verohallinto on verotuspäätöksen tehnyt, esimerkiksi jäännösveron määräpäivällä ei ole verovelan vanhentumisen puolesta merkitystä.¹⁶² Toissijaisena vaihtoehtona veron vanhentumisen laskeminen aloitetaan sitä seuraavan vuoden alusta, jona vero on erääntynyt. Tämä koskee tilanteita, joissa kyseistä veroa ei määrätä eikä panna maksuun, vaan se suoritetaan oma-aloitteisesti.¹⁶³

---

¹⁶² Rābinā: Verotusmenettely ja muutoksenhaku s. 1383–1384. Verotuspäätös katsotaan tehdyksi tuloveron osalta verovelvollisen verotuksen päättymispäivänä klo 24.00, kun taas maksuunpano tapahtuu päivänä, jolloin perintö- ja lahjaverolain mukainen verotuspäätös on tehty. Rābinā: Verotusmenettely ja muutoksenhaku s. 1383 erityisesti alaviite 2371. Ongelmia saattaa syntyä tilanteista, joissa verotuspäätöksestä valitetaan. Mikäli muutoksenhaku johtaa siihen, että veroja määrätään maksettavaksi lisää, alkaa vanhentumisajan laskeminen siitä päivästä, jolloin Verohallinto muuttaa verotusta. Ks. tästä KKO 2003:101 ja Rābinā: Verotusmenettely ja muutoksenhaku s. 1384–1386.

¹⁶³ Rābinā: Verotusmenettelyn perusteet s. 228.

3 Maksukyvyttömyys ja takaisinsaanti

3.1 Yleistä

Maksukyvyttömyys ja takaisinsaanti liittyvät erottamattomasti toisiinsa. Velkojien on mahdollista hyödyntää takaisinsaantia vasta, kun henkilö tai yritys on todettu maksukyvyttömäksi. Maksukyvyttömyysmenettelyjä on puolestaan useita.¹⁶⁴

Huomionarvoista on, että ulosotto ei ole samalla tavalla maksukyvyttömyysmenettely kuin esimerkiksi konkurssi, sillä ulosotossa ei ole välttämättä kyse siitä, että henkilöllä ei ole varoja velan maksamiseksi. Kyse voi olla myös tilanteesta, jossa velallinen ei vain suostu maksamaan velkaansa. On kuitenkin katsottu, että myös ulosottoa voidaan pitää maksukyvyttömyysmenettelynä ainakin termin laajassa merkityksessä.¹⁶⁵

Tässä luvussa keskityn ulosottoon, sillä korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2025:6 oli kyse nimenomaan ulosotossa tapahtuvasta takaisinsaannista. Ulosottoon keskittymistä puoltaa myös se, että uskomukseni mukaan osituksen peräyttäminen tulisi yleisimmin kyseeseen nimenomaan ulosottotilanteissa. Lisäksi, koska tutkielman teemana on osituksen peräyttäminen, käsittelen ainoastaan luonnollisten henkilöiden ulosottoa. Tässä luvussa keskityn lisäksi takaisinsaannin osalta vain niihin takaisinsaantiperusteisiin, joilla on keskeisin merkitys osituksen peräyttämisessä.

3.2 Ulosotosta

Mikäli henkilö jättää velan maksamatta velkojan vaatimuksista huolimatta, voidaan saatava periä viime kädessä ulosoton kautta. Ulosoton suorittaa keskitetysti ulosottolaitos, eivät velkojat itse. Koko prosessia, ulosottoperusteista aina varojen tilitykseen asti, sääntelee Suomessa ulosottokaari (705/2007, UK).¹⁶⁶ Ulosottoinstituutiota onkin kuvattu välttämättömäksi osaksi oikeusjärjestelmäämme, jotta muiden suojattujen oikeuksien toteuttaminen voidaan varmistaa.¹⁶⁷ Ulosotolla on vahvat siviilioikeudelliset juuret –

---

¹⁶⁴ Maksukyvyttömyysmenettelyitä ovat esimerkiksi konkurssi, yrityssaneeraus sekä yksityishenkilön velkajärjestely.

¹⁶⁵ Linna: Ulosottokaaren pääkohdat s. 20, jossa Linna myös huomauttaa, että tosiasiaissa suuri osa ulosottovelallisista on myös maksukyvyttömiä. Tämän lisäksi tässä tutkielmassa pääteemana on ulosoton yhteydessä tapahtuva takaisinsaanti, joka puolestaan vaatii nimenomaisen UK:n säännöksen mukaisesti maksukyvyttömyyttä. Samalla kannalla ovat myös Koulu ja Niemi-Kiesiläinen. Koulu – Niemi-Kiesiläinen: Kohti uutta insolvenssioikeutta s. 1148.

¹⁶⁶ Linna: Ulosottokaaren pääkohdat s. 19.

¹⁶⁷ Ks. esim. Kärki – Paukku: Ulosottomiehen velvollisuudesta huomioida arvonlisävero ulosottomyynnissä s. 25 ja Linna – Leppänen – Kärki: Ulosotto-oikeus I s. 1.

kyseiseen tarkoitukseen ulosotto onkin lähtökohtaisesti suunnattu. UK 1:1.3 mukaan ulosottokaari soveltuu kuitenkin myös tiettyihin hallintopäätöksiin sekä hallintolainkäyttöpäätöksiin.¹⁶⁸

Jotta velkoja voi vaatia saatavaansa ulosottoteitse, on hänellä oltava jokin ulosottokaaren 2 luvun asettamista ulosottoerusteista. UK 2:2 sisältää tyhjentävän luettelon siitä, millaiset asiakirjat voivat toimia ulosottoerusteina. Näitä ovat tuomioistuimen antama ratkaisu niin riita-, rikos- kuin hallintoasiassa, viranomaisen antama hallintopäätös, välitystuomio, tuomioistuimen antama turvaamistoimipäätös sekä valtioneuvoston, ministeriön tai valtion keskushallintoon kuuluvan viraston päätös tai muu hallintopäätös. Tuomio on ulosottokaaren kontekstissa tulkittava laajasti tarkoittavan myös esimerkiksi sovintoa tai päätöstä.¹⁶⁹

Ulosottoerusteella velalliselle asetetaan jokin sellainen velvoite, kuten velan maksaminen, jota velkoja voi alkaa kyseisen asiakirjan avulla vaatimaan ulosottoteitse. Velvoite maksaa velkojalle kuuluva raha on yleisin ulosotossa vaadittava velvoite, mutta vaade voi kohdistua myös esimerkiksi tiettyyn esineeseen, jonka asian vastaaja, esimerkiksi velallisen henkilön entinen puoliso, jolle esine on osituksen yhteydessä luovutettu, on velvollinen luovuttamaan hakijalle.¹⁷⁰

Erillistä vahvistusta, kuten tuomioistuimen tuomiota, ei pääsäännön mukaan tarvita julkisoikeudellisten saatavien osalta. Esimerkiksi verottajan tekemä verotuspäätös on suoraan ulosottokelpoinen. Huomionarvoista on, että kaikki julkisyhteisön langettamat maksut eivät ole luonteeltaan julkisoikeudellisia, eikä niitä voida ulosmitata ilman erillistä vahvistusta.¹⁷¹ Verotuksen suora ulosottokelpoisuus ei perustu ulosottokaareen, vaan lakiin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta, jonka 3.1 §:n mukaan verot ovat suoraan ulosottokelpoisia.¹⁷²

Ulosottoerusteiden olemassaolon jälkeen, tulee velkojan laittaa ulosotto prosessi vireille erillisellä hakemuksella. Ulosottoeruste on voimassa varsin pitkän aikaa. UK 2:24 mukaan luonnollisen henkilön velkaa koskeva ulosottoeruste vanhenee 15 vuodessa, paitsi jos myös

¹⁶⁸ HE 216/2001 vp. s. 35. Tiettyjen hallintopäätösten ulosottokelpoisuudesta säädetään suoraan UK 2:2.1:n 6 kohdassa. Mikäli päätös ei sisälly kyseisen pykälän soveltamisalaan, voidaan päätös katsoa ulosmittausperusteeksi ainoastaan, mikäli siitä on erikseen säädetty. Linna – Leppänen – Kärki: Ulosotto-oikeus I s. 121.

¹⁶⁹ HE 216/2001 vp s. 65–67 ja Linna: Prosessioikeuden oppikirja s. 265. Sillä, että ulosottoa ei voida hakea ilman esimerkiksi tuomioistuimen päätöstä, pyritään varmistamaan hakijan vastapuolen osalta EIS 6 artiklan mukainen oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Lisäksi tällä järjestelyllä pyritään estämään se, ettei ulosotto rasitu täysin turhilla ulosottohakemuksilla. Linna – Leppänen – Kärki: Ulosotto-oikeus I s. 82–83.

¹⁷⁰ Linna – Leppänen – Kärki: Ulosotto-oikeus I s. 82.

¹⁷¹ Lindfors: Insolvenssioikeus luku III Ulosotto-oikeus – 1. Johdanto – Mitä ulosotto on? – Julkiset saatavat.

¹⁷² Rabinä: Verotusmenettely ja muutoksenhaku s. 1354.

ulosoton hakijana on luonnollinen henkilö tai saatava perustuu rikokseen, josta tekijä on tuomittu vankeuteen tai yhdyskuntapalveluun. Tällöin vanhentumisaika on 20 vuotta.¹⁷³ Määräajan laskeminen alkaa yksipuolisen tuomion, lainvoimaisen tuomion tai muun ulosottoperusteen antamisesta.¹⁷⁴ Mainitut määräajat koskevat kuitenkin ainoastaan henkilökohtaista maksuvelvollisuutta. Muunlaisille ulosottoperusteille, kuten luovutusvelvollisuudelle, ei tällaista aikamäärettä ole asetettu lainkaan.¹⁷⁵ Tuomioistuin voi kertaalleen jatkaa määräaika 10 vuodella, mikäli velallinen on olennaisesti vaikeuttanut velkojan mahdollisuutta saada saatavansa jollain UK 2:26.1:ssä osoitetulla tavalla, eikä jatkaminen ole velallisen osalta kohtuutonta.¹⁷⁶

Ulosottoperusteen vanhentumisen lisäksi huomioon tulee ottaa vanhentumislain mukainen velan vanhentuminen. Vaikka saatavan velkomiseksi olisikin olemassa jo ulosottoperuste, ei velan vanheneminen pysähdy vielä tähän. Vasta ulosottoprosessin vireilletulo keskeyttää velan vanhenemisen.¹⁷⁷ Velkojan on lisäksi muistettava, että vanhentumislain 13 a §:n mukainen velan lopullinen vanhentuminen pätee myös tilanteisiin, joissa velalle on haettu ulosottoperuste.¹⁷⁸ Velallinen ei kuitenkaan voi pyrkiä välttämään maksuvelvollisuuttaan piilottelemalla, sillä velan vanhentuminen keskeytyy myös, mikäli velallista ei onnistuta tavoittamaan.¹⁷⁹

Avioero-osituksen näkökulmasta mielenkiintoisen lisän ulosottoon tuo se, missä vaiheessa avio-oikeuden suorittamisen vuoksi siirtyvä omaisuus on mahdollista ulosmitata vastaanottavalta osapuolelta. Esitöissä on tultu siihen lopputulemaan, että ennen lainvoimaista avioerotuomiota tai ositusvaateen esittämistä ei tasinkona maksettava omaisuus voi tulla

---

¹⁷³ Bräysy: Ulosottoperusteen määräajan jatkaminen s. 52. Huom. Ulosottoperusteen vanhentuminen koskee ainoastaan sellaisia ulosottotilanteita, joissa velallinen on luonnollinen henkilö. Mikäli velallisena on juridinen henkilö, ei ulosottoperuste vanhene. Linna: Ulosottokaaren pääkohdat s. 66–67.

¹⁷⁴ Saarnilehto: Varallisuus oikeus luku II Velvoite – 11. Velkasuhteen päätyminen ilman asianmukaista suoritusta – Maksukyvyttömyydestä johtuva saamisen lakkaaminen – Maksukyvyttömyystilanteita – Ulosotto.

¹⁷⁵ Bräysy: Velan lopullisesta vanhentumisesta s. 1031. Maksuvelvollisuudella tarkoitetaan pykälässä raha- tai tavarasuoritukseen velvoittamista. Näin ollen muunlaisten suoritusten osalta ulosottoperusteen määräaika ei ole rajattu. HE 216/2001 vp. s. 86.

¹⁷⁶ Linna: Ulosottokaaren pääkohdat s. 69. Ks. myös ratkaisu KKO 2011:60, jossa korkein oikeus päätyi ratkaisussaan siihen, ettei määräaika jatkettu keinotekoisista toimista huolimatta, sillä velkoja ei ollut kärsinyt sellaista tosiasiallista vahinkoa velallisen toimista, että määräajan pidentämiseen olisi perusteet.

¹⁷⁷ Bräysy: Velan lopullisesta vanhentumisesta s. 1036. Huom. Jos ulosoton hakija peruuttaa ulosottohakemuksen tai asian käsittely lopetetaan ennen, kuin velallinen on saanut tiedon hakemuksesta, ei velan vanhentuminen katkea. Kesken jäänyt prosessi pidentää vanhentumisaikaa kuitenkin vuodella, sillä on katsottu kohtuuttomaksi, että velka vanhentuisi prosessin aikana. Toista kertaa vastaavaa vuoden pidennystä ei kuitenkaan ole mahdollista saada. Ks. HE 187/2002 vp s. 62.

¹⁷⁸ HE 83/2014 vp. s. 79.

¹⁷⁹ Linna: Ulosottokaaren pääkohdat s. 72.

ulosmitattavaksi. Puolisolle tasinkona maksettavaa omaisuutta ei voitaisi ehdotuksen mukaan ulosmitata, ennen kuin se on lainmukaisesti vahvistettu.¹⁸⁰ Vähävaraisemman puolison velkojat eivät voikaan käyttää avio-oikeuden mukaan puolisolle siirtyvää omaisuutta ulosottoon ennen kuin ositus on suoritettu loppuun saakka. Tämä sopii hyvin yhteen aviopuolisoiden velkojen erillisyyden kanssa. Puoliso voi lisäksi luopua vaatimasta ositusta, eikä tällaista suoritusta voida enää nykyisin peräyttää, jolloin varakkaamman puolison omaisuus ei siirry vähävaraisemman ulosottovelkojille.¹⁸¹ Nähdäkseni nykyisen osituksen peräyttämissääntelynkin osalta tällainen näkemys on perusteltu, sillä toisin kuin aiemmin voimassa olleen konkurssisäännön aikana, tasingosta luopuminen ei ole peruste, jolla ositus voitaisiin peräyttää.¹⁸²

Mikäli velkoja katsoo, että velallinen on siirtänyt varallisuuttaan hänen ulottumattomiin ja näin loukannut velkojan oikeutta saatavaan, on velkojan mahdollista vaatia oikeustoimen peräyttämistä.¹⁸³ Seuraavassa avataan hieman tarkemmin sitä, miten tällainen jo kertaalleen pätevällä tavalla tehty oikeustoimi voidaan peräyttää.

3.3 Takaisinsaannista

3.3.1 Yleistä

Takaisinsaanti on maksukyvyttömyysoikeuteen liittyvä, jo 1300-luvulta tavalla tai toisella voimissaan ollut instituutio, jolla tarkoitetaan sellaisten oikeustoimien¹⁸⁴ julistamista tehottomaksi, jotka ovat jo kertaalleen olleet tehokkaita osapuolten välillä. Tästä toimesta käytetään myös termiä peräyttäminen. Tutkimuksellisesti takaisinsaanti on yksi suosituimmista aiheista oikeustieteessä, mutta aiheen tutkiminen on keskittynyt lähinnä niihin

---

¹⁸⁰ Ehdotus ulosoton realisointi- ja tilityssäännösten uudistamisesta, oikeusministeriön lainvalmisteluosaston julkaisu 2/1989 s. 65. Ks. myös HE 102/1990 vp. s. 37–38.

¹⁸¹ AL 103.2 §:n mukaan varakkaamman puolison ei tarvitse maksaa tasinkoa toisen puolison konkurssipesälle. Tämä ei kuitenkaan koske ulosottoa tai muutakaan maksukyvyttömyysmenettelyä konkurssin lisäksi. Ks. esim. Lohi: Aviovarallisuus-oikeus s. 629–630.

¹⁸² Ks. lisää osituksen peräyttämistä luvusta 4.

¹⁸³ Linna – Leppänen – Kärki: Ulosotto-oikeus I s. 685.

¹⁸⁴ TakSL 1 §:n mukaan oikeustoimeksi rinnastetaan myös menettelyt, järjestelyt tai muut toimenpiteet, jotka ovat vaikutukseltaan oikeustoimeen rinnastettava. Käytän selvyuden vuoksi kaikista tällaisista toimissa tässä tutkielmassa termiä oikeustoimi.

perusteisiin, joilla takaisinsaantia voidaan vaatia.¹⁸⁵ Perusteet takaisinsaannille ilmenevät takaisinsaantilaista.¹⁸⁶

Takaisinsaantilain 1 §:n mukaan lakia sovelletaan, kun velallisen omaisuus on asetettu konkurssiin. Tällaisissa tilanteissa on tuomioistuimella mahdollisuus peräyttää jo tehty oikeustoimi takaisinsaantilaissa säännellyissä tilanteissa.¹⁸⁷ Vaikka takaisinsaantilaissa on terminologisesti valittu käytettäväksi vain konkurssia, on takaisinsaanti mahdollista kaikkien maksukyvyttömyystilanteiden yhteydessä.¹⁸⁸ Järjestelmää ei ole suunniteltu suojaamaan velallista, vaan nimenomaan velkojia. Velallinen ei voikaan takaisinsaannin avulla pyrkiä pääsemään eroon esimerkiksi siitä, että on osituksessa luopunut omaisuudesta, jonka hän myöhemmin olisikin halunnut itselleen.¹⁸⁹ Tällaisella mahdollisella oikeustilan jälkikäteisellä muuttamisella on niin välittömiä kuin välillisiäkin tavoitteita.

Koko takaisinsaannin olemassaolo perustuu siihen, että oikeustila pyritään palauttamaan sellaiseksi, kuin se oli ennen velkojien oikeuksia loukkaavan oikeustoimen tekemistä. Ennen varsinaisia konkreettisia palautustoimenpiteitä on kuitenkin selvitettävä, onko peräyttämislle olemassa joku takaisinsaantilaista ilmenevä peruste.¹⁹⁰ Jokaisessa takaisinsaantitilanteessa onkin *Risto Koulun* mukaan kyse ainutkertaisesta ongelmasta siitä, miten peräyttämisen avulla saadaan tilanne mahdollisimman täydellisesti palautettua aikaan ennen oikeustoimen tekemistä.¹⁹¹

Peräyttämisen välittömät tavoitteet voidaan *Jarmo Tuomiston* mukaan jakaa kolmeen kategoriaan. Tavoitteena on ensinnäkin hankkia takaisin sellainen omaisuus, joka on siirretty velkojia loukkaavasti täytäntöönpanon piiristä. Tätä voidaan pitää merkittävimpänä

---

¹⁸⁵ Koulun: Takaisinsaannin kohdistaminen – lainsäätäjän vai tutkimuksen ongelma? s. 50. Tämä johtuu Koulun mukaan todennäköisesti takaisinsaannin merkityksestä – saadaanhan sen avulla pätevät oikeustoimet peräytettyä, mikä on sopimusoikeutemme lähtökohtien vastaista.

¹⁸⁶ Tuomisto: Takaisinsaanti s. 1 ja Koulun: Insolvenssioikeus luku II Konkurssioikeus – 6. Konkurssipesän omaisuusselvitys – Takaisinsaanti – Takaisinsaantiperusteet.

¹⁸⁷ HE 102/1990 vp. s. 42.

¹⁸⁸ Linna – Leppänen – Kärki: Ulosotto-oikeus I s. 685. Takaisinsaantia voidaan siten vaatia konkurssin, yrityssaneerauksen, yksityishenkilön velkajärjestelyn sekä ulosmittauksen yhteydessä. Tuomisto: Takaisinsaanti s. 60. Esimerkiksi ulosottokaareissa on takaisinsaannin osalta viittaussäännös juuri takaisinsaantilakiin UK 3:84, joka oli keskeisessä osassa ratkaisussa KKO 2025:6.

¹⁸⁹ Havansi: Suomen konkurssioikeus s. 276. Havansi huomauttaa lisäksi, että peräyttämisen alla oleva oikeustoimi voi palautua takaisin täysitehoiseksi, mikäli konkurssimenettelyn edetessä havaitaan, ettei kyseistä oikeustoimea olekaan tarve peräyttää velkojien hyväksi. Tällöin tehty oikeustoimi pätee edelleen siten, kuin peräyttämistä ei ikinä olisi aloitettuakaan.

¹⁹⁰ Kaisto: Oikeustoimen peräyttämistä konkurssitakaisinsaannissa s. 45.

¹⁹¹ Koulun: Insolvenssioikeus luku II Konkurssioikeus – 6. Konkurssipesän omaisuusselvitys – Takaisinsaanti – Takaisinsaannin kaksivaiheisuus – Vahvistamisvaihe.

tavoitteena osituksen peräyttämässä, sillä velkojan näkemyksen mukaan tasinkona puolisolle siirtynyt omaisuus kuuluu sille. Toiseksi tavoitteena voi olla palauttaa suoritus, joka on tehty yksittäiselle velkojalle, jotta velkojien tasa-arvo saadaan palautettua. Kolmanneksi tavoitteena voi olla velkojia loukkaavien saamisoikeuksien toteutumisen estäminen konkurssimenettelyssä.¹⁹²

Peräyttämällä on kuitenkin myös välillisiä, eli ennakollisia vaikutuksia. Jo pelkän takaisinsaannin mahdollisuuden on katsottu ehkäisevän sellaisia toimenpiteitä, joiden tavoitteena on asettaa velkojat huonompaan asemaan.¹⁹³ Takaisinsaannin ennakollisena vaikutuksena voidaan pitää myös sitä, että velkojien ei ole järkevää kohdistaa velalliseen aggressiivisia toimia saataviensa perimiseen saadessaan viitteitä maksuvaikeuksista. Tällaisiin toimiin kun kohdistuu mahdollinen peräyttämisen uhka.¹⁹⁴ Osituksessa ennakollinen vaikutus liittyy erityisesti siihen, että omaisuus on sopimusvapaudesta huolimatta järkevää jakaa avioliittolain säännösten mukaisesti, jotta se sitoo myös suhteessa kolmansiin, kuten velkojiin.

Myös ne perusteet, joiden mukaan oikeustoimi voidaan peräyttää, on mahdollista jakaa kahteen kategoriaan. Ensimmäisenä on takaisinsaantilain 5 §:n osoittama yleinen takaisinsaantiperuste, jota kutsutaan myös subjektiiviseksi takaisinsaantiperusteeksi. Sen mukaan oikeustoimi on peräytettävissä, mikäli sillä on suosittu sopimattomasti velkojaa toisten kustannuksella, omaisuutta on siirretty velkojien ulottumattomiin tai velkoja on lisätty velkojien vahingoksi. Yleiseen takaisinsaantiperusteeseen liittyy lisäksi vaatimus siitä, että velallisen on tullut olla maksukyvytön oikeustoimea tehdessään. Vaihtoehtoisesti kyseisen oikeustoimen on pitänyt aiheuttaa velallisen maksukyvyttömyys.¹⁹⁵

---

¹⁹² Tuomisto: Takaisinsaanti s. 2. Vrt. Havansi Suomen konkurssioikeus s. 275, jonka mukaan takaisinsaannin tavoitteena on pesävarojen kartuttaminen, josta hän käyttää termiä *varainpalautus* ja toisaalta velkojien keskinäisen kilpailuasetelman palauttaminen, josta hän käyttää termiä *tasa-arvopalautus*.

¹⁹³ Linna – Leppänen – Kärki: Ulosotto-oikeus I s. 688. Ks. myös SOU 1970:75 s. 128, jossa todetaan, että ehkäisyvaikutus saattaa olla jopa tehokkaampi kuin jälkikäteinen puuttuminen. Huom. takaisinsaantilainsäädäntöä valmisteltiin yhteispohjoismaisena, minkä vuoksi Suomen, Ruotsin, Norjan ja Tanskan takaisinsaantisäännökset ovat hyvin pitkälti yhteneväisiä. Suomessa uudistuneet takaisinsaantisäännökset tulivat tosin voimaan vasta muita maita myöhemmin. Tuomisto: Takaisinsaanti s. 10.

¹⁹⁴ Koulu: Insolvenssioikeus luku II Konkurssioikeus – 6. Konkurssipesän omaisuusselvitys – Takaisinsaanti – Takaisinsaanti instituutona – Takaisinsaannin tavoitteet.

¹⁹⁵ Linna: Prosessioikeuden oppikirja s. 349. Ks. sopimattomasta suosimisesta myös esim. KKO 2009:69 ja KKO 2000:125, joissa kummassakin korkein oikeus päätyi siihen, että ennen konkurssiin asettamista yhdelle velkojalle suoritettu velanmaksu oli omiaan sopimattomasti suosimaan kyseisiä tahoja muihin velkojiin nähden. Oikeustoimet oli täten peräytettävä TakSL 5 §:n nojalla.

Toisena kategoriana voidaan pitää takaisinsaantilain 6–14 §:iä, jotka tarjoavat erityiset takaisinsaantiperusteet.¹⁹⁶ Tällaiset takaisinsaantiperusteet perustuvat objektiivisiin seikkoihin, minkä vuoksi niitä kutsutaan myös objektiivisiksi takaisinsaantiperusteiksi. Ne johtavat peräyttämiseen myös ilman, että on tehty selvitystä velallisen varattomuudesta oikeustoimen aikana tai sen jälkeen.¹⁹⁷ Tämän tutkielman valossa näistä keskeisin on TakSL 9 §, joka sääntelee nimenomaan osituksen peräyttämisestä.¹⁹⁸

Yleinen takaisinsaantiperuste poikkeaa erityisistä takaisinsaantiperusteista keskeisesti siinä, miten suhtaudutaan vilpilliseen mieleen. Takaisinsaantilain 5 §:n mukaan velallisen sopimusosittajan on tullut olla oikeustoimen tekohetkellä vilpillisessä mielessä, jotta se voitaisiin peräyttää. Tällaista vaatimusta ei erityisissä takaisinsaantiperusteissa, kuten TakSL 9 §:n mukaisessa osituksen peräyttämässä ole. Keskeisenä erona yleisen ja erityisen takaisinsaantiperusteiden välillä on lisäksi, että TakSL 5 §:n mukaista tilannetta voidaan käyttää myös, vaikka jokin erityisistä takaisinsaantiperusteista olisi käsillä.¹⁹⁹

Vaikka vilpillisen mielen vaatimuksen vuoksi yleisen takaisinsaantiperusteiden soveltaminen on tietyissä tilanteissa rajatumpaa, voi sen soveltaminen olla edullisempaa verrattuna erityisen takaisinsaantiperusteiden käyttämiseen. Näin voi olla esimerkiksi silloin, kun peräytettävän omaisuuden arvon on laskenut merkittävästi TakSL 16 §:n mukaisesti tai kun kyseinen omaisuus on tuonut velalliselle TakSL 17 §:n mukaista tuottoa tai hyötyä. Tämä johtuu siitä, että TakSL 16 ja 17 §:t tulevat sovellettavaksi laajemmin, mikäli kyseessä on yleiseen takaisinsaantiperusteeseen liittyvästä vaateesta, kuin jos takaisinsaanti perustuisi johonkin erityisistä takaisinsaantiperusteista.²⁰⁰

---

¹⁹⁶ Linna: Prosessioikeuden oppikirja s. 349. Ks. objektiivisen ja subjektiivisen takaisinsaantiperusteiden käsitteiden kritiikistä Kangas: Lahja s. 326–327, jossa Kangas toteaa, että valitut termit *subjektiivinen* ja *objektiivinen* ovat osittain harhaanjohtavia ja tulkintaa kaventavia. Hän viittaa myös Ruotsin konkurssilainsäädännön esitöihin, jossa termiä *objektiivinen* käytetään ainoastaan lainausmerkeissä. Ks. Prop 1975:6 s. 134. Myös Tuomisto toteaa, että erottelu subjektiiviseen ja objektiiviseen on ainakin jossain määrin suhteellista, sillä myös objektiivisissa takaisinsaantiperusteissa tulee huomiota kiinnittää osapuolten toiminnan vaikuttamiin. Tuomisto: Takaisinsaanti s. 56 alaviite 144. Saarenpää puolestaan on käyttänyt yleisestä takaisinsaantiperusteesta nimitystä *sekatyyppinen takaisinsaantiperuste* Saarenpää: Avioliittolain muutokset s. 86.

¹⁹⁷ Linna: Prosessioikeuden oppikirja s. 349.

¹⁹⁸ HE 102/1990 vp. s. 53.

¹⁹⁹ HE 102/1990 vp. s. 47.

²⁰⁰ HE 102/1990 vp. s. 47. Yleisen takaisinsaantiperusteiden ollessa kyseessä, sovelletaan TakSL 16 ja 17 §:n palautus- ja korvausvastuita aina siitä lähtien, kun velallinen on saanut omaisuuden haltuunsa. Erityisissä takaisinsaantiperusteissa tällainen vaade voidaan kohdistaa ainoastaan takaisinsaantivaateen jälkeiseen aikaan. Myös korko lasketaan TakSL 17 §:n mukaisesti vastaavalla tavalla kuin palautus- ja korvausvelvollisuus.

Yleinen takaisinsaantiperuste voi mahdollistaa peräyttämisen myös sen jälkeen, kun erityisen takaisinsaantiperusteen määräaika on kulunut umpeen.²⁰¹ Yleinen takaisinsaantiperuste onkin syytä pitää mielessä myös osituksen peräyttämistä pohdittaessa, vaikka takaisinsaantilaki sisältääkin erityissäännöksen osituksen peräyttämisestä. Ositustilanteessa tasinkona saatetaan luovuttaa esimerkiksi kiinteistö tai asunto. Tällaisen omaisuuden arvo saattaa nousta tai laskea huomattavastikin esimerkiksi suhdannevaihteluiden vuoksi. Lisäksi osituksen osapuolten on mahdollista omilla toimenpiteillään lyhentää luvussa 3.3.2 tarkemmin esitellyllä tavalla takaisinsaantiaikaa jopa yhteen vuoteen.

Siitä huolimatta, että takaisinsaantilaki sääntelee takaisinsaannista kaikissa eri maksukyvyttömyystilanteissa, on tutkielmassa keskeisessä osassa nimenomaan takaisinsaanti ulosottotilanteessa. Tästä käytetään myös termiä ulosmittaustakaisinsaanti.²⁰² Takaisinsaannin mahdollistaminen ulosmittaustilanteissa on katsottu kannattavaksi, jotta velkojan ei tarvitse ajaa velallista konkurssiin voidakseen peräyttää tämän tekemän oikeustoimen. Tästä hyötyvät monesti sekä velallinen että velkoja, vaikka tosiasiallisesti ulosmittaustakaisinsaanti on usein velkojalle hyvinkin vaativa, joutuuhan hän ajamaan takaisinsaantikannetta yksin ja omalla kustannuksellaan. Vaikka takaisinsaantisääntelyt vastaavatkin pitkälti toisiaan eri Pohjoismaissa, on ulosmittaustakaisinsaanti suomalainen erikoisuus.²⁰³

Ulosmittaustakaisinsaannissa sovelletaan takaisinsaantilain lisäksi ulosottokaaren 3 luvun 84–91 §:iä. Kuten takaisinsaantilain, myös ulosottokaaren mukaan peräytettävissä ovat niin oikeustoimet kuin niihin rinnastettavat menettelyt, järjestelyt ja muut toimenpiteet.²⁰⁴ Takaisinsaanti kohdistuu sellaisiin velallisen oikeustoimiin, joilla velallinen on loukannut ulosottoa hakevan velkojan oikeutta maksunsaantiin. Peräyttämällä pyritään ulosmittauksessakin palauttamaan omaisuus, joka on siirretty velkojien ulottumattomiin. Myös takaisinsaantilain yleisistä tavoitteista tuttu velkojien yhdenvertaisuuden palauttaminen voidaan nähdä ulosmittaustakaisinsaannin tavoitteeksi.²⁰⁵

---

²⁰¹ Tuomisto: Takaisinsaanti s. 92.

²⁰² Linna – Leppänen – Kärki: Ulosotto-oikeus I s. 686. Ulosoton yhteydessä mahdollistettu takaisinsaanti ei ole yleispohjoismainen asia, vaan suomalaisen ulosotto-oikeuden erikoisuus. Ks. esim. Kaisto: Oikeustoimen peräyttämistä konkurssitakaisinsaannissa s. 62.

²⁰³ Linna – Leppänen – Kärki: Ulosotto-oikeus I s. 686 ja 688. Ks. myös Hupli: Takaisinsaantimenettelyt ulosotossa s. 683 ja alaviitteessä 2 mainitut lähteet, jossa todetaan, että Suomeen kyseinen takaisinsaantityyppi rantautui Keski-Euroopasta, etenkin saksalaisesta oikeudesta.

²⁰⁴ Linna: Ulosottokaaren pääkohdat s. 243–244. Huom. UK 3:107 mukaan ulosmittaustakaisinsaanti on mahdollista ainoastaan täysimittaisessa ulosotossa, eikä täten tule sovellettavaksi suppean ulosoton tilanteissa. Ks. suppeasta ulosotosta lisää esim. Linna: Ulosottokaaren pääkohdat s. 125–127.

²⁰⁵ Linna – Leppänen – Kärki: Ulosotto-oikeus I s. 687.

Ulosoton kohdalla tilanne poikkeaa esimerkiksi konkurssitakaisinsaannista siten, että takaisinsaantia ei hae velkojakollektiivi – ”pesä” – vaan velkoja itse. Velkoja ajaa takaisinsaantikanteella vain omaa etuaan ja saa koko mahdollisesti peräytettävän suorituksen itselleen.²⁰⁶ Ulosottomenettelyssä saatavan peräyttäminen on vasta toissijainen keino velkojen saamiseksi. Velkojan onkin mahdollista vaatia ulosmitattavan omaisuuden takaisinsaantia vain, mikäli tämä osoittaa, ettei velallinen maksa velkojaan seuraavan kuuden kuukauden aikana.²⁰⁷ Takaisinsaantia on ulosotossa mahdollista hakea myös täytäntöönpanoriidan tai muun oikeudenkäynnin yhteydessä.

Erityispiirteenä ulosmittaustakaisinsaannissa voidaan lisäksi pitää sitä, että sivullinen²⁰⁸ ei välttämättä menetä koko peräytettyä omaisuutta. Siitä syystä, että takaisinsaannin hakijoita on yleensä ulosotossa vain yksi ja koska varoja ei palauteta minkäänlaiseen pesään, voivat peräytetyn oikeustoimen vuoksi saadut varat ylittää velkojan saatavan määrän. Tällaisessa tilanteessa ylimääräiset varat palautetaan takaisin sivulliselle.²⁰⁹ Oikeustieteilijöiden keskuudessa ulosmittaustakaisinsaannin luonne on herättänyt erilaisia näkemyksiä. On muun muassa esitetty, että toisin kuin konkurssitakaisinsaannissa, jossa peräytetään nimenomaan koko oikeustoimi, ei ulosotossa tapahtuvassa takaisinsaannissa peräytetä muuta kuin se osa oikeustoimesta, joka kattaa velallisen velat. Toisaalta on esitetty myös kanta, jonka mukaan myös ulosmittaustakaisinsaannissa koko oikeustoimi tosiasiallisesti peräytetään, vaikka ulosmitattavaksi ei välttämättä koko peräytetty omaisuus menisikään.²¹⁰

---

²⁰⁶ Lehtonen – Mökkönen – Töyrylä – Seulu – Tammenkoski: Perintä ja luotonhallinta. Luku 11.

Konkurssimenettely – Konkurssin erityismenettelyjä – Takaisinsaanti konkurssipesään – Riski ja mahdollisuus – Takaisinsaanti ulosotossa. Vrt. kuitenkin tilanteeseen, jossa ulosottomies on ulosmitannut tietyn omaisuuden useamman velkojan saatavista ja sivullinen valittaa tästä tai nostaa täytäntöönpanoriitakanteen, jolloin valituksen tai kanteen hylkääminen omistuspäätöksellä koituu kaikkien velkojien hyväksi, vaikka valitusta tai kannetta olisi aktiivisesti vastustanut vain yksi velkojista. Linna – Leppänen – Kärki: Ulosotto-oikeus I s. 721.

²⁰⁷ HE 216/2001 vp. s. 24. Huom. Kyseinen hallituksen esitys koskee ulosottokaarta edeltävän ulosottolain muuttamista. Ulosottokaaren nykyiset takaisinsaantisäännökset ovat kuitenkin samat. Ks. HE 83/2006 vp. s. 47. Ks. myös Linna: Ulosottokaaren pääkohdat s. 247, jossa annetaan kaksi vaihtoehtoista tapaa osoittaa ulosotto tuloksettomaksi. Nämä tavat ovat: ulosottomiehen lausunto ulosottoasian vireilläolon aikana tai varattomuusestodistus, jota kutsutaan myös esteettömyystodistukseksi.

²⁰⁸ Sivullisella tarkoitetaan ulosmittaustakaisinsaannissa henkilöä, joka on takaisinsaantiasiassa vastaajana, eli sitä henkilöä, jolta rahoja pyritään peräyttämällä saamaan. HE 216/2001 s. 175.

²⁰⁹ Linna: Ulosottokaaren pääkohdat s. 244.

²¹⁰ Ks. tästä vertailusta Kaisto: Oikeustoimen peräyttämisestä konkurssitakaisinsaannissa s. 64. Vrt. Halila: Konkurssioikeuden pääpiirteet s. 97. Halilan näkemyksen kohdalla on kuitenkin otettava huomioon se, että kyseinen näkemys on annettu vanhan konkurssisäännön aikana. Ks. näistä eroista etenkin edellä mainitun sivun alaviite 3.

3.3.2 Takaisinsaannin määräajat

Takaisinsaannin mahdollisuutta pohtiessa, on keskeistä kiinnittää huomiota takaisinsaantilain asettamiin määräaikoihin. Määräpäivä on määritelty takaisinsaantilain 2 §:ssä, jonka mukaan määräpäivänä pidetään päivää, jolloin konkurssihakemus (tai muun maksukyvyttömyysmenettelyn hakemus) jätetään tuomioistuimelle. Takaisinsaannin määräajat lasketaan aina taaksepäin määräpäivästä.²¹¹ Myös muiden kuin konkurssien osalta määräpäivä määrittyy hakemuksen tekopäivän mukaisesti.²¹² Takaisinsaantiperusteita voidaan hyödyntää ainoastaan sellaisissa tilanteissa, joissa oikeustoimi, joka halutaan peräyttää, on tehty määräajan sisällä. Tästä ajanjaksosta käytetään myös termiä *kriittinen aika*.²¹³ Määräpäivän jälkeen tehdyt oikeustoimet voidaan peräyttää samoin säännöin kuin kriittisenä aikana tehdyt.²¹⁴

Se, kuinka pitkä määräaika on kussakin takaisinsaantitilanteessa, määrittyy soveltuvan takaisinsaantiperusteen mukaan. Takaisinsaantilain 5 §:n mukaisessa tilanteessa peräytettävän oikeustoimen on tullut tapahtua korkeintaan viisi vuotta ennen määräpäivää.²¹⁵ Poikkeuksen tähän tuovat kuitenkin oikeustoimet, jotka on tehty läheisten kesken. Tällaisten oikeustoimien kohdalla määräaika määrittyy TakSL 5 §:n kohdalla yleisten esine- ja velvoiteoikeudellisten vanhenemisaikojen mukaisesti.²¹⁶

Lainvalmistelutöissä on katsottu järkeväksi mahdollistaa läheisten kesken tehty oikeustoimi huomattavasti muita pidemmän ajan takaa, sillä velallisella on usein suuri houkutin pyrkiä

---

²¹¹ Koulu: Insolvenssioikeus luku II Konkurssioikeus – 6. Konkurssipesän omaisuusselvitys – takaisinsaanti – Takaisinsaantiperusteet – Takaisinsaantiajan määrittäminen – Määräpäivä. Huom. varsinainen konkurssiin asettaminen saattaa tapahtua vasta huomattavan paljon myöhemmin kuin hakemuspäivä. Tämä tuleekin ottaa huomioon määräaikoja laskettaessa. Mikäli samalla velallisella on samanaikaisesti vireillä useita konkurssihakemuksia, määräpäivänä pidetään sitä päivää, jolloin ensimmäinen konkurssihakemus pantiin vireille.

²¹² Linna: Prosessioikeuden oppikirja s. 347.

²¹³ Havansi: Suomen konkurssioikeus s. 281.

²¹⁴ Tuomisto: Takaisinsaanti s. 19. Ks. myös Havansi: Suomen konkurssioikeus s. 282–283, jossa todetaan, että takaisinsaantinormistoon jäisi suuri aukko, mikäli hakemuspäivän jälkeisiä toimia ei voitaisi peräyttää.

²¹⁵ HE 102/1990 vp. s. 50. Huom. Tämän muita takaisinsaantiperusteita pidemmän määräajan vuoksi velkojille voikin olla kannattavaa hyödyntää yleistä takaisinsaantiperustetta erityisen takaisinsaantiajan sijasta. Tuomisto: Takaisinsaanti s. 92.

²¹⁶ HE 102/1990 vp. s. 50. Huom. Koulu, joka toteaa, etteivät esineoikeudelliset vaatimukset vanhene käytännössä koskaan. Koulu: Insolvenssioikeus luku II Konkurssioikeus – 6. Konkurssipesän omaisuusselvitys – Takaisinsaanti – Takaisinsaannin perusteet ja toteutus – Yleinen takaisinsaantiperuste (TaksL 5 §) – Vararikkokykentä. Ks. myös edempänä jaksossa 2.2.1 esitettyyn ositusvaateen vanhenemattomuuteen, jossa on viittauksia osituksen esineoikeudelliseen luonteeseen, jossa todetaan Koulun tavoin, että passiivisuuden myötä myös esineoikeudellinen vaade voi vanhentua.

siirtämään varojaan läheisille velkojien ulottumattomiin.²¹⁷ Läheisen käsite on määritelty takaisinsaantilain 3 §:ssä seuraavasti:²¹⁸

Tätä lakia sovellettaessa toistensa läheisinä pidetään velallista sekä:

- 1. hänen puolisoaan;*
- 2. hänen tai hänen puolisonsa suoraan etenevässä tai takenevassa polvessa olevaa sukulaista, sisarusta, veli- ja sisarpuolta ja tällaisen henkilön puolisoa; sekä*
- 3. hänelle muuten erityisen läheistä henkilöä.*

Toistensa läheisinä pidetään lisäksi yksityistä elinkeinonharjoittajaa, yhtiötä, muuta yhteisöä tai säätiötä sekä:

- 1. sitä, jolla yksin tai yhdessä läheisensä kanssa on osakkuuden tai siihen rinnastettavan taloudellisen seikan perusteella olennainen etujen yhteys elinkeinonharjoittajan, yhteisön tai säätiön kanssa;*
- 2. sitä, jolla johtavan aseman perusteella on olennainen vaikutusvalta elinkeinonharjoittajan, yhteisön tai säätiön toiminnassa; sekä*
- 3. sitä, joka on 1 tai 2 kohdassa tarkoitettun läheinen.*

Edellä 2 momentin 3 kohtaan perustuvalla läheisyysuhteella ei ole merkitystä, jos saatetaan todennäköiseksi, ettei sillä ole ollut yhteyttä oikeustoimeen.

Läheisyys määritetään sen ajankohdan mukaan, jolloin peräytettäväksi vaadittu oikeustoimi on tehty. Näin ollen merkitystä ei olisi sillä, mikäli läheisyys on loppunut ennen oikeustoimen tekoa tai alkanut sen jälkeen. Hallituksen esityksessä on kuitenkin nostettu esille tähän liittyvä poikkeus, joka koskee entisiä aviopuolisoita. Olosuhteet voidaan tietyissä tapauksissa nähdä tällaisessa tilanteessa sellaiseksi, että henkilöt ovat eronkin jälkeen toisilleen takaisinsaantilain määrittelemiä läheisiä.²¹⁹

---

²¹⁷ HE 102/1990 vp. s. 21.

²¹⁸ Tuomisto: Takaisinsaanti s. 21–23.

²¹⁹ HE 102/1990 vp. s. 47. Ks. vastaavasta pohdinnasta Ruotsissa SOU 1970:75 s. 137.

Osituksessa kyse on aviopuolisoiden tai entisten aviopuolisoiden välillä tehtävästä omaisuudenjaosta, jolloin läheisyystarkastelua ei lähtökohtaisesti tarvitse tehdä, ottaen huomioon myös hallituksen esityksessä mainitun mahdollisuuden pitää entistä puolisoa läheisenä. On kuitenkin huomattava, että ositus voidaan tehdä myös hyvin pitkän ajan jälkeen siitä, kun osapuolet ovat tosiasiallisesti eronneet ja heillä voi olla jo esimerkiksi uudet puoliset. Tällöin osituksen osapuolet eivät näkemykseni mukaan olisi enää läheisiä pykälän tarkoittamalla tavalla.

Takaisinsaantilain 9 § koskee nimenomaisesti osituksen peräyttämistä. Osituksen peräyttämiseen sovellettava määräaika riippuu TakSL 9 §:n mukaan siitä, ovatko puoliset antaneet osituskirjan rekisteröitäväksi Digi- ja väestötietovirastoon tai Ahvenanmaan valtionvirastoon. Mikäli osituskirjaa ei ole rekisteröity lainkaan, on ositus mahdollista peräyttää ilman määräaikaa. Toisin on tilanne, mikäli osapuolet ovat osituskirjan rekisteröineet. Tällöin määräaika on ensisijaisesti vuosi rekisteröinnistä. Rekisteröinnistä huolimatta tietyissä tilanteissa määräaika on kolme vuotta rekisteröinnistä. Näin on silloin, kun velallinen ei kykene osoittamaan, että hän ei ollut ositusta toimittaessa ylivelkainen tai että osituksen lopputulos ei tehnyt häntä ylivelkaiseksi.²²⁰ *Lohen* mukaan osituksen peräyttämistä sääntelevän lainsäädännön suurimpana kompastuskivenä on peräyttämismahdollisuuden ikuisuus tilanteissa, joissa osituskirjaa ei ole rekisteröity.²²¹ Yhdyn tähän näkemykseen.

Jotta osituksen osapuolet olisivat mahdollisimman hyvin suojattuja toistensa velkojilta, on heidän järkevää antaa osituskirja rekisteröitäväksi mahdollisimman nopeasti osituksen toimittamisen jälkeen. Viimeistään kolmen vuoden jälkeen osituksen peräyttäminen kun ei ole enää mahdollista TakSL 9 §:n nojalla.

Kriittisen ajan lisäksi takaisinsaantiin liittyy toinenkin keskeinen määräaika. Nimittäin se, missä ajassa takaisinsaantikanne on nostettava. Nämä ajat poikkeavat toisistaan riippuen siitä,

---

²²⁰ HE 102/1990 vp. s. 53. Ks. myös Gottberg-Talve: Takaisinsaantilainsäädännön uudistuksen perheoikeudellisista vaikutuksista s. 289, joka korostaa, että kolmen vuoden määräajan kohdalla, on velallisen velvollisuus näyttää, että hän ei ole ollut ylivelkainen ositusta toimittaessa. Mikäli hän ei tähän kykene, voidaan ositus peräyttää kolmen vuoden määräajan sisällä.

²²¹ Lohi: Osituksen peräyttäminen velkojien hyväksi s. 265. Hän kuitenkin toteaa, ettei tämä todellisuudessa ole kovin suuri ongelma, sillä takaisinsaantikanteita ei lähes koskaan nosteta vuosien päästä. Tämä johtunee ainakin todistamisen hankaluudesta sekä siitä, että velkojan pitäisi saada tieto kauan sitten tehdystä oikeustoimesta, joka olisi loukannut hänen oikeuttaan. Lisäksi takaisinsaantia olisi tällaisessa tilanteessa mahdollista sovitella jaksossa 3.3.3 esitettyjen kriteerien täytyessä. Ks. saman tyyppisestä ongelmasta lahjan osalta Kangas: Lahja s. 284 ja 331–332. Siinä Kangas toteaa ikuisen peräyttämismahdollisuuden olevan jopa luonnon vastaista etenkin tilanteissa, joissa lahjan antaminen ei varsinaisesti ole järkyttävää varallisuusoloja.

mistä maksukyvyttömyysmenettelystä on kyse. Ulosmittaustakaisinsaannissa kanne tulee nostaa pääsäännön mukaan puolen vuoden sisällä ulosoton estetodistuksen päiväyksestä.²²²

3.3.3 Peräyttäminen suorituksena

Takaisinsaanti jakautuu *Koulun* mukaan kahteen vaiheeseen, joista ensimmäinen on jo edellä käsitelty takaisinsaantiperusteen vahvistaminen ja toinen tilanteen ennallistaminen sellaiseksi, kuin se olisi ilman peräytettävää oikeustoimea.²²³ Tuomioistuimen antama takaisinsaantituomio on UK 7:9:n mukaan itsessään ulosottooperuste sivullista vastaan. Velkojan tulee kuitenkin vaatia velalliseen kohdistettavan ulosottooperusteen lisäksi sivulliseen kohdistettua takaisinsaantituomion täytäntöönpanoa.²²⁴ Palautusvelvollisuudesta säädetään TakSL 15.1 §:ssä, jonka mukaan velalliselta saatu omaisuus on palautettava konkurssipesään.²²⁵ Oikeustieteessä onkin tulkittu, että takaisinsaantituomio saa jo itsessään aikaan oikeustoimen peräytymisen. Minkäänlaista omistusoikeuden luovutustoimea peräytettävän oikeustoimen alkuperäisen luovutuksensaajan ja velkojien välillä ei tarvita. Kyse olisi ennemminkin hallinnansiirrosta, sillä omistusoikeus on siirtynyt jo peräyttämistuomiolla.²²⁶ Takaisinsaannin yhteydessä peräytyy aina tehty oikeustoimi kokonaisuudessaan, onhan takaisinsaannissa kyse nimenomaan oikeustoimen, eikä esimerkiksi jonkin tietyn rahasaatavan peräyttämisestä.²²⁷

Palautusvelvollisuus kohdistuu peräyttämisesä ensisijaisesti siihen esineeseen, jonka velallinen on luovuttanut oikeustoimella, joka sittemmin peräytetään. Osituksen peräyttämisvaateen tulee täten kohdistua nimenomaan siihen omaisuuteen, joka osituksen

²²² Ks. tarkemmin näistä sekä muista takaisinsaantikanteen määräajoista Tuomisto: Takaisinsaanti s. 66–74.

²²³ Koulu: Insolvenssioikeus luku II Konkurssioikeus – 6. Konkurssipesän omaisuusselvitys – Takaisinsaanti – Takaisinsaannin kaksivaiheisuus – Vahvistamisvaihe. Vrt. Kaisto: Oikeustoimen peräyttämisestä konkurssitakaisinsaannissa s. 45–46, jossa Kaisto toteaa, että jo peräyttäminen itsessään aiheuttaa luovutusvelvollisuuden. Tulkitseen tätä käsitystä siten, että Kaiston mukaan alkutilan palauttamista ei tulisi nähdä omana vaiheenaan, vaan irrottamattomana osana takaisinsaantia.

²²⁴ Linna – Leppänen – Kärki: Ulosotto-oikeus I s. 721. Vrt. Kaisto: Oikeustoimen peräyttämisestä konkurssitakaisinsaannissa s. 47–48, jossa todetaan, että takaisinsaantituomio ei olisikaan itsessään ulosottooperuste, mikäli sivullinen ei vapaaehtoisesti suostu luovuttamaan omaisuutta. Tältä voitaisiin Kaiston mukaan välttää yhdistämällä takaisinsaantivaateeseen peräytettävän omaisuuden suoritusvaade. Heti perään hän kuitenkin toteaa, että hänen näkemyksensä mukaan olisi riittävää vaatia ainoastaan oikeustoimen peräyttämistä, jolloin suoritusvaade sisältyisi tähän vaateeseen.

²²⁵ Kaisto: Oikeustoimen peräyttämisestä konkurssitakaisinsaannissa s. 46.

²²⁶ Ks. Tästä Lohi: Pesänjako, vastike ja lahjansaajan palautusvastuu s. 196 sekä Koulu: Palautus- ja korvausvastuu konkurssitakaisinsaannissa s. 66.

²²⁷ Koulu: Takaisinsaannin kohdistaminen – lainsäätäjän vai tutkimuksen ongelma? s. 54–55. Vrt. luvussa 3.3.1 esitetyt kannat siitä, peräytyykö ulosmittaustakaisinsaannin yhteydessä tosiasiasa koko oikeustoimi, vai ainoastaan velkojan vaatima osuus sekä luvussa 4.1.4 esitetty pohdinta siitä, peräytyykö koko ositus vai vain osituksessa maksettu liikaosuus.

yhteydessä on siirretty puolisolta toiselle. Mikäli kyseinen esine on kuitenkin sellainen, ettei sitä voida syystä tai toisesta palauttaa, on luovutuksenantajan maksettava esineen arvoa vastaava summa rahana.²²⁸ Velkojalla on lisäksi UK 2:24 mukainen mahdollisuus vaatia sivullista korvaamaan luovutettavan omaisuuden arvon alentuminen, maksamaan luovutuksen vuoksi ansaittu tuotto ja hyöty sekä korkoa siitä päivästä eteenpäin, jolloin peräyttämiskaava on esitetty.²²⁹ Myös sivullinen on oikeutettu vaatimaan hänen mahdollisesti maksaman vastikkeen palauttamista sekä korvausta ja tuottoa niillä perusteilla, jotka takaisinsaantilain 15–19 §:t tarjoavat.²³⁰

Sivulliselta saadaan periä summa, joka takaisinsaantikanteella määrätään peräytettäväksi. Tästä summasta on kuitenkin vähennettävä määrä, jonka sivullinen on oikeutettu saamaan itselleen. Tällä summalla katetaan paitsi velallisen velkoja, myös velkojalle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja, sikäli kun ne on tuomiolla sivullisen maksettavaksi määrätty.²³¹

Takaisinsaantilain 22 §:ään on kuitenkin jätetty mahdollisuus sovittaa takaisinsaantia tilanteessa, jossa sovittelulle on painavat syyt. Säännöksen lähtökohtaisena tarkoituksena on mahdollistaa sen määrän kohtuullistaminen, jonka sivullinen joutuu takaisinsaannin yhteydessä maksamaan. Kyseinen maksu voi ilman sovittelua asettaa hänet kestävämpään asemaan. Sovittelun tarkoituksena on palautusvastuun pienentäminen tai jopa sen poistaminen kokonaisuudessaan.²³²

Sitä, mitä pidetään TakSL 22 §:n mukaisena painavana syynä, on pohdittu niin esitöissä kuin oikeuskäytännössäkin. Esitöiden mukaan tilanne olisi tällainen ensinnäkin silloin, kun sivullinen joutuu takaisinsaannin vuoksi heikompaan asemaan, kuin mitä tämä oli ennen alkuperäisen oikeustoimen tekoa. Tämä on ymmärrettävää, sillä takaisinsaannin tavoitteena

---

²²⁸ Linna – Leppänen – Kärki: Ulosotto-oikeus I s. 716. Palautuksen saa suorittaa rahana myös, mikäli omaisuuden palauttaminen aiheuttaisi haittaa luovuttajalle. Ks. HE 102/1990 vp. s. 22. Ks. myös KKO 2021:48, jossa todetaan, että sivullisen ei ole mahdollista täyttää luovutusvelvollisuuttaan luovuttamalla velalliselta saatua omaisuutta vastaavaa omaisuutta, vaan tämän on luovutettava nimenomaan peräytettävän oikeustoimen mukainen omaisuus tai sitä vastaava rahamäärä, mikäli luovutus ei ole mahdollinen.

²²⁹ Linna – Leppänen – Kärki: Ulosotto-oikeus I s. 717.

²³⁰ HE 216/2001 vp. s. 175. Sivullisen oikeus korvaukseen pyritään varmistamaan sillä, että lähtökohtaisesti sivulliselle tuomitut korvaukset kuitataan niistä saatavista, jotka sivullinen on velvollinen luovuttamaan takaisinsaannin vuoksi. Käytännössä sivulliselta peritään kyseisen summan verran vähemmän omaisuutta. Linna – Leppänen – Kärki: Ulosotto-oikeus I s. 719–720. Huom. Velkojan on kuitenkin mahdollista vaatia, ettei sivullisella ole oikeutta saada korvausta maksamastaan vastikkeesta. Tämä voi olla tilanne ainakin silloin, kun vastike on suoritettu tarkoituksena saada varat velkojien ulottumattomiin. Ks. esim. KKO 1996:31.

²³¹ Linna – Leppänen – Kärki: Ulosotto-oikeus I s. 720–721.

²³² HE 102/1990 vp. s. 70. Sovittelu on kuitenkin mahdollista myös muiden kuin sivullisen osalta. Pykälä rajaa ulos ainoastaan konkurssipesän, jonka velvollisuuksia ei kyseisen pykälän nojalla voida sovittaa.

on palauttaa osapuolet siihen tilaan, jossa he olivat ennen peräytettävän oikeustoimen tekoa. Lisäksi painavaksi syyksi on katsottu palautettavan omaisuuden arvon selvä muuttuminen tai kyseisen omaisuuden tuhoutuminen.²³³

Nähdäkseni korkein oikeus on antamallaan ennakkoratkaisuilla vetänyt linjan sovittelulle varsin korkealle. Takaisinsaantilain sovittelusäännöstä voidaankin korkeimman oikeuden tulkinnan mukaan soveltaa vain poikkeuksellisissa tilanteissa, sillä se poikkeaa takaisinsaantilain tavoitteesta taata velkojien yhdenvertaisuus.²³⁴ Myöskään yksinään sen, ettei peräytettävän oikeustoimen toinen osapuoli ollut tiennyt velallisen liiketoiminnan lopettamisesta ja taloudellisista oloista ei ole katsottu riittävän sovitteluperusteeksi, kun tämä ei ole lisäksi saattanut yhtiötä maksuvaikeuksiin.²³⁵

Sovittelun rajaa nostanee osituksen sovittelussa vielä sekin, että osituksessa vastaanotettu omaisuus siirtyy toiselle avio-oikeuden nojalla ilman varsinaista vastinetta. Tasinkoa vastaanottanut puoliso saakin mahdollisesti varsin suurta hyötyä osituksen lopputulemasta joutumatta uhraamaan omaa varallisuuttaan. *Tuomisto* on todennut, että sovittelun mahdollisuus lienee jopa normaalia korkeammalla lahjojen ja lahjanluontoisten luovutusten osalta.²³⁶ Näkisinkin, että ositus voitaisiin ainakin tässä katsantokannassa yhdistää lahjanluontoiseen luovutukseen, sillä toinen osapuoli ei anna mitään vastineeksi saamastaan omaisuudesta. Toki huomioon on otettava myös se, että tasinkona siirretään usein perheen yhteisenä kotina käyttämä asunto tai kiinteistö, johon vähävaraisempi puoliso saa jäädä asumaan. Menestyisikö sovitteluvaade tällaisessa tilanteessa, jos kyseinen koti muodostaisi lähestulkoon kokonaan tasinkoa vastaanottaneen puolison omaisuuden? Tällaisessa tilanteessahan henkilö menettäisi paitsi osituksessa saamansa omaisuuden, myös hänen kotinsa. Hänellä ei myöskään olisi todennäköisesti mahdollisuutta maksaa asunnon arvoa rahana entisen puolisonsa velkojalle.

---

²³³ HE 102/1990 vp. s. 71, jossa todetaan lisäksi nimenomaisesti vastaajalla olevan velvollisuus osoittaa sovitteluedellytysten olemassaolo.

²³⁴ KKO 1999:38. Tapauksessa vastaaja vaati sovittelua perustellen asiaa sillä, että mikäli se olisi hakenut velallista konkurssiin välittömästi saamistensa eräännyttyä, ei vastaavia saatavia olisi syntynyt enää lisää. Tämän ei kuitenkaan katsottu riittävän sovitteluperusteeksi, sillä kyseessä oli kaksi vakavaraista ja maksukykyistä vakuutusyhtiötä.

²³⁵ KKO 1999:21. Myös esimerkiksi ratkaisuissa KKO 2002:53, KKO 2019:60 ja KKO 2024:22 korkein oikeus on todennut, etteivät asioiden tosiasiat ole puoltaneet takaisinsaannin sovittelua. Ks. oikeuskirjallisuudesta esim. Koulu: Palautus- ja korvausvastuu konkurssitakaisinsaannissa s. 274–292.

²³⁶ *Tuomisto*: Takaisinsaanti s. 581. Ks. myös HE 102/1990 vp. s. 70–71, jossa sovittelun menestymisen kannalta keskeisenä pidetään oikeustoimen luonnetta sekä oikeustoimesta saatua hyötyä.

4 Osituksen peräyttäminen

4.1 Osituksen peräyttämisen problematiikasta

4.1.1 Yleistä

Osituksen lopputuloksena tapahtuva tasingonmaksu on oikeustoimi samalla tavalla kuin mikä tahansa muukin omaisuudensiirto osapuolelta toiselle. Kuten on jo useasti tämän tutkielman aikana todettu, toteutetaan osituksen peräyttäminen avioliittolain 104 §:n ja takaisinsaantilain avulla – avioliittolaki sääntelee sen perusteen, jonka mukaan takaisinsaanti on mahdollista, kun taas takaisinsaantilaki sen, kuinka pitkän aikaa ositus on peräytettävissä. Velkojen näkökulmasta mahdollisuus ositusjaon peräyttämiseen on erittäin keskeinen, sillä muutoin tasingonmaksun avulla voitaisiin siirtää varallisuutta velkojen ulottumattomiin jopa omalle puolisolalle, osituksen tekeminen kun ei automaattisesti tarkoita edes avioeroa. Tasinkona saatetaan siirtää hyvinkin suuria omaisuuseriä, joten velkojen intressit voivat olla suuria.

Puolisoiden välisenä, *inter partes* oikeustoimena, ositus on sen solmimisen jälkeen pätevä. Koska kyseessä on läheisten välisestä oikeustoimesta, tulee sopimus päteväksi kolmansiin osapuoliin nähden, *ultra partes*, vasta, kun ositussopimuksen julkivarmistuksesta on huolehdittu.²³⁷ Ositussopimuksen julkivarmistus tapahtuu avioliittolain 104 §:n mukaan rekisteröimällä osituskirja Digi- ja väestötietovirastoon tai Ahvenanmaan valtionvirastoon. Velkojen on rekisteröinnin jälkeen mahdollista vaatia osituksen peräyttämistä luvussa 3.3.2 esitetyn ajan sisällä. Läheisten välillä tehdyistä lahjanlupauksista poiketen omaisuuden ei kuitenkaan fyysisesti tarvitse siirtyä osapuolelta toiselle, jotta julkivarmistus olisi toteutunut. Takaisinsaannin määräaika ei siten riipu traditiosta, vaan yksin osituskirjan rekisteröinnistä.²³⁸

Avioliittolain 104 §:n mukaan osituksen peräyttäminen on mahdollista vain sellaisissa tilanteissa, joissa toinen puoliso on luovuttanut osituksen yhteydessä huomattavasti liikaa omaisuutta. Siirretyn omaisuuden määrää tulee verrata siihen määrään, joka avioliittolain säännösten mukaisesti tulisi maksettavaksi.²³⁹ Huomioon on otettava kaikki avio-oikeuteen

²³⁷ Lohi: Aviovarallisuus-oikeus s. 909.

²³⁸ Lohi: Ositus, tasinko ja sivullisuus s. 425–426. Traditiolla tarkoitetaan oikeustieteessä sitä, että esine siirtyy taholta toiselle. Tässä tapauksessa esimerkiksi voitaisiin antaa taulu, jonka omistajuus siirretään osituksessa toiselle puolisolalle, mutta jota tasingonmaksaja silti edelleen säilyttää. Lohi huomauttaa kuitenkin, ettei traditiovaatimuksesta tai sen puuttumisesta ole minkäänlaista mainintaa lain esitöissä. Lohi kuitenkin perustelee kantaansa osapuolten oikeusturvalla. Lisäksi lain sanamuoto tukee tätä tulkintaa.

²³⁹ Saarenpää: Avioliittolain muutokset s. 178–179. Vrt. vanha lainsäädäntö, jossa peräyttäminen oli mahdollista myös tilanteessa, jossa puoliso huomattavissa määrin jätti ottamatta vastaan tasinkoa. Tämä säännös kuitenkin

vaikuttavat seikat, kuten velat, jotka ovat syntyneet ennen ositusperusteen syntyhetkeä. Huomiota on kiinnitettävä lisäksi siihen, antaako toinen puoliso jotakin omaisuutta ikään kuin vastineeksi. Vain siirretyn omaisuuden nettomäärällä on merkitystä takaisinsaantia pohdittaessa.²⁴⁰ Vaikka tasinko on yleisin ja kenties merkittävin osituksen yhteydessä tehtävistä varallisuudensiirroista, kuuluvat myös muut ositussuoritukset, kuten AL 101 §:n mukainen hyvitys, pykälien soveltamisalaan. Tällaisetkin suoritukset ovat siten peräytettävissä.²⁴¹

Lainsäätäjä on jättänyt avoimeksi, koskeeko peräyttämismahdollisuus yhtäläisesti sekä sopimus- että toimitusositusta. Tästä onkin esitetty oikeuskirjallisuudessa osittain toisistaan poikkeavia näkemyksiä. Osa oikeustieteilijöistä on katsonut, että takaisinsaanti on mahdollista kummassakin tilanteessa.²⁴² Toisten mielestä puolestaan toimitusositus olisi peräytettävissä silloin, kun toimitus on perustunut osapuolten sopimukseen, mutta ei silloin, kun pesänjakaja on itsenäisesti suorittanut osituksen.²⁴³ Itse kääntyisin eniten *Tuomiston* kannan puolelle, jolloin toimitusositus olisi peräytettävissä ainoastaan silloin, kun se perustuu osapuolten väliseen sopimukseen. Perustelen näkemystäni sillä, että mikäli ositus on päätynyt tilanteeseen, jossa minkäänlaista sopua ei saada aikaan, ovat osapuolet todennäköisesti riitaisassa tilassa. Tällöin kummankin osapuolen oikeusturvan kannalta olisi nähdäkseni parasta, että pesänjakajan toimittamaan ositukseen voitaisiin tältä osin luottaa. Ositusta voidaan kuitenkin moittia oikeusteitse, jolloin pesänjakajan toimet voidaan tutkia tuota

---

kumottiin konkurssisäännön kumoamisen yhteydessä, sillä se oli selvässä ristiriidassa velkojen henkilökohtaisuuden kanssa. Ks. tästä Saarenpään lisäksi esim. HE 102/1990 vp. s. 36–37 ja 84.

²⁴⁰ Rautiala: Ositus s. 292–293 ja Lohi: Aviovarallisuus oikeus s. 914. Luovutettavan omaisuuden netto-osuudella on merkitystä esimerkiksi tilanteessa, jossa puoliset sopivat, että tasinko maksetaan puolisojen yhteisen kotikiinteistön muodossa. Mikäli tämän kiinteistön arvo on kuitenkin suurempi kuin mitä tasingonmaksaja olisi velvollinen maksamaan, voi toinen osapuoli maksaa erotuksen tasingonmaksajalle. Tällöin huomattavaa ylisuuruutta arvioitaessa huomioon on otettava ainoastaan tasinkona luovutetun omaisuuden arvo vähennettynä toisen puolison suorittamalla maksulla.

²⁴¹ Lohi: Aviovarallisuus oikeus s. 911. Keskityn tässä tutkielmassa kuitenkin yksinomaan tasingonmaksun peräyttämiseen ja käytän jatkossa esimerkkinä vain tasingonmaksua.

²⁴² Ks. tällaisista näkemyksistä esim. Lohi: Aviovarallisuus oikeus s. 918 ja Leppänen: Skyddet för makes rätt till utjämning mod den andra makens konkursborgenärer s. 52. Kyseisissä teoksissa Lohi ja Leppänen lähinnä vain toteavat oikeustilan olevan tuon. Vrt. Lohi: Osituksen peräyttäminen velkojen hyväksi s. 248–249, jossa hän perustelee omaa kantaansa tarkemmin esimerkiksi sillä, että toimitusosituksessa määrättävän tasingon peräytymättömyys voisi johtaa helposti väärinkäytöksiin.

²⁴³ Ks. Tällaisesta kannasta esim. Saarenpää: Avioliittolain muutokset s. 180, jossa Saarenpää perustelee kantansa sillä, että pesänjakajan suorittamassa osituksessa on lähtökohtana avioliittolain mukainen ositus, jolloin osituksen huomattavaa ylisuuruutta ei voi syntyä. Hän esittääkin, että mikäli pesänjakaja kuitenkin loukkaa toimillaan osapuolten velkojia, olisi hän itse vahingonkorvausvelvollinen velkojia kohtaan. Ks. myös Tuomisto: Takaisinsaanti s. 574, jossa hän on Saarenpäää varovaisemmin sillä kannalla, että toimitusositus lienee peräytettävissä vain, kun se perustuu osapuolten väliseen sopimukseen.

reittiä.²⁴⁴ Kun toimitusositus perustuu osapuolten sopimukseen, ei tällaiselle korostetulle suojalle ole nähdäkseni yhtä vahvaa tarvetta.

Vaikka lakiin on kirjoitettu vaatimus huomattavasti liian suuresta suorituksesta, eivät laki tai sen esityöt valitettavasti anna selkeää ohjetta sille, milloin tasinkoa on maksettu huomattavasti liian suuri määrä. Huomattavuuden vaatimusta on perusteltu muun muassa sillä, että osituslaskelmassa on käytännössä mahdotonta arvioida omaisuuden arvo täysin oikeaksi. Tästä syystä on katsottu tarpeelliseksi mahdollistaa peräyttäminen vain, kun omaisuutta siirretään huomattavasti liikaa.²⁴⁵ Tulkinta-apua suorituksen huomattavaan ylisuuruuteen ei saada myöskään perintökaaren vastaavasta säännöksestä, jossa on käytössä sama huomattavan ylisuuruuden vaatimus.²⁴⁶

Oikeuskirjallisuudessa suorituksen huomattavaa ylisuuruutta on kuitenkin pohdittu. On muun muassa esitetty näkemyksiä siitä, että tilanteeseen voitaisiin soveltaa niin kutsuttua 75 %:n sääntöä²⁴⁷, jota sovelletaan esimerkiksi perintö- ja lahjaverolaissa. Velallinen olisi luovuttanut huomattavasti liian paljon omaisuutta, mikäli hänelle jää osituksen piiriin kuulunutta omaisuutta vähemmän kuin 75 % siitä määrästä, joka hänellä tulisi olla, jos ositus olisi suoritettu lainmukaisesti.²⁴⁸

Pelkän prosenttiosuuden laskemisen sijasta useat oikeustieteilijät ovat lähteneet siitä, että huomioon tulee ottaa myös tasingonmaksajan varallisuus. Suorituksen huomattavuuteen vaikuttaisi se, kuinka suuri osuus luovuttajan omaisuudesta on luovutettu.²⁴⁹ Lisäksi on esitetty näkemys, jonka mukaan huomioon tulisi ottaa myös, miten helposti peräytettäväksi vaadittavassa osituksessa varallisuus on voitu laskea.²⁵⁰ Itse olen lähtökohtaisesti sitä mieltä,

---

²⁴⁴ Osituksen moittiminen tapahtuu PK 23:10 mukaisesti ja moite on nostettava puolen vuoden sisällä osituksesta. Ks. lisää aiheesta esim. Lohi: Aviovarallisuusosoikeus luku 17 Osituksen moite ja muu riitautus.

²⁴⁵ Ks. tällaisesta pohdinnasta esim. Saarenpää: Avioliittolain muutokset s. 179 ja Lohi: Osituksen peräyttämistä velkojen hyväksi s. 247. Saarenpää painottaa teoksessaan lisäksi sitä, että osituslaskelma perustuu pääosin osapuolten keskinäisiin sopimuksiin. Hän nostaa huomattavuuden tason jopa muita ylempäs, sillä hänen mukaansa suorituksen tulisi olla jopa todella huomattava.

²⁴⁶ Ks. tästä PK 23 a:12 lisää esim. Lohi: Jäämistöositus ja kuolinpesä luku 8.

²⁴⁷ Tarkoitan 75 %:n säännöllä tässä sitä, että lahja- ja perintöverolain 18.3 §:n mukaan kyseisen lain mukaista veroa on maksettava, mikäli lahjasta maksettu summa on enintään 75 % käyvästä hinnasta. Ks. Ossa: Perintö- ja lahjaverotus käytännössä s. 79.

²⁴⁸ Lohi: Aviovarallisuusosoikeus s. 913. Huom. Lohikin esittää kuitenkin huomion, että kyseiseen laskutapaan on suhtauduttava varauksella.

²⁴⁹ Ks. tällaisesta tulkinnasta esim. Lohi: Osituksen peräyttämistä velkojen hyväksi s. 247 ja Leppänen: Skyddet för makes rätt till utjämning mot den andra makens konkursborgenärer s. 55, jonka mukaan tämä voi johtaa siihen, että jo 25 % ylitys on ainakin ajoittain katsottava huomattavaksi.

²⁵⁰ Lohi: Aviovarallisuusosoikeus s. 913–914. Lohi antaa tällaisesta tulkinnasta esimerkiksi tilanteen, jossa osituksessa on jaettu pääasiassa vain rahavaroja ja pörssiosakkeita. Tällaiset omaisuuserät ovat varsin

että tasingonmaksajan varallisuuteen perustuva arviointi on ymmärrettävää, mutta voi johtaa hankaliin tilanteisiin, sillä tällöin tarkastelusta tulee subjektiivisempaa – mihin vetäisimme rajan siitä, milloin esimerkiksi 10 000 euron suuruinen tasinko on varallisuusolot huomioiden huomattavan ylisuuri ja milloin ei. Nähdäkseni objektiivisuuden kannalta helpommin on toteutettavissa viimeiseksi esitetty kanta, jossa huomiota kiinnitettäisiin varallisuuden arvon laskemisen helppouteen. Tällä tavalla arvioitaessa voisi olla mahdollista kategorisoida erilaisia omaisuuseriä sen mukaan, kuinka helposti niiden arvo on määritettävissä.

Tämän luvun alussa käsiteltyyn *inter partes* ja *ultra partes* jaottelun osalta on otettava huomioon myös puolisoitten välisten aviovarallisuussopimusten vaikutus. Näistä kenties keskeisimpänä voidaan pitää avioehtoa, jolla osapuolet voivat muun muassa poistaa avio-oikeuden toiselta osapuolelta.²⁵¹ Mikäli puoliset ovat pätevällä tavalla solmineet keskenään avioehtosopimuksen, mutta päättävät osituksessa sopimusvapautensa turvin poiketa avioehtosopimuksessa sovitusta, on ositus puolisoitten välillä pätevä. Mahdollisia velkojia tällainen ositus ei kuitenkaan estä vaatimasta takaisinsaantia, mikäli ositussopimuksessa on sovittu huomattavasti suuremmasta tasingosta, kuin mitä avioehtoa soveltamalla olisi tullut kyseeseen.²⁵² Mikäli puoliset kuitenkin haluavat avioehdosta huolimatta jakaa omaisuuden avioliittolain säännösten mukaisesti, voivat he avioliittolain 41.1 §:n mukaan tehdä uuden avioehtosopimuksen, jolla avio-oikeus toisen omaisuuteen palautetaan.²⁵³ Uuden avioehdon rekisteröinnin jälkeen ositusta tulkitaan avioliittolain säännösten nojalla myös suhteessa kolmansiin.

Lohi on kaikista peräyttämisen epäselvyyksistäkin huolimatta todennut, että tasingonsaaja on varsin hyvin suojattu takaisinsaantivaateilta. Hän perustelee kantaansa erityisesti sillä, että ositus voidaan peräyttää vain huomattavan ylisuuren luovutuksen vuoksi. Näin ollen osapuolten ei hänen mukaansa tarvitse olla huolissaan peräyttämisestä, mikäli ositus on tehty edes suurin piirtein avioliittolain säännösten mukaisesti.²⁵⁴ Oma huomioni tämän osalta kiinnittyy kuitenkin siihen, että omaisuuden arvostus on varsin hankalaa ja etenkin ilman avustajaa tehtäessä osapuolilla ei välttämättä ole tarpeeksi ymmärrystä esimerkiksi siitä, miten velat tulee huomioida osituksessa. Tähän suoraa vastausta ei anna edes laki, joten pelkästään

---

yksinkertaisesti määritettävissä ja täten myös jaettavissa. Näissä tilanteissa peräyttämiskynnys olisi Lohen mukaan laskettavissa alemmaksi kuin tilanteissa, joissa omaisuuden arvostus on vaikeampaa.

²⁵¹ Ks. avioehtosopimuksesta tarkemmin esim. Kangas: Perhe- ja jäämistöoikeuden perusteet s. 400–404.

²⁵² *Lohi*: Aviovarallisuus-oikeus s. 917–918.

²⁵³ Mäenpää: Avioehtosopimusten solmimisesta ja rekisteröinnistä s. 453–454.

²⁵⁴ *Lohi*: Ositus, tasinko ja sivullissuoja s. 95.

sitä lukemallakaan ei ole mahdollista tehdä erityisen tarkkoja johtopäätöksiä. Huomiota onkin kiinnitettävä siihen, miten hyvin eri osapuolten suojat ovat tasapainossa myös muilla mittareilla kuin ajan kulumisen vuoksi.

4.1.2 Vaihtoehtoiset takaisinsaantiperusteet

Avioliittolain 104 §:ssä ei ole viittausta tarkkaan takaisinsaantilain kohtaan, vaan siinä viitataan peräyttämisen osalta yleisesti takaisinsaantilakiin. Takaisinsaantilain 9 §:n ohella ositus voidaankin peräyttää jaksossa 3.3.1 esitetyn mukaisesti myös TakSL 5 §:n osoittaman yleisen takaisinsaantiperusteiden avulla. Jotta ositus voitaisiin peräyttää TakSL 5 §:n nojalla, tulee osituksen yksin tai yhdessä muiden toimien kanssa suosia toista velkojaa toisten kustannuksella, osituksessa tulee siirtää omaisuutta pois velkojien ulottuvilta tai siinä lisätä velkoja velkojien vahingoksi.²⁵⁵ Oikeustieteessä on suhtauduttu eri tavoin siihen, tuleeko myös yleisen takaisinsaantiperusteiden avulla ajettavissa peräyttämiskanteissa vaatia suorituksen huomattavaa ylisuuruutta. Yhtäältä on esitetty, että TakSL 5 §:ää sovellettaessa, on ositus peräytettävissä vain, kun suoritus on huomattavan ylisuuri.²⁵⁶ Toisaalta osa oikeustieteilijöistä on sitä mieltä, että yleistä takaisinsaantiperustetta sovellettaessa suorituksen ei tarvitsisi olla huomattavan ylisuuri.²⁵⁷

Näkemyksen pääasiallinen ero johtuu nähdäkseni siitä, miten AL 104 §:n viittaussäännöstä takaisinsaantilakiin on tulkittava. Toisten oikeustieteilijöiden mielestä se, että avioliittolaissa ei viitata suoraan mihinkään takaisinsaantilain pykälään viittaa siihen, että myös yleisessä takaisinsaantiperusteessa on sovellettava AL 104 §:n ylisuuruusohjetta. Toisaalta toiset näkevät asian ikään kuin päinvastoin – TakSL 5 §:stä puuttuva viittaus avioliittolakiin tarkoittaa, ettei AL 104 §:ää tarvitse soveltaa. Itse näkisin järkevämmäksi ajatukseksi ensimmäisen, sillä mielestäni lainmukaisesti suoritettujen osituksen peräyttäminen sillä

²⁵⁵ Lohi: Aviovarallisuus oikeus s. 923.

²⁵⁶ Leppänen: Skyddet för makes rätt till utjämning mot den andra makens konkursborgenärer s. 53. Samoilla kannoilla tuntuu olevan myös Saarenpää, joka ei kuitenkaan asiaa täysin selvästi ilmaise. Ks. Saarenpää: Avioliittolain muutokset s. 180, jossa hän toteaa osituksen olevan peräytettävissä sekä TakSL 5 §:n että TakSL 9 §:n avulla.

²⁵⁷ Tällä kannalla ovat esimerkiksi Lohi, Kaisto ja Gottberg-Talve. Heidän mukaansa se, että TakSL 5 § ei sisällä viittausta AL 104 §:ään, on merkki siitä, ettei ylisuuren suorituksen vaatimus sisälly tähän takaisinsaantiperusteeseen. Ks. Lohi: Aviovarallisuus oikeus s. 924 ja Lohi: Avio-oikeuden palauttava avioehtosopimus ja avioliittolain 35 §:n 4 momentti s. 1049, joissa Lohi esittää jopa, että täysin lainmukaisesti tehty ositus olisi peräytettävissä TakSL 5 §:n nojalla. Tällaiset tilanteet liittyisivät kuitenkin lähinnä valeoikeustoimiin, kuten niin kutsuttuihin ositusperustekikkailuihin, jotka on rajattu tämän tutkielman ulkopuolelle. Ks. myös Kaisto: Oikeustoimen peräyttämistä konkurssitakaisinsaannissa s. 195–196 ja Gottberg-Talve: Takaisinsaantilainsäädännön uudistuksen perheoikeudellisista vaikutuksista s. 289.

perusteella, ettei TakSL 5 §:ssä viitata avioliittolain säännökseen, olisi melko lailla rajua tulkinta. Eihän yleisen takaisinsaantiperusteen tarjoavassa pykälässä ole muutoinkaan viittauksia toisiin säännöksiin, vaikka sitä sovelletaan kaikkiin muihinkin takaisinsaantitilanteisiin. Lisäksi avioliittolain peräyttämissäännöksen (AL 104 §) esitöissä oleva toteamus siitä, että vain vähäinen poikkeaminen lain mukaisesta osituksesta ei tulisi johtaa takaisinsaantiin, tukee ajatusta huomattavan ylisuuruuden vaatimuksesta.²⁵⁸ Kun huomioon otetaan lisäksi se, että avioliittolaissa viitataan takaisinsaantilakiin yleisesti, korostaa tämä näkemykseni mukaan huomattavan ylisuuruuden vaatimusta myös yleisen takaisinsaantiperusteen osalta.

Yleisen takaisinsaantiperusteen käyttäminen liittyy lähtökohtaisesti sellaisiin tilanteisiin, joissa ositus on tehty vilpillisessä mielessä velkojien aseman heikentämiseksi.²⁵⁹ Näin ollen en syvenny tähän problematiikkaan tämän enempää. Yleistä takaisinsaantiperustetta on kuitenkin mahdollista soveltaa myös tilanteissa, joissa ei ole kyse vilpillisessä mielessä tehdystä osituksesta, minkä vuoksi sen lyhyt esittäminen oli tässäkin tutkielmassa keskeistä. Usein takaisinsaantikanteen nostava taho nostaakin kanteen sekä erityisellä takaisinsaantiperusteella että yleisellä takaisinsaantiperusteella.

4.1.3 Osituksen sovittelu ja takaisinsaanti

Jo avioliittolain takaisinsaantisäännöstä muutettaessa, on lain esitöissä nimenomaisesti mainittu, että avioliittolain 103 b §:n mukainen sovittelusäännös on otettava huomioon peräyttämistilanteissa. Hallituksen esityksessä nostetaan erikseen esille tiettyjä tilanteita, joissa sovittelu tulisi ottaa huomioon. Esimerkkeinä tällaisista tilanteista on annettu hyvin lyhytkestoinen avioliitto. Kääntöpuolella esityksessä otetaan kantaa myös siihen, että sovittelusäännös voi oikeuttaa myös normaalien ositussääntöjen mukaan tehdyn luovutusvelvollisuuden ylittämisen.²⁶⁰ Myös oikeustieteessä ollaan yksimielisiä siitä, että tasingonsaaja, eli takaisinsaantiasian vastaaja, voi puolustautua velkojaa vastaan vetoamalla osituksen sovittelusääntöön.²⁶¹

---

²⁵⁸ HE 102/1990 vp. s. 84.

²⁵⁹ Lohi: Aviovarallisuus oikeus s. 924. Huom. ositus voi olla peräytettävissä myös joidenkin muiden takaisinsaantilain mukaisten erityisten takaisinsaantiperusteiden avulla. Tämä on kuitenkin hyvin poikkeuksellista ja muut takaisinsaantiperusteet tulevat sovellettaviksi äärimmäisen harvoin. Ks. esim. Lohi: Aviovarallisuus oikeus s. 926–927.

²⁶⁰ HE 102/1990 vp. s. 84. Ks. lisää osituksen sovittelusta esim. Välimäki: Osituksen sovittelu avioeroon perustuvassa toimitusosituksessa.

²⁶¹ Lohi: Osituksen peräytymisestä velkojien hyväksi s. 258.

Erimielisyyttä on sen sijaan esiintynyt siinä, voivatko velkojat osaltaan hyötyä sovittelusäännön käyttämättömyydestä. Avioliittolain esitöissä on esitetty, että velkojat voisivat käyttää sovittelusääntöä hyväkseen yhtä lailla kuin takaisinsaantiasian vastaajakin.²⁶² Jotkut oikeustieteilijät ovat hyväksyneet hallituksen esityksestä ilmenevän kannan sellaisenaan. Heidän mukaansa velkoja voi vaatia osituksen peräyttämistä, mikäli ositusta ei ole soviteltu lyhyen avioliiton vuoksi.²⁶³ Toiset ovat puolestaan painottaneet, että sovittelusäännön käyttämistä velkojan hyväksi tulee käyttää vain poikkeuksellisesti. Raja on heidän mukaansa nostettava tavanomaista korkeammalle.²⁶⁴ On myös esitetty näkemyksiä, joiden mukaan sovittelusääntöä ei tulisi missään tilanteissa soveltaa velkojan eduksi. Tätä näkökantaa on perusteltu sillä, että sovittelusäännöstä ei ole tarkoitettu sovellettavaksi tällaisissa tilanteissa, vaan sitä tulee soveltaa ainoastaan puolisoitten välisiin suhteisiin. Mikäli velkojat voisivat vedota sovitteluun, laajenisi sovittelusäännöksen soveltamisala liian suureksi.²⁶⁵

Oikeustieteessä esiintyvien näkemysten näinkin suuri ero johtuu *Lohen* mukaan siitä, millaiseksi AL 103 b §:n mukainen sovittelunormi tulkitaan. Yhtäältä säännös voidaan nähdä osana heikomman suojaa, jolloin se olisi eräänlainen erityisetu, jota voidaan soveltaa ainoastaan puolisoitten välisessä suhteessa. Toisella puolella on *Lohenkin* kannattama ajatus siitä, että sovittelusäännös on vain osa avioliittolain ositussäännöksiä, joita tulee tulkita kokonaisuutena. Tällöin myös takaisinsaantivelkojalla olisi oltava mahdollisuus vedota siihen.²⁶⁶

Keskeistä on nähdäkseni huomioida kuitenkin myös se, että osituksen sovittelu on poikkeus pääsääntöön, eli puolittamisperiaatteeseen. Sovittelua ei pidäkään käyttää tarpeettomasti, vaan ainoastaan sellaisiin tilanteisiin, joissa sille on tosiasialliset perusteet. Sovittelusäännöksen

²⁶² HE 62/1986 vp. s. 75 ja HE 102/1990 vp. s. 84. Ks. myös Lohi: Aviovarallisuus-oikeus s. 916.

²⁶³ Ks. tällaisista näkemyksistä esim. Koskelo: Avioliittolain uudet ositussäännökset s. 973, Kaisto: Oikeustoimen peräyttämistä konkurssitakaisinsaannissa s. 193 etenkin alaviite 243 ja Lohi: Osituksen peräyttämistä velkojen hyväksi s. 259. Lohi perustelee asiaa Koskeloa ja Kaistoa enemmän ja toteaa, että sovittelusäännös muodostaa niin keskeisen osan nykyistä aviovarallisuusjärjestelmästä, että sen huomioimattomuus johtaa virheelliseen osituksen lopputulokseen.

²⁶⁴ Ks. tästä kannasta esim. Aarnio – Helin: Suomen avioliitto-oikeus s. 294 ja Leppänen: Skyddet för makes rätt till utjämning mot den andra makens konkursborgenärer s. 55.

²⁶⁵ Ks. tällaisesta näkemyksestä esim. Gottberg-Talve: Takaisinsaantilainsäädännön perheoikeudellisista vaikutuksista s. 292–293, jossa korostetaan lisäksi sitä, että muunlainen tulkinta voisi johtaa jopa siihen, että varakkaammalla puolisoilla olisi velvollisuus vaatia osituksen sovittelua lyhyen avioliiton vuoksi, jotta hän voi varmistaa, etteivät hänen velkojansa voi peräyttää ositusta. Ks. tällaisesta kannasta myös Saarenpää: Avioliittolain muutokset s. 179.

²⁶⁶ Lohi: Osituksen peräyttämistä velkojen hyväksi s. 259.

tarkoituksena on mahdollistaa selvien ja tuntuvien kohtuuttomuuksien korjaaminen.²⁶⁷ *Välimäki* on todennut, ettei sovittelusäännöksellä ole lainkaan tarkoitettu muuttaa sitä järjestelmää, jota osituksessa lähtökohtaisesti on noudatettava.²⁶⁸ *Ahti Saarenpään* mukaan olisi jopa vaikeaa kuvitella sovittelua muuna kuin erityisenä poikkeuksena verrattuna avioliittolain mukaisesti tehtyyn ositukseen.²⁶⁹ Tämä ajatus on täysin ymmärrettävä.

Kaikille edellä esitetyille näkemyksille on mielestäni osaltaan esitetty pätevät perustelut siten, että niitä voitaisiin hyödyntää takaisinsaantiasiaa ratkaistaessa. Pelkällä esitöiden ja oikeuskirjallisuuden tutkimisella ei näin ollen voidakaan päästä varmuuteen siitä, miten tällainen kysymys tosiasiaassa ratkaistaisiin. Korkein oikeus ei kuitenkaan ole ottanut tähän kantaa omassa ratkaisukäytännössään, joten sen näkemystä asiaan joudutaan vielä odottamaan. Itse käännyin omassa tulkinnassani siihen, että osituksen sovittelu on poikkeus vahvaan pääsääntöön, eli puolittamisperiaatteeseen. Näin ollen olisi nähdäkseni varsin kohtuutonta antaa velkojalle mahdollisuus vedota siihen, etteivät puoliset käyttäneet tätä poikkeusta osituksen yhteydessä. Sovittelun tekemättä jättämisen vaatiminen riitelee lisäksi osittain sitä vastaa, mitä jo lainvalmistelutöissä on avio-oikeuden osalta kannatettu.

4.1.4 Osituksen peräyttäminen suorituksena

Avioliittolain osituksen peräyttämistä koskevassa säännöksessä on valittu käytettäväksi sanaparia, *ositus peräytyy*. Oikeuskirjallisuudessa on kyseisen kohdan osalta käyty keskustelua siitä, mikä osa osituksesta tosiasiaassa peräytyy. Pohdinnassa onkin ollut, tarkoittaako AL 104 §:n sanamuoto ehdottomasti, että lähtökohtana on koko osituksen peräyttäminen, jota voidaan tietysti sovittaa TakSL 22 §:n nojalla, vai voidaanko ositus peräyttää vain osittain, esimerkiksi tasingon liikaosuuden osalta.

Näkemyistä siitä, että ositus tulisi peräyttää nimenomaan kokonaisuudessaan, on perusteltu lain sanamuodolla, jossa tosiaankin puhutaan osituksen peräytymisestä.²⁷⁰ Tätä kantaa voidaan perustella lain sanamuodon lisäksi hyvin vanhalla korkeimman oikeuden ratkaisulla, jossa ositus on jätetty peräyttämättä, kun velkoja oli vaatinut peräyttämään vain osan

²⁶⁷ HE 62/1986 vp. s. 32. Ks. myös Litmala: Aviovarallisuusjärjestelmän uudistamistarpeista s. 434.

²⁶⁸ Välimäki: Osituksen sovittelu avioeroon perustuvassa toimitusosituksessa s. 57.

²⁶⁹ Saarenpää: Ositus, ositussopimus ja osituksen sovittelu s. 36. Saarenpää viittaa myös oikeustoimilain yleiseen kohtuullistamisäännökseen, OikTL 36 §, jota voidaan soveltaa vain poikkeuksellisesti. Muutoin sopimusten sitovuuden vahva pääsääntö heikkenisi.

²⁷⁰ Leppänen: Skyddet för makes rätt till utjämning mot den andra makens konkursborgenärer s. 56–57.

ositusta.²⁷¹ Huomionarvoista on nähdäkseni myös, että Ruotsin konkurssilaissa, jossa osituksenkin takaisinsaannista säädetään, on nimenomaisesti mainittu, että ositus peräytyy vastaavalta osin (*motsvarande mån*). Tällä viitataan siihen, että peräytys kohdistuu poikkeuksellisesti vain ylisuureen osaan.²⁷² Nähdäkseni se, että ruotsalaisessa oikeudessa on tällainen nimenomainen maininta, korostaa, että Suomessa koko ositus peräytyy. Tämä siitä syystä, että Suomessa on suurilta osin käytetty perustana Ruotsin takaisinsaanti- ja avioliitto-oikeutta, jolloin voisi kuvitella, että tähän asiaan olisi kiinnitetty huomiota, mikäli sanamuodon mukaisesta tulkinnasta olisi syytä poiketa.

Toisaalta oikeuskirjallisuudessa on esitetty myös kantoja siitä, että ositusta peräytettäessä takaisinsaanti kohdistuisi nimenomaan vain siihen osuuteen, jonka katsotaan olevan huomattavan ylisuuri verrattuna lainmukaisen osituksen lopputulokseen.²⁷³ Tähän tukea voidaan löytää *Lohen* esittämästä pohdinnasta siitä, onko ositus tosiasiallisesti yksi oikeustoimi vai monen oikeustoimen summa. *Lohi* jakaa osituksen esimerkissään yhdeksään eri kohtaan, joista viimeinen on varsinainen ositussopimuksen hyväksyminen. Tätä edeltää kuitenkin kahdeksan muuta vaihetta, jotka ovat ilman viimeistä vaihetta vain puolisoitten välisiä sopimuksia. Viimeinen vaihe ikään kuin tekee osituksesta osituksen, vaikka muutkin vaiheet ovat irrottamattomassa osassa ositusta. Tämän ajattelutavan mukaan puoliset eivät teekään vain yhtä oikeustoimea (ositusta), vaan joukon sellaisia suorituksia keskenään, joista lopulta muodostuu kokonaisuus, jota kutsutaan ositukseksi.²⁷⁴ Kiintoisaa onkin pohtia, voitaisiinko tällaisella jaotteluajattelulla päätyä sellaiseen tilanteeseen, että jokin osituskirjan hyväksymistä edeltävistä oikeustoimista olisi se, joka huomattavan ylisuuruuden aiheuttaa. Voitaisiinko tällöin peräyttää vain kyseinen oikeustoimi?

Osituksen osittaista peräyttämistä voisi puoltaa myös jaksossa 3.3.1 esitetty näkemys siitä, että mikäli ulosmittaustakaisinsaannin yhteydessä peräytettävän omaisuuden määrä ylittää velkojan saatavien määrän, olisi takaisinsaantiasian vastaaja oikeutettu pitämään ylimääräisen osan. Tällöinhän kyse olisi osituksen peräyttämisessä siitä, että mikäli velallisen puolison

---

²⁷¹ KKO 1933 II 281. Huom. kyse on erittäin vanhasta ratkaisusta, jonka jälkeen myös laki on muuttunut osittain. Ks. vertailusta nykyisen ja entisen oikeustilan välillä esim. Kaisto: Oikeustoimen peräyttämisestä konkurssitakaisinsaannissa s. 193–194 ja alaviite 364 sekä Lohi: Ositus, tasinko ja sivullissuoja s. 82.

²⁷² Ks. Ruotsin oikeudesta tältä osin esim. Lennander: Återvinning i konkurs s. 197. Ks. tällaisesta ajattelusta myös Leppänen: Skyddet för makes rätt till utjämning mot den andra makens konkursborgenärer s. 56–57 alaviite 42.

²⁷³ Lehtonen - Laitinen - Immonen, Konkurssiyrityksen tunnistaminen ja saatavan takaisinsaanti, s. 167–168

²⁷⁴ Lohi: Ositus, tasinko ja sivullissuoja s. 125–126.

velat ovat pienemmät kuin mitä hän on maksanut toiselle osapuolelle osituksen yhteydessä tasinkona, riittäisi velkojen kattamiseksi vain osa tasinkona maksettavasta omaisuudesta.

Itse puollan kantaa siitä, että ositus peräytyy kokonaisuudessaan ja sitä voidaan tarpeen mukaan sovitella takaisinsaantilain 22 §:n nojalla. Perustan kantani lakiin valituilla termeillä sekä sillä, että esityöt vaikenevat asian tiimoilta. Lain sanamuotoja tulkittaessa lähtökohtana Suomen oikeusjärjestelmässä on, että sanamuodolle annetaan yleiskielen mukainen tulkinta, ellei termiä ole kyseisessä laissa erikseen määritelty.²⁷⁵ Omaisuuden ositusta ei terminologisesti määritetä avioliittolaissa, mutta osituksen vaiheet säännellään lain IV osassa. Ositus on kuitenkin myös yleiskielessä yleisesti käytetty termi, joka ymmärretään nimenomaan kokonaisuudeksi, jossa puolisoitten varallisuussuhteet puretaan.²⁷⁶ Mielestäni lain sanamuodon mukaisella tulkinnalla ainoa järkevä vaihtoehto on, että koko ositus peräytyy.

4.2 KKO 2025:6

4.2.1 Tosiseikasto

Korkeimman oikeuden ennakkoratkaisussa KKO 2025:6 oli kyse siitä, oliko Verohallinnolla velkojana oikeus peräyttää A:n ja B:n välillä vuonna 2009 tehty ositus. Tapauksesta ainutlaatuisen tekee se, että kyseessä on ensimmäinen kerta, kun korkein oikeus ottaa kantaa osituksen peräyttämiseen tilanteessa, jossa osituksessa ei ole otettu huomioon ositusta edeltäviin tapahtumiin perustuvaa verovelkaa, joka kuitenkin konkretisoitui vasta ositussopimuksen solmimisen jälkeen.

Aviopuolisot A ja B hakivat vuonna 2008 avioeroa ja suorittivat osituksen toukokuussa 2009. Osituslaskelman perusteella B:n katsottiin olevan puolisoista varakkaampi ja hän maksoi A:lle tasinkona 139 500 euroa. A otti kuitenkin vastattavakseen B:ltä velkaa 60.204,91 euroa, jolloin tosiasiallinen B:n suoritus oli 79 295,09 euroa. Hovioikeuden tekemien laskelmien mukaan B:n olisi tullut luovuttaa A:lle ainoastaan 750 euroa, mikä tarkoittaa, että B olisi luovuttanut A:lle 78 545,09 euroa liikaa. Ositussopimusta ei ollut rekisteröity Digi- ja väestötietovirastoon eikä Ahvenanmaan valtionvirastoon.

---

²⁷⁵ Määttä: Oikeuslähdeoppi lakien tulkinnassa – II Lain sanamuoto oikeuslähteenä s. 11. Ks. myös KKO 2006:99 kohta 3, jossa korkein oikeus toteaa asiasta samansuuntaisesti. Tuomiossa kuitenkin huomautetaan siitä, että ilman erillistä määritelmääkin tietyillä termeillä on oikeustieteessä eri tarkoitus kuin arkikielessä.

²⁷⁶ Ks. myös tieteen termipankin määritelmä termille ositus. Tieteen termipankki: Ositus.

Osituksen kanssa lähes samaan aikaan puolisoista B oli vastannut Verohallinnon verotarkastuskertomukseen vuosien 2006–2008 osalta. Näistä verotarkastuskertomuksista on ilmennyt, että B:lle ollaan langettamassa jäännösverona noin 197 000 euroa peitellyn osingonjaon vuoksi. Verontarkastuskertomuksen mukainen sanktio on lopulta myös toteutunut. Tämän lisäksi B on vuonna 2015 tuomittu hovioikeuden lainvoimaisella tuomiolla törkeästä veropetoksesta ja törkeästä kirjanpitorikoksesta liittyen toimiin, joita hän ja yritys, jossa hän on työskennellyt, olivat tehneet. Tällä tuomiolla B:lle langetettiin lisäksi noin 287 000 euron vahingonkorvausvastuu.

Verohallinnon vaati vuonna 2021 osituksen peräyttämistä sekä yleisellä takaisinsaantiperusteella (TakSL 5 §) että erityisellä takaisinsaantiperusteella (TakSL 9 §) ryhdyttyään vuonna 2016 perimään saataviaan B:ltä ulosoton kautta saamatta suoritustaan. Verohallinnon näkemyksen mukaan kyseessä oleva jäännösverovelka ei ole ollut enää ositusta tehtäessä piilevää verovelkaa. Takaisinsaantiasian vastaajana A puolestaan vetosi vastauksessaan siihen, että verojen maksuunpanopäätös on tapahtunut vasta osituksen tekemisen jälkeen. Hänen mukaansa osituksessa on siten otettu huomioon kaikki puolisoitten velat, jotka ovat olleet olemassa avioeroa hakiessa. A vetosi myös siihen, ettei ollut ositushetkellä tietoinen kyseessä olevasta verovelasta tai tapahtumista, jotka siihen ovat johtaneet.

Ensimmäisenä oikeusasteena käräjäoikeus totesi, ettei ositus ollut peräytettävissä. Sen näkemyksen mukaan verotarkastukseen perustuvaa jäännösverovelkaa ei tullut ottaa huomioon osituksessa, sillä sen peruste oli ollut ositusta tehtäessä oikeudellisesti epäselvä. Verohallinnon valituksen jälkeen hovioikeus kuitenkin kumosi käräjäoikeuden tuomion ja määräsi osituksen peräytettäväksi takaisinsaantilain 9 §:n nojalla. Tuomion perusteluissa annettiin painoarvo muun muassa sille, ettei B ollut esittänyt verotarkastuskertomukseen antamassaan vastauksessa sellaisia vastauksia, joiden perusteella jäännösveron maksuunpanoon olisi tulossa muutoksia. Näin ollen vuosiin 2006–2008 kohdistuva jäännösverovelka olisi tullut ottaa huomioon osituksenteon yhteydessä.

Hovioikeuden tuomion jälkeen A haki ja sai valitusluvan korkeimmalta oikeudelta. Asiassa olikin korkeimmassa oikeudessa kyse siitä, voitiinko ositus peräyttää sen vuoksi, että osituksen toisen osapuolen maksettavaksi oli sittemmin määrätty jäännösverovelka, joka perustui (ainakin osittain) aikaan ennen ositusperusteen syntyhetkeä, mutta joka on osituksen

jälkeen realisoitunut. Tämän pääkysymyksen lisäksi korkeimman oikeuden tuli ottaa kantaa siihen, vaikuttiko jäännösverovelan vanhentuminen osituksen peräytymisen edellytyksiin.

Korkein oikeus päätyi ennakkoratkaisussaan samaan kuin hovioikeus aiemmin. Näin ollen ositus määrättiin peräytettäväksi takaisinsaantilain 9 §:n nojalla. Tuomion perusteluiden kohdan 12 mukaan merkitystä ei ole sillä, miten todennäköisenä osapuolet ovat jäännösverovelkaa pitäneet ositusta tehtäessä. Merkityksellistä on korkeimman oikeuden mukaan ainoastaan se, että velka perustuu toimintaan, joka on tapahtunut avioliiton aikana ja se olisi näin ollen tullut ottaa osituksessa huomioon B:n velkana. Tuomion kohdassa 14 puolestaan todetaan, ettei velan vanhentuminen estä osituksen peräyttämistä. Tätä on perusteltu sillä, että osituksessa ei merkitystä tule antaa velan vanhenemiselle ositusperusteen syntyhetken ja ositushetken välillä. Samoin on toimittava muidenkin osapuolten varallisuustilanteiden muutosten kanssa.

Oikeusneuvos Ilveskero antoi tapauksessa kuitenkin eri mieltä olevan lausunnon nimenomaan kohdan 12 osalta. Hän korostaa omassa launnossaan, että sen sijaan, että pohditaan, miten osapuolet ovat tilanteessa tienneet, verrattaisiin tehtyä ositusta siihen, miten ositus tulisi objektiivisesti tarkastellen lain mukaan tehdä. Painopiste oli enemmistöön verrattuna objektiivisessä tarkastelussa.

4.2.2 Tapauksen arviointia

Korkeimman oikeuden ratkaisua 2025:6 ei vielä juurikaan ole erikseen tarkasteltu oikeuskirjallisuudessa. Tarkastelenkin tässä alaluvussa sitä, miten ratkaisu suhtautuu oikeuskirjallisuudessa esitettyihin näkemyksiin osituksen peräyttämisestä.

Velallisen rikoksia, kuten veropetoksia, tutkivien oikeustieteilijöiden näkemyksen mukaan piilevien verovelkojen huomioimisessa tulee huomio kiinnittää siihen, miten velallisen on tullut ymmärtää tekonsa aiheuttama vastuunsa. Tilanne kuitenkin monimutkaistuu, mikäli piilevän velan perustetta voidaan pitää epäselvänä. *Harri Vento* on kuitenkin esittänyt, että tällaisessakin tapauksessa velallisen on varauduttava vähintään mahdolliseen lievimpään sanktioon, joka tästä kielletystä toiminnasta voi seurata.²⁷⁷ Näkisin edellä esitetyn käyttökelpoisena apuvälineenä myös ositustilanteessa. Velalliselta puolisoilta voitaisiinkin

---

²⁷⁷ Vento: Maksukyvyttömyys ja konkurssi rangaistavuuden edellytyksenä s. 229–230 ja Vento: Piilevän velan merkitys velallisen rikoksissa s. 703. Rikosoikeudellisessa tarkastelussa piilevien velkojen osalta kyseeseen tuleekin Venton mukaan todennäköisyystahallisuus.

vaatia sen ymmärrystä, että hänen lainvastainen toimintansa, jollaista esimerkiksi peitelty osingonjako on, voi aiheuttaa tulevaisuudessa hänelle jäännösverojen maksua. Näin ajateltuna, voisi mielestäni olla varsin perusteltua, että osituslaskelmassakin tehtäisiin vähintään pienimmän arvioidun sanktion suuruinen varaus. Korkeimman oikeuden ratkaisussa tällainen lähtökohta on näkemykseni mukaan myös otettu, kun se on todennut, että piilevän verovelan huomioimisessa keskeistä ei ole ollut se, että velka on realisoitunut, vaan nimenomaan puoliso B:n avioliiton aikainen toiminta, joka on myöhemmin johtanut hänen ylivelkaantumiseensa.²⁷⁸

Korkeimman oikeuden ratkaisu vahvistaa myös oikeustieteessä sekä oikeuskäytännössä vallinnutta kantaa siitä, että verot otetaan huomioon ositusperusteen syntyhetkeen saakka, vaikka ne eivät olisikaan vielä erääntyneet maksettaviksi. Tämä on hyvin linjassa myös sen kanssa, miten asia nähdään ruotsalaisessa oikeuskirjallisuudessa sekä jo paikallisen avioliittolain esitöissä. Myös oikeustieteessä käyty keskustelu siitä, että analogiaa osituksessa huomioitaviin velkoihin voitaisiin vetää konkurssioikeudesta, tukee tätä ajatusta.²⁷⁹

Näkemykseni mukaan suurin eroavaisuus korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2025:6 ja oikeuskirjallisuudessa vallitsevassa kannassa liittyy samaan teemaan, josta myös oikeusneuvos Ilveskero on omassa eri mieltä olevassa lausunnossaan huomauttanut. Osituksen osa-alueissa, kuten omaisuuden arvon määrittämisessä ja mahdollisessa sovittelussa, lähtökohtana jälkikäteistarkastelussa on suorituksen objektiivisuus. Vaikka puoliset saavatkin sopimusosituksessa varsin vapaasti sopia osituksen toimittamisesta, on ositus esimerkiksi peräyttämiskaavan vuoksi järkevää tehdä objektiivisesti avioliittolain säännösten mukaisesti.²⁸⁰ Myös hallituksen esityksessä on todettu, että osituksen peräyttämistä pohdittaessa on avioliittolain säännökset otettava huomioon kokonaisuudessaan.²⁸¹ Korkein oikeus on itsekin linjannut näin tuomion yleisemmässä osassa. Tuomion kohdassa 9 todetaan nimittäin, että peräytymismahdollisuutta pohdittaessa painoarvo on nimenomaan objektiivisuudessa.

Korkeimman oikeuden enemmistö on kuitenkin tuomion kohdassa 12 painottanut puolisoitten tietoisuutta velan olemassaolosta ja sen mahdollisesta tulevasta toteutumisesta. Tämä on siinä

---

²⁷⁸ KKO 2025:6 kohta 12.

²⁷⁹ Viitataan edellä jaksossa 2.3.1 esittämäni ja erityisesti ratkaisuihin KKO 2016:67 ja KKO 2016:78, joissa korkein oikeus totesi piilevän verovelan osalta saman suuntaisesti kuin mitä vuoden 2025 tapauksessakin.

²⁸⁰ Ks. osituksesta edellä jaksossa 2.2.2.

²⁸¹ HE 102/1990 vp. s. 84. Ks. myös oikeusneuvos Ilveskeron lausuma ratkaisussa KKO 2025:6.

mielessä vaarallinen lausahdus, että subjektiiviset näkökulmat on aina vaikeampi yleistää tuleviin ratkaisuihin kuin objektiiviset. Puolisoiden ositushetken tietoisuuden selvittäminen voi myös jälkikäteen olla äärimmäisen haastavaa, sillä he eivät välttämättä muista tapausta tarkasti tai he voivat haluta salata asioita oman etunsa turvaamiseksi.

Korkeimman oikeuden ennakkoratkaisuiden on tarkoitus olla oikeuslähteinä argumentatiivisesti avoimia, sillä kahta täysin samoilla tosiasioilla olevaa tapausta tuskin löytyy. Näin ollen ennakkopäätösten keskeisin sisältö onkin niiden asettama oikeusohje, jota on mahdollista tulevaisuudessa soveltaa.²⁸² Se, millä tavoin korkeimman oikeuden ratkaisu on rakennettu, vaikuttaa siihen, miten kyseistä tuomiota tulkitaan jatkossa.²⁸³ Erityiset takaisinsaantiperusteet, joihin osituksen peräyttäminen TakSL 9 §:n nojallakin kuuluu, perustuvat objektiivisille mittapuulle.²⁸⁴ Näkisin, että tästä kyseisestä tapauksesta oppina tulisikin ottaa nimenomaan periaatteelliset perustelut, joissa painotetaan objektiivisuutta. Näin ollen voitaisiin välttyä siltä pienoiselta ristiriidalta, joka korkeimman oikeuden perusteluiden kohtien 12 ja 9 välillä on. Myös oikeustieteessä vallitseva käsitys puoltaisi nähdäkseni tätä kantaa. Objektiivisuuden kannalla on myös *Tuomisto*, joka on todennut takaisinsaantilain 9 §:n sanamuodon tukevan objektiivista tulkintaa, jossa osapuolten tietoisuudelle osituksen suosivuudelle ei tulisi antaa ratkaisevaa merkitystä.²⁸⁵

Korkeimman oikeuden tuomiosta voidaan oikeusohjeena löytää myös se, miten tulee suhtautua velkaan, joka on syntynyt osittain ennen ositusperusteen syntyhetkeä ja osittain sen jälkeen. Tuomion mukaan osituksessa tulee ottaa huomioon vain se osa mahdollisesti myöhemmin realisoituvasta velasta, joka on kohdistunut aikaan ennen ositusperusteen syntyhetkeä. B:lle langetetut jäännösverot olivat tapauksessa KKO 2025:6 korkoineen yhteensä noin 198 500 euroa, mutta tästä summasta aikaan ennen avioeron hakemista kohdistui 180 000 euroa, joka olisi tullut ottaa huomioon osituslaskelmassa.²⁸⁶ Raja ennen ositushetkeä syntyneiden ja sen jälkeen syntyneiden velkojen välillä vedettiin varsinkin

²⁸² Kempinen: Korkeimman oikeuden ennakkopäätökset rangaistuksen määräämisen oikeuslähteinä s. 870.

²⁸³ Tuomion perustelut voidaan jakaa periaatteellisiin ja kasuistisiin. Näistä periaatteelliset perustelut koskevat korkeimman oikeuden käsitystä asian oikeustilasta yleisemmin, kun taas kasuistisessa osassa tulkitaan nimenomaan käsillä olevaa tapausta. Ks. esim. Määttä – Paso: Johdatus oikeudellisen ratkaisun teoriaan s. 76.

²⁸⁴ Lehtonen – Laitinen – Immonen: Konkurssiyhtiön tunnistaminen ja saatavan takaisinsaanti s. 161–162. Objektiivisuus on valittu lähtökohdaksi, jotta osapuolten vilpillisen mielen tarkastelulla ei olisi merkitystä. Tämä vilpillisen mielen vaatimuksen puuttuminen onkin luvussa 3.3.1 mainitun mukaisesti yksi keskeisimmistä eroista yleisen ja erityisten takaisinsaantiperusteiden välillä.

²⁸⁵ Tuomisto: KKO 2025:6 Toista puolisoa suosineen ositussopimuksen peräyttäminen ulosotossa.

²⁸⁶ Korkein oikeus hyväksyi tämän hovioikeuden laskelman. Ks. tuomion kohta 13 ja Turun hovioikeuden 20.12.2022 antaman tuomion nro 804 sivut 3–4.

tiukaksi. Tulevien vastaavanlaisten tapausten kannalta keskeistä onkin kyetä erottamaan velan perusteen syntyhetki, jotta velka voidaan ottaa osituksessa huomioon oikealla tavalla. Sama pätee tietenkin myös muuhun omaisuuteen.

Korkeimman oikeuden on lisäksi tullut pohtia tapauksessa sitä, onko velan myöhemmällä vanhentumisella vaikutusta mahdollisuuteen peräyttää tehty ositus.²⁸⁷ Tapauksessa on päädytty soveltamaan osituksesta tuttua ohjetta, jonka mukaan velan myöhemmällä vanhentumisella ei ole merkitystä sen huomioimisessa osituksessa.²⁸⁸ Mielestäni tämä perustelu ei itsessään riitä siihen, että verovelan vanhentuminen ei vaikuttaisi mahdollisuuteen peräyttää ositus. Korkein oikeus on näkemykseni mukaan jättänyt kokonaan tarkastelematta sen, miksi Verohallinnolla on edelleen oikeus verosaatavaan, vaikka se onkin tuomion perusteluiden mukaisesti vanhentunut. Ulosmittaustakaisinsaannissa ainoa mahdollinen hyötyjä on peräyttämistä vaatinut velkoja, jolloin sillä tulisi nähdäkseni edelleen olla oikeus kyseiseen saatavaan. On täysin totta, ettei ositusta tehtäessä merkitystä tule antaa sille, onko ositusperusteen syntyhetkellä olemassa oleva velka ehtinyt vanhentumaan. Tästä ei kuitenkaan mielestäni voida suoraan johtaa, että ositus olisi peräytettävissä velan vanhentumisesta riippumatta.

Velan vanhentumista tämän tapauksen tiimoilta on analysoinut osaltaan *Tuomisto*, jonka mukaan ratkaisu on linjassa pitkäaikaisen oikeuskäytännön kanssa. Hän kiinnittää huomiota vahinkoedellytykseen, jolla tarkoitetaan sitä, että takaisinsaanti on mahdollista vain sellaisten oikeustoimien osalta, jotka ovat vahingoittaneet velkojan oikeutta. Vaikka voisi tässä tapauksessa ajatella, että vahinkoedellytys on poistunut verosaatavan vanhennuttua vuonna 2016, ei asia *Tuomiston* mukaan kuitenkaan ole näin. Hän perustelee asiaa sillä, että vahinkoedellytystä on tarkasteltava abstraktilla tasolla – onko oikeustoimesta voinut aiheuta velkojille vahinkoa. Tässä tapauksessa tilanne olisi voinut olla näin, mikäli velan ollessa vielä perittävässä velkojien välille olisi syntynyt kilpailutilanne.²⁸⁹ Olen tästä huomiosta huolimatta sillä kannalla, että korkeimman oikeuden olisi tullut esittää päätelmälleen muunlaiset perustelut, kuin mitä se on tapauksessa tehnyt.

---

²⁸⁷ Ks. velan vanhentumisesta edellä jaksossa 2.3.2. Luvun mukaan määräytyvillä ohjeilla B:n verovelka on vanhentunut 1.1.2016.

²⁸⁸ Ks. edellä jaksossa 2.3.1. esittämäni.

²⁸⁹ Tuomisto: KKO 2025:6 Toista puolisoa suosineen ositussopimuksen peräyttäminen ulosotossa.

Luvussa 3.2 esittämälläni tavalla on lisäksi todettu, että velan vanhentuminen katkeaa ulosottoilanteissa vasta, kun ulosotto laitetaan vireille. Velan vanhentuminen estää lähtökohtaisesti sen, että kyseistä saatavaa saadaan ylipäänsä periä. Kyseisessä tapauksessa Verohallinto laittoi ulosoton vireille vasta sen jälkeen, kun jäännösverovelka oli jo ehtinyt vanhentumaan. Mielestäni tämäkin seikka korostaa, että korkeimman oikeuden olisi tullut perustella kantaansa laajemmin.

Tulevia tapauksia ajatellen on harmillista, ettei korkein oikeus ottanut kantaa siihen, mitä olisi pidettävä suorituksen huomattavana ylisuuruutena osituksen yhteydessä. Tämän tarkastelun poisjättäminen on hyvin ymmärrettävää, sillä tarkasteltavassa tilanteessa tosiasiallisesti maksetun tasingon määrä oli tuomion mukaan 78 545,09 euroa liian suuri. Tätä summaa lienee pidetty automaattisesti huomattavasti liian suurena, eikä huomattavuuden kriteereitä siksi ole avattu ainakaan ratkaisun perusteluihin.

5 Yhteenveto

Osituksen peräyttäminen on varsin harvinainen tapa puuttua ositukseen. Tämän voidaan katsoa tarkoittavan ainakin osittain sitä, että takaisinsaantilainsäädännön tavoitteena ollut ennakkollinen vaikuttavuus on toteutunut ainakin osituksen peräyttämisen kohdalla. Se, että takaisinsaantikanteita nostetaan osituksen jälkeen vähän, ei kuitenkaan tarkoita, että kyseessä olisi vähämerkityksellinen asia. Peräyttämällä voidaan puuttua hyvinkin vahvasti osituksen tehneiden puolisoitten elämään jopa useiden vuosien päästä osituksen loppuunsaattamisesta. Puolisot eivät varmastikaan lähtökohtaisesti ajattele, että tehtyyn ositukseen olisi tarvetta palata enää myöhemmin, mikä on täysin luonnollista ja ymmärrettävää.

Tässä tutkielmassa on useaan otteeseen todettu, että osituksessa erittäin vahvana pääsääntönä on osapuolten välinen sopimusvapaus, jolla tarkoitetaan, että osituksen osapuolet saavat jakaa omaisuuden varsin vapaasti haluamallaan tavalla. Sopimuksenvarainen ositus on lähtökohtana jopa toimitusosituksessa. Jotta ositus olisi kuitenkin sitova myös kolmansiin osapuoliin nähden, on ositus kannattavaa tehdä avioliittolain säännösten mukaisesti, jolloin omaisuus jaetaan pääsäännön mukaan puolittamisperiaatteen mukaisesti tasan. Näin ollen kummankin puolison on kannattavaa ymmärtää myös se, mitä avioliittolain periaatteiden ja säännösten vastaisesti tehdystä osituksesta voi seurata.

Osituksen osapuolille voi olla vaikeaa hahmottaa, miten ositusta tehtäessä tulee oma omaisuus arvostaa. Tähän vastausta ei anna sen paremmin avioliittolaki kuin sen esityötkään, joten ratkaisua tulee hakea oikeuskäytännöstä ja oikeuskirjallisuudesta. Tässä tutkielmassa olen avannut sitä, miten omaisuus määritellään ositustilanteessa ja etenkin sitä, miten osituksessa tulee suhtautua velkoihin. Velat saattavat olla osituksessa erittäinkin hankalia hahmottaa, sillä ne eivät ole välttämättä vielä täysin osapuolten tiedossa. Tästä hyvänä esimerkkinä ovat piilevät verovelat, jotka voivat tulla maksettavaksi useita vuosia sen jälkeen, kun niihin johtanut toiminta on suoritettu. Avioliittolain 99.1 §:n mukaan osituksessa velkana tulee kuitenkin ottaa huomioon ennen ositusperustetta syntyvät ja silloin edelleen olemassa olevat velat.

Tutkielman perusteella voidaan nähdäkseni varsin yksiselitteisesti sanoa, että osituksessa tulee ottaa huomioon sellainen velka, jonka peruste on syntynyt ennen ositusperusteen syntyä – eli avioeron hakemista, oli velka realisoitunut maksettavaksi tai ei. Puolisoiden onkin ositusta tehtäessä tarkasteltava kriittisesti omia toimiaan siltä varalta, että niiden perusteella

voi tulevaisuudessa syntyä maksuvelvollisuus. Siinä, miten ositusta peräytettäessä näihin velkoihin suhtaudutaan, on kuitenkin pidettävä huomio objektiivisissa seikoissa. Näin ollen myös osapuolten kannattaa ositusta tehtäessä pohtia, miltä heidän tilanteensa näyttää ulkoa päin katsottuna ja toteuttaa ositus tuon tiedon perusteella.

Kyseinen ajatustapa on käytössä myös esimerkiksi konkurssioikeudessa, kun tarkastellaan, mitä omaisuutta on pidettävä konkurssivelkana ja mitä ei. Puolisoiden näkökulmasta tämä voi kuitenkin aiheuttaa epävarmuutta siinä, tuleeko ositus pysymään voimassa sellaisena kuin se on tehty. Velkojen epävarma realisoituminen voi lisäksi pahimmillaan viivästyttää ositusprosessia ja nostaa kustannuksia, mikä ei luonnollisesti ole tarkoituksenmukaista. Jonkinlainen sääntö velkojen huomioimiselle osituksessa on kuitenkin oltava.

Omasta mielestäni erittäin mielenkiintoisen lisän tähän tuo ratkaisusta KKO 2025:6 ilmenevä oikeusohje, jonka mukaan peräyttämistä ei estä edes se, että velka, jonka vuoksi ositusta vaaditaan peräytettäväksi, vanhenee. Kuten olen jaksossa 4.2.2 todennut, tulisi näkemykseni mukaan tähän korkeimman oikeuden perusteluun suhtautua hieman varauksella. Joka tapauksessa näyttää siltä, että takaisinsaannin yhteydessä vaikutusta ei ole sillä, että velka olisi vanhentunut ennen kuin oikeustoimi vaaditaan peräytettäväksi. Uutena kysymyksenä tämän tiimoilta voitaisiin kuitenkin pohtia, voisivatko avioliittolakiin vuoden 2026 alusta tuodut uudet määräajat esimerkiksi ositusvaateen vanhentumiseen, vaikuttaa myös osituksen peräyttämisvaateen vanhentumiseen jollain tapaa. Mielestäni korkeimman oikeuden tuomiosta esittämäni kritiikinkin vuoksi lainsäätäjän tulisikin ottaa kantaa siihen, voidaanko peräyttäminen tehdä myös jo vanhentuneen saatavan osalta.

Jotta osapuolet voisivat tekemänsä osituksen jälkeen saada mahdollisimman hyvää suojaa mahdollisimman nopeasti toisen osapuolen velkojia kohtaan, kannattaa heidän rekisteröidä tekemänsä osituskirja Digi- ja väestötietovirastoon tai Ahvenanmaan valtionvirastoon. Rekisteröinnistä alkaa kulumaan enintään kolmen vuoden mittainen määräaika, jonka sisällä osituksen peräyttämistä on vaadittava, jotta se voitaisiin peräyttää takaisinsaantilain 9 §:n nojalla.

Rekisteröinti ei kuitenkaan varmista takaisinsaannin mahdottomuutta määräajankaan jälkeen, sillä ositus on mahdollista peräyttää erityissäännöksen, eli takaisinsaantilain 9 §:n, lisäksi myös takaisinsaantilain 5 §:n mukaisella yleisellä takaisinsaantiperusteella. Yleinen takaisinsaantiperuste jaottelee tilanteet kahteen, läheisten kanssa tehtyihin ja niihin, joita ei

ole tehty läheisten kanssa. Yhtenä merkittävänä erona tilanteissa on nimenomaan määräaika, jota ei läheisten kesken tehdyissä oikeustoimissa pykälän mukaan ole lainkaan. Koska osituksessa on lähtökohtaisesti kyse oikeustoimesta, joka katsottaisiin takaisinsaantilain 5 §:n mukaan tehdyksi läheisten välillä, ei osituskirjan rekisteröintikään vaikuta siihen, että ositusta ei voitaisi peräyttää pitkänkin ajan päästä. Toisin kuin 9 §:n mukainen peräyttäminen, yleisen takaisinsaantiperusteen käyttäminen vaatii kuitenkin osapuolten vilpillistä mieltä. Yleisen takaisinsaantiperusteen hyödyntäminen vaatii myös velkojalta parempaa tuntemusta siitä, millaiset olosuhteet ovat olleet ositusta tehtäessä, ja mitä kumpikin puoliso on tuolloin tiennyt.

Oma kysymyksensä on lisäksi se, mitä osituksen peräyttäminen tosiasiallisesti tarkoittaa. Osituksessa voidaan tehdä suurikin määrä erilaisia oikeustoimia, jolloin koko osituksen peräyttäminen voi tarkoittaa paljon muutakin, kuin esimerkiksi tasingon palauttamista entisen puolison velkojille. Toiseksi vaihtoehdoksi on esitetty, että vain osituksen yhteydessä siirretty liikaosa peräytyy. Näyttäisi kuitenkin siltä, että koko osituksen peräyttäminen on johtava kanta oikeuskirjallisuudessa ja saa tukensa myös lain sanamuodosta. Itsekin olen tämän järjestelyn kannalla.

Tässä tutkielmassa ei ole sen enempää tarkasteltu sitä, mitä tapahtuu peräyttämisen jälkeen. Katsoakseni osituksen peräyttämisen jälkeen tulisi suorittaa uusi ositus, sillä aiemmin tehdyn osituksen aikaansaama oikeustila on ikään kuin palautettu sellaiseksi, kuin se olisi ollut, jos ositusta ei olisi lainkaan tehty. Tähänkin kuitenkin liittyy nähdäkseni omia haasteitaan, joista esimerkkinä voidaan antaa uusien osituskustannusten maksaminen sekä se, miten vahvaan arvoon tuomioistuimen peräyttämisasiassa tekemä osituslaskelma on laitettava.